

PLAN RAZVOJA VIROVITIČKO-PODRAVSKE ŽUPANIJE ZA RAZDOBLJE OD 2021.-2027.

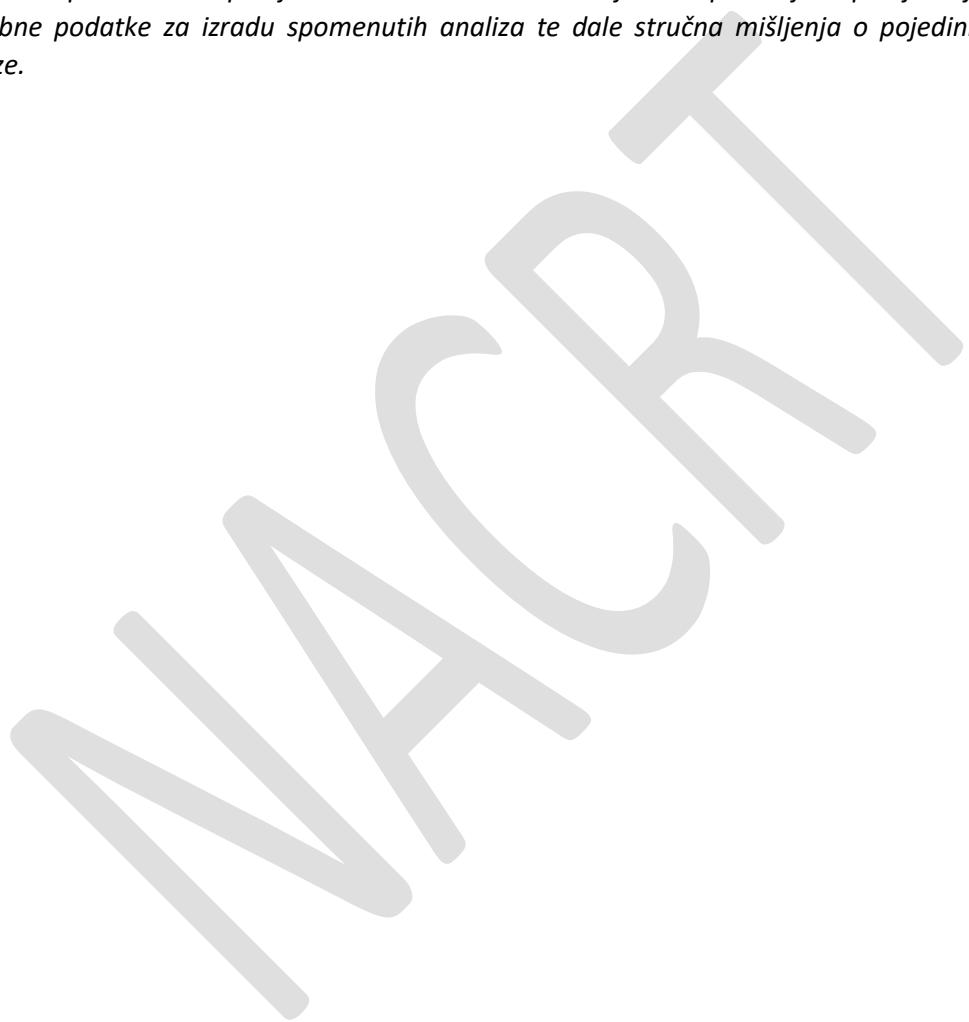
**Analiza stanja, SWOT analiza i Analiza potencijala i
potreba**

Nacrt 6. (nelektorirano)

31. 5. 2021. (Nacrt IZA II radionice – IRMO usvajanje komentara, čisto)

– ne citirati

Izrada Osnovne analize, SWOT analize i analize Potencijala i potreba rezultat je rada stručnog tima Instituta za razvoj i međunarodne odnose iz Zagreba u suradnji s razvojnom agencijom VIDRA Virovitičko-podravske županije te svim ostalim institucijama s područja županije koje su osigurale potrebne podatke za izradu spomenutih analiza te dale stručna mišljenja o pojedinim područjima analize.

Sadržaj

1. POLOŽAJ I USTROJ ŽUPANIJE	5
1.1. DRUŠTVO	8
1.1.1. Stanovništvo i ljudski resursi	8
1.1.2. Zdravstvena infrastruktura i usluge.....	11
1.1.3. Socijalna uključenost i usluge socijalne skrbi	18
1.1.4. Odgoj, obrazovanje, kultura i sport.....	21
1.1.4.1. Predškolski odgoj.....	21
1.1.4.2. Osnovno školstvo	22
1.1.4.3. Srednjoškolsko obrazovanje.....	23
1.1.4.4. Visokoškolsko obrazovanje.....	24
1.1.4.5. Cjeloživotno obrazovanje	25
1.1.5. Sport i rekreacija	26
1.1.6. Kultura	29
1.1.7. Organizacije civilnog društva.....	32
1.2. GOSPODARSTVO.....	34
1.2.1. Opća gospodarska kretanja	34
1.2.1.1. Poslovanje poduzetnika	35
1.2.1.2. Sektorska struktura	36
1.2.2. Tržište rada	37
1.2.2.1. Zaposlenost	37
1.2.2.2. Nezaposlenost	38
1.2.3. Poslovno okruženje	40
1.2.3.1. Vanjsko-trgovinska razmjena i izravna strana ulaganja	40
1.2.3.2. Poslovna infrastruktura – poduzetničke zone i poduzetničke potporne institucije....	41
1.2.3.3. Obrtništvo i djelatnosti slobodnih profesija	43
1.2.3.4. Poljoprivreda i ribarstvo	44
1.3. OKOLIŠ, INFRASTRUKTURA I PROMET	52
1.3.1. Kvaliteta okoliša, izloženost ekološkim i klimatskim rizicima.....	52
1.3.1.1. Onečišćenje tla i zemljišta	52
1.3.1.2. Onečišćenje zraka	52
1.3.1.3. Onečišćenje voda.....	52
1.3.1.4. Zaštita od poplava	53
1.3.1.5. Prirodna baština	54
1.3.1.6. Otpad	55
1.3.2. Vodna i energetska infrastruktura	57
1.3.2.1. Vodoopskrba i odvodnja.....	57
1.3.3. Sustav energetske opskrbe.....	60

1.3.3.1. Elektroenergetika	60
1.3.3.2. Plinopskrba	61
1.3.3.3. Naftni sustav.....	61
1.3.3.4. Energetsko siromaštvu	62
1.3.3.5. Obnovljivi izvori	62
1.3.4. Prometna povezanost i mobilnost	64
1.3.4.1. Cestovni promet	64
1.3.4.2. Željeznički promet	64
1.3.4.3. Riječni promet	65
1.3.4.4. Zračni promet	65
1.3.4.5. Biciklistički i pješački promet.....	65
1.3.4.6. Digitalna infrastruktura	66
1.4. PROSTORNI RAZVOJ	68
1.4.1. Najznačajnija obilježja prostora Virovitičko-podravske županije.....	68
1.4.2. Planiranje prostornog razvoja županije.....	69
1.4.3. Procesi i pokazatelji stanja u prostoru	70
1.4.4. Razvoj naselja i ruralnog prostora županije	71
1.5. INSTITUCIONALNI RAZVOJ	73
1.5.1. Ključni dionici i kvaliteta upravljanja razvojem	73
1.5.2. Suradnja županije s ostalim dionicima u upravljanju razvojem	74
1.5.2.1. Suradnja s tijelima središnje državne razine	74
1.5.2.2. Suradnja s jedinicama lokalne samouprave	74
1.5.3. Međunarodna suradnja.....	75
1.5.4. Fiskalni kapaciteti i rezultati korištenja EU fondova	76
1.6. PREGLED NAJAVAŽNIJIH AKTIVNOSTI NA PROVEDBI ŽUPANIJSKE RAZVOJNE STRATEGIJE VPŽ ZA RAZDOBLJE DO KRAJA 2020. GODINE	80
II. SWOT ANALIZA	83
III. ANALIZA POTENCIJALA I POTREBA	97
3.1. Demografija, socijalna uključenost i usluge socijalne skrbi, zdravstvo i civilno društvo.....	98
3.2. Odgoj, obrazovanje, znanost, kultura i sport	100
3.3. Gospodarstvo	102
3.4. Okoliš, infrastruktura, promet i prostorni razvoj	104
3.5. Institucionalni razvoj	106
LITERATURA.....	107
PRILOG.....	109

1. POLOŽAJ I USTROJ ŽUPANIJE

Osnovni podaci o položaju i prostoru

Površinom od 2.024 km² Virovitičko-podravska županija zauzima 14. mjesto po veličini, što je 3,57% ukupne kopnene površine Republike Hrvatske. Broj stanovnika prema popisu iz 2011. godine iznosi 84.836 (gustoća naseljenosti 42 st/km²) i stavlja županiju na 19. mjesto po broju stanovnika, a prema procjeni Državnog zavoda za statistiku iz 2018. godine broj stanovništva je 72.843¹ s gustoćom naseljenosti od 35,98 st/km².

Virovitičko-podravska županija izdužena je u smjeru sjeverozapad – jugoistok, prostire se između rijeke Drave na sjeveru i gorskih masiva Papuka, Krndije i Bilogore na jugu. Na sjeveru uz rijeku Dravu ima dugu granicu s Mađarskom, na jugozapadu po vrhovima Bilogore graniči s Bjelovarsko-bilogorskim, na jugoistoku po vrhovima Papuka i Krndije s Požeško-slavonskom županijom, te ravničarskim prostorima Podравine na zapadu s Koprivničko-križevačkom i na istoku s Osječko-baranjskom županijom. Zračna udaljenost između krajnje zapadne i istočne točke iznosi 80 km, dok se širina prostora Županije kreće od oko 20 km na zapadu do 35 km u njenom istočnom dijelu.

Slika 1. Položaj Virovitičko-podravske županije

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Virovitičko-podravska županije

Teritorijalno – upravni ustroj i razvijenost županije

Područje Virovitičko-podravske županije upravno je podijeljeno na 3 grada: Virovitica, Orahovica, Slatina i 13 općina: Crnac, Čačinci, Čađavica, Gradina, Lukač, Mikleuš, Nova Bukovica, Pitomača, Sopje,

¹ DZS, procjena za 2019. godinu

Suhopolje, Špišić Bukovica, Voćin i Zdenci (u kojima se nalazi 188 naselja). Podjela gradova i općina je vidljiva na narednoj Slici.

Slika 2. Teritorijalna podjela Virovitičko-podravske županije

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Virovitičko-podravske županije

Prema Odluci o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave² Virovitičko-podravska županija se nalazi u prvoj skupini, čija je vrijednost indeksa razvijenosti 90,666, a jedinice lokalne samouprave razvrstane su u prvu, drugu, treću i četvrtu skupinu, izuzev Virovitice koja je u šestoj skupini i Orahovice koja je svrstana u 5. skupinu, kao što je vidljivo iz Tablice 1.

Tablica 1. Potpomognuta područja u Virovitičko-podravskoj županiji prema razvojnim skupinama

Rb.	Grad	Općina	Razvojna skupina	Indeks razvijenosti	Brdsko – planinska područja		Područje posebne državne skrbi
1.	Orahovica		5.	101,253	X		
2.	Slatina		4.	97,83			
3.	Virovitica		6.	102,695			
4.		Crnac	1.	92,313			III
5.		Čačinci	2.	94,493	X		II
6.		Čađavica	1.	90,434			III
7.		Gradina	1.	89,803			III
8.		Lukač	1.	92,036			
9.		Mikleuš	1.	91,111			II
10.		Nova Bukovica	1.	91,110			
11.		Pitomača	3.	95,808			
12.		Sopje	1.	89,395			III
13.		Suhopolje	1.	91,766			III
14.		Špišić Bukovica	1.	92,073			
15.		Voćin	1.	88,955	X		II
16.		Zdenci	2.	94,238			

Izvor: Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 132/17), Hrvatska gospodarska komora, Potpomognuta područja pod županijama

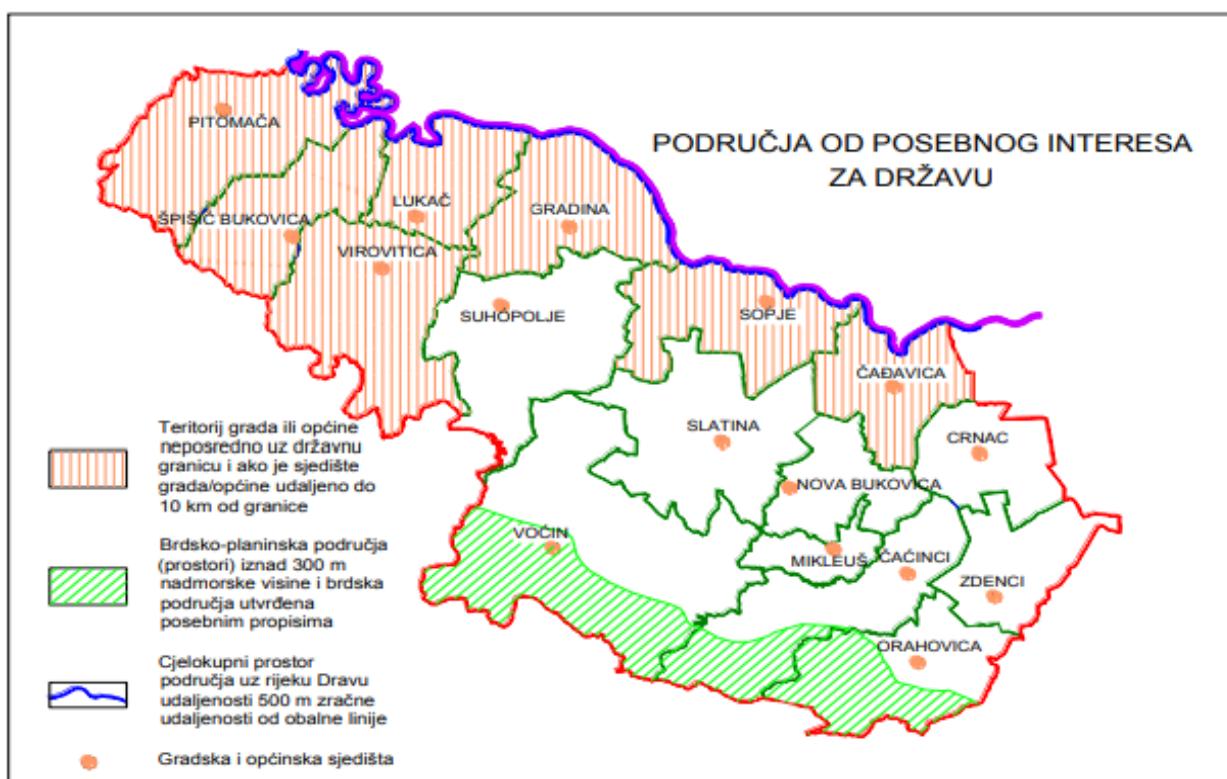
² Odluka o razvrstavanju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, NN 132/17

Županija ima 8 općina koje spadaju u područja posebne državne skrbi, što ukazuje na nedovoljnu razvijenost, manjak investicija i slabu kupovnu moć građana. Brdsko-planinska područja u Županiji odnose se na grad Orahovicu i na općine Voćin i Čačinci koje se nalaze podno gore Papuk što kod Općine Voćin dodatno otežava razvitak u smislu urbanizacije, ali daje prednost prirodnim ljepotama tog zaštićenog područja za razvoj turističkih, planinarskih sadržaja, s obzirom na planinarske domove koji se tamo nalaze.

Sukladno Sporazumu između Republike Hrvatske i Republike Mađarske o pograničnom prometu i suradnji, u pograničnom području Virovitičko-podravske županije nalaze se slijedeća naselja: u Općini Čađavica -naselje Noskovačka Dubrava, u Općini Gradina - naselja: Budakovac, Detkovac, Novi Gradac i Žlebina, u Općini Lukač - naselja: Katinka, Terezino Polje, Veliko Polje i Zrinj Lukački, u Općini Pitomača - naselje Križnica, u Općini Sopje - naselja: Sopjanska Greda i Sopje, u Općini Špišić Bukovica - naselje Okrugljača.

Slika 3 prikazuje koje su općine i gradovi uz državnu granicu, brdsko-planinska područja i cjelokupni prostor uz granicu s Republikom Mađarskom.

Slika 3. Područja od posebnog interesa za državu

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Virovitičko-podravska županije

Reljef i geološka obilježja

Prostor Virovitičko-podravske županije karakterizira složena geološka građa i može ga podijeliti na dvije reljefno različite cjeline: ravničarski dio (dravska potolina) i brdski dio (Slavonsko gorje i Bilogora). U geološkom pogledu Dravska potolina je produkt dubokih usporednih rasjeda tzv. "lineamenata" i njima je uvjetovan današnji smjer toka rijeke Drave. Područje je duboki tektonski jarak nastao postupnim sruštanjem duž rasjeda, uglavnom u smjeru zapad - istok. Područje Slavonskog gorja predstavlja

geološki najsloženije i najinteresantnije područje, tu su zastupljene najstarije i najraznovrsnije geološke formacije u širokom konostratigrafском rasponu.

Cijelo područje Županije nalazi se u području podložnom potresu i više neotektonski aktivnih rasjeda od kojih je najznačajniji uzdužni rubni rasjed dravske depresije, a uz njega i poprečni i dijagonalni rasjedi s pravcem pružanja sjeveroistok - jugozapad i gotovo sjever - jug. Područja pojačane seizmičke aktivnosti i trase aktivnih rasjeda predstavljaju ograničenja prilikom izvođenja građevinskih radova, a osobito kad je u pitanju izgradnja većih objekata. Zadnji jači potres dogodio se 1964. godine s epicentrom u Bilogori i jačinom 6-7 stupnja po MCS, Bilogora se tresla i 1938. godine, tada 8 stupnjeva po MCS, a potres početkom 20. st. jačine 6 stupnja po MCS osjetila je Virovitica.

Reljef prostora Virovitičko-podravske županije je podijeljen uzdužno na dva osnovna tipa. Sjeverni dio je nizina uz Dravu, a južni dio čine sjeveroistočni obronci longitudinalnog lanca Bilogore i Papuka. Rijeka Drava ovdje pravi luk i iza Pitomače skreće prema jugu, usporava se, da bi nastavno opet tekla duž smjera zapad - istok. Prostor ravnice podijeljen je na dvije zaravni dijeljene kotom 110 m na niži i viši dio. Drugi dio reljefa koji tvore obronci brda Bilogore i Papuka nije kompaktan i jedinstven, već je razveden poprečnim udolinama duž vodotoka, a masiv Papuka odvojen je od nizine izdvojenim volumenom brda Gaj. Drava je regulirana i plovna do Terezinog Polja, gdje je premoštena mostovima i prijelazom za Mađarsku. Nizinski dio je prostor pridravske ravnice i dio otvorenog panonskog prostora. Nizina uz rijeku Dravu je područje vrlo male reljefne energije.

1.1. DRUŠTVO

1.1.1. Stanovništvo i ljudski resursi

Broj stanovnika

Prema podacima i procjenama Državnog zavoda za statistiku za 2019. godinu, na području Virovitičko-podravske županije živi 72.843 stanovnika, od toga 37.592 žena i 35.251 muškaraca. Županija bilježi kontinuirani pad stanovnika, gotovo prepovoljen u zadnjih 70 godina, a pad od 13,5% unazad 8 godina se vidi u Tablici 2.

Tablica 2. Kretanje broja stanovnika od 2001. do 2019. godine

Rb.	Grad	Općina	2001. Godina	2011. godina	2019. godina	2001. - 2011.	2011. - 2019.	Udio u VPŽ
1.	Orahovica		5.792	5.272	4.586	-8,98%	-13,01%	6,30%
2.	Slatina		14.819	13.599	11.925	-8,23%	-12,31%	16,37%
3.	Virovitica		22.618	21.256	19.689	-6,02%	-7,37%	27,03%
4.		Crnac	1.772	1.423	1.097	-19,70%	-22,91%	1,51%
5.		Čačinci	3.308	2.753	2.160	-16,78%	-21,54%	2,97%
6.		Čađavica	2.394	1.976	1.633	-17,46%	-17,36%	2,24%
7.		Gradina	4.485	3.789	2.949	-15,52%	-22,17%	4,05%
8.		Lukač	4.276	3.595	2.894	-15,93%	-19,50%	3,97%
9.		Mikleuš	1.701	1.453	1.075	-14,58%	-26,02%	1,48%
10.		Nova Bukovica	2.096	1.750	1.339	-16,51%	-23,49%	1,84%
11.		Pitomača	10.465	10.013	9.051	-4,32%	-9,61%	12,43%
12.		Sopje	2.750	2.307	1.949	-16,11%	-15,52%	2,68%

13.	Suhopolje	7.524	6.629	5.478	-11,90%	-17,36%	7,52%
14.	Špišić Bukovica	4.733	4.217	3.528	-10,90%	-16,34%	4,84%
15.	Voćin	2.421	2.381	1.995	-1,65%	-16,21%	2,74%
16.	Zdenci	2.235	1.860	1.495	-16,78%	-19,62%	2,05%
	UKUPNO	93.389	84.273	72.843	-9,76 %	-13,56%	1,79%

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2001. godine, Popis stanovništva 2011. godine, Procjena stanovništva 2019. godine

Usporedno s rezultatima popisa stanovništva iz 2011. godine Virovitičko-podravska županija ima 11.430 stanovnika manje (razlika s 2019. godinom). Udio stanovništva Županije u ukupnom broju stanovnika Republike Hrvatske (4.058.165 prema procjeni 2019.) iznosi 1,79%. U usporedbi s ostalim županijama, Virovitičko-podravska županija je treća županija sa najmanjim brojem stanovnika (Požeško-slavonska 66.256 stanovnika i Ličko-senjska 44.625 stanovnika u 2019. godini).

Prema podacima iz 2019. godine, najveća koncentracija stanovnika nalazi se u gradovima Virovitici i Slatini, te u općini Pitomača koji su i aktivna središta Županije. Virovitica broji 19.689 stanovnika što je 27,03% ukupnog broja stanovnika Županije.

Pad broja stanovnika u Virovitičko-podravskoj županiji u razdoblju od 2011. do 2019. godine je skoro tri puta veći (13,56%) od prosjeka Hrvatske (5%). Situacija je ipak povoljnija nego u ostalim slavonskim županijama osim Osječko-baranjske, te od situacije u Sisačko-moslavačkoj županiji koja ima najveći pad broja stanovnika u Hrvatskoj.

Gustoća naseljenosti

Gustoću naseljenosti veću od 100 stanovnika po četvornom kilometru ima samo područje grada Virovitice (115,95), a više od 70 stanovnika na četvorni kilometar samo područje grada Slatine (71,51) te više od 50 općina Pitomača (57,23). Na području grada Orahovice i ostalim općinama gustoća naseljenosti manja je od 50 stanovnika po četvornom kilometru. Daleko najrjeđe naseljena općina je Voćin u podnožju Papuka sa niti 6,74 stanovnika po četvornom kilometru, a manje od 20 stanovnika na četvorni kilometar imaju i općine Crnac, Čačinci, Čađavica, Nova Bukovica, Sopje i Zdenci.

Prosječna gustoća naseljenosti prema procjeni iz 2019. godine pala je sa 42st/km² na 35,99 st/km². Najrjeđe naseljena Općina Voćin nalazi se u brdsko-planinskom području i ujedno je površinom najveća, a iako je Virovitica najgušće naseljena, sa 115,95 st/km² (Tablica 3.), kontinuirani problem grada i cjelokupne Županije je nepovoljan prirodni prirast stanovništva, gotovo dvostruko veći broj umrlih nego rođenih, kao i veliki postotak iseljavanja mladih. Najmanje stanovnika nalazi se u Općini Mikleuš.

Tablica 3. Površina, broj naselja, broj stanovnika i gustoća naseljenosti st/km²

Rb.	Grad	Općina	Površina km ²	Broj naselja	Broj stanovnika	Gustoća naseljenosti st/km ²
1.	Orahovica		123,67	13	4.586	37,08
2.	Slatina		166,75	15	11.925	71,51
3.	Virovitica		169,81	10	19.689	115,95
4.		Crnac	79,23	10	1.097	13,85
5.		Čačinci	145,19	12	2.160	14,88
6.		Čađavica	90,71	10	1.633	18,00
7.		Gradina	121,70	11	2.949	24,23
8.		Lukač	83,23	12	2.894	34,77
9.		Mikleuš	35,33	5	1.075	30,43
10.		Nova Bukovica	76,51	8	1.339	17,50

11.	Pitomača	158,14	12	9.051	57,23
12.	Sopje	117,93	11	1.949	16,53
13.	Suhopolje	166,70	22	5.478	32,86
14.	Špišić Bukovica	107,94	7	3.528	32,68
15.	Voćin	296,09	21	1.995	6,74
16.	Zdenci	84,88	9	1.495	17,61
UKUPNO		2.023,81	188	72.843	35,99

Izvor: Državni zavod za statistiku, Procjena stanovništva 2019.

Dobna struktura stanovništva

Dobna struktura stanovništva u Tablici 4 pokazuje smanjenje broja mlađeg stanovništva i povećanje broja starijeg stanovništva.

Tablica 4. Dobna struktura i kretanje broja stanovnika

DOB	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	
0 – 19	17.968	17.544	16.988	16.311	15.582	15.296	14.435	PAD
20 – 34	15.905	15.631	15.052	14.547	13.925	13.673	13.031	PAD
35 – 49	16.235	15.803	15.296	14.792	14.224	13.908	13.364	PAD
50 – 64	18.157	18.090	18.103	18.120	17.840	17.745	17.239	PAD
65 i više	14.347	14.430	14.447	14.532	14.560	14.635	14.774	RAST

Izvor: Državni zavod za statistiku, Procjena stanovništva prema dobnim skupinama i spolu, po županijama

Udio stanovništva starijeg od 65 godina u ukupnom broju stanovnika u Virovitičko-podravskoj županiji stalno se povećava, dok se suprotno, broj mlađog stanovništva smanjuje. Iseljavanje mlađih, sa starenjem stanovništva može imati ozbiljne negativne posljedice po daljnju ekonomsku aktivnost Županije i njezin razvoj.

Sve manji udio mlađog stanovništva ukazuje na moguću nestašicu radno sposobnog stanovništva, povećanje broja uzdržavanog stanovništva, veće izdatke za zdravstvenu zaštitu i socijalnu skrb, te povećanje pritiska na proračun ne samo države, već i lokalne i područne samouprave. Smanjenje stanovništva najmlađe dobne skupine u Županiji u posljednjih pet godina ukazuje na nastavak tog nepovoljnog trenda u budućnosti.

Obrazovna struktura stanovništva

Obrazovnu strukturu stanovništva Županije najvećim dijelom čine srednjoškolski obrazovane osobe sa 44% i time čine prosječnu vrijednost. Slijedi osnovnoškolsko obrazovanje koje ima 29% stanovništva, 17% čine osobe sa završenom osnovnom naobrazbom od 1-3 odnosno 4-7 razreda, visoko obrazovanje ima 8% stanovništva, a 2% stanovništva je bez naobrazbe. Na razini Republike Hrvatske prisutan je dvostruko veći postotak visokoobrazovanih osoba od vrijednosti iskazanih u obrazovnoj strukturi Županije, te on iznosi oko 16%.

Migracije stanovništva

Vanjska migracija Županije prema Državnom zavodu za statistiku za 2019. godinu iznosi 998 osoba, a unutarnja migracija 1.332 osoba. Broj odseljenih u drugu županiju je 789, a odseljenih unutar Županije u drugi grad ili općinu 543 osoba. Broj doseljenih u Županiju iz druge županije iznosi 353 osoba, a broj doseljenih iz inozemstva iznosi 268 osoba. Prema ovom pokazatelju Virovitičko-podravska županija svrstana je u županije Republike Hrvatske s negativnim migracijskim saldom. Migracijama prema

urbanim središtimi, te napuštanju ruralnih krajeva, ruralna područja postaju sve manje atraktivna za život.

Tablica 5. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe stanovništva i ljudskih resursa

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
Pozitivna <ul style="list-style-type: none"> - doseljavanje stanovništva iz drugih županija i inozemstva 	- ulaganjem kroz EU fondove značajan je potencijal za se pokretanje poduzetništva i promoviranje razvoja gospodarstva u Županiji čime radno sposobno stanovništvo ostaje u Županiji i doprinosi njenom dalnjem razvoju	- promicati pronatalitetnu politiku - stvarati gospodarske aktivnosti koje dovode do zapošljavanja radno sposobne populacije - zaustaviti iseljavanje aktivnim zapošljavanjem - povećati standard obitelji aktivnim zapošljavanjem
Negativna <ul style="list-style-type: none"> - kontinuirano smanjenje broja stanovnika - starenje stanovništva - smanjen broj stanovništva u dobi 0-19 godina i rast stanovništva u dobi od 65 god. naviše - migracijama prema urbanim središtimi, te napuštanju ruralnih krajeva, ruralna područja postaju sve manje atraktivna za život. - odlazak radno sposobnih stanovnika van Županije 		

1.1.2. Zdravstvena infrastruktura i usluge

Zdravstvena skrb u Županiji organizirana je u četiri zdravstvene ustanove: u Domu zdravlja Virovitičko-podravske županije, Zavodu za javno zdravstvo „Sveti Rok“ VPŽ, Zavodu za hitnu medicinu VPŽ i Općoj bolnici Virovitica.

Ordinacije opće/obiteljske medicine i dentalne medicina dostupne su u svim općinama i gradovima u Županiji, osim u nekim manje naseljenim mjestima gdje zbog broja pacijenata to nije moguće ugovoriti. Zdravstvena zaštita žena, zaštita predškolske djece, medicina rada i laboratorijska dijagnostika dostupne su samo u velikim središtima Županije.

Specijalističko-konzilijsarna zdravstvena zaštita djelomično je dostupna u Županiji; u Općoj bolnici Virovitica, u Domu zdravlja VPŽ u Pitomači (urolog + UZV, UZV abdomena, UZV dojki, ginekološka ambulanta), Slatini (oftalmolog, urolog+UZV, UZV abdomena, fizikalna i rehabilitacijska medicina) i Orahovici (urolog+UZV, UZV abdomena, fizikalna i rehabilitacijska medicina).

Za stanovnike Županije u 2020. godini u djelatnosti izvanbolničke hitne medicinske službe osigurano je 35 timova (Virovitica: 5 T1, 5 T2 i 5 PDJ; Slatina: 5 T1 i 5 T2; Orahovica: 3 T1 i 2 T2; Pitomača: 3 T1 i 2 T2; Voćin: pripravnost) te 13 vozila, dok se u djelatnosti sanitetskog prijevoza osigurava 11 timova (10 redovnih timova i 1 dodatan tim prema posebnom standardu) te 19 vozila, a ukupan broj zdravstvenih djelatnika je 129 (uključujući liječnike, medicinske sestre/tehničare i vozače).

U Županiji, prema podacima Hrvatskog zdravstveno-statističkog ljetopisa za 2019. godinu, broj živorođenih iznosio je 632, broj mrtvorođenih 3, broj umrlih 1.144, prirodno kretanje iznosilo je -512, a vitalni indeks, odnosno broj živorođenih na 100 umrlih u Županiji iznosi 55,2, dok za usporedbu vitalni indeks u Koprivničko-križevačkoj županiji iznosi 64,5, u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji 62,2 te Osječko-baranjskoj i Požeško-slavonskoj iznosi 57,7 što ju svrstava ispod nacionalne razine vitalnog indeksa koji iznosi 69,8. U odnosu na podatke Hrvatskog zdravstveno-statističkog ljetopisa za 2015. godinu uočava se manje odstupanje u vrijednostima, broj živorođenih iznosio je 693, broj

mrtvorođenih 5, broj umrlih 1.133, prirodno kretanje iznosilo je -440, a vitalni indeks 61,2 dok je nacionalni vitalni indeks iznosio 69,2.

Vezano za rad stacionarnih zdravstvenih ustanova u Virovitičko-podravskoj županiji, u usporedbi sa nacionalnim vrijednostima kao i u usporedbi sa odabranim županijama, vidljivo je da je Županija po broju bolničkih postelja na 1000 stanovnika ispod nacionalnog prosjeka. Po broju lječnika Županija je značajno ispod vrijednosti drugih promatranih županija, a po broju postelja po doktoru bilježi vrijednost iznad hrvatskog prosjeka. Godišnja zauzetost i iskorištenost postelja je iznad nacionalnog prosjeka te je vrijednost viša u odnosu na većinu razmatranih županija, kao što je vidljivo u slijedećoj tablici.

Tablica 6. Rad stacionarnih zdravstvenih ustanova u Hrvatskoj u 2019. godini

Indikatori	Broj bolničkih postelja na 1000 stanovnika	Broj lječnika	Broj postelja po jednom doktoru	Godišnja zauzetost postelja	% iskorištenosti postelja
Hrvatska	5,42	7.117	3,26	252	68,94
Virovitičko-podravska županija	2,69	69	3,30	261	71,54
Koprivničko-križevačka županija	3,08	120	2,97	224	61,33
Bjelovarsko-bilogorska županija	4,85	125	4,65	194	53,21
Požeško-slavonska županija	7,27	118	4,81	221	60,45
Osječko-baranjska županija	4,01	534	2,29	274	75,19

Izvor: Rad bolnica u Hrvatskoj, Izvješće za 2019., HZZJZ

Glavni problemi u Mreži primarne javne zdravstvene službe su nepotpunjenost Mreže timovima, nemotiviranost mlađih lječnika radom u primarnoj zdravstvenoj zaštiti i za ostankom u istoj, nedovoljna izdvajanja za javnozdravstvene potrebe, veliki broj pacijenata po pojedinom timu, opterećenost osoblja, neadekvatna infrastruktura kojom se ne može kvalitetno pružati primarna zdravstvena zaštita te manjak i zastarjelost ili nepostojanje adekvatne medicinsko-tehničke opreme što rezultira upućivanjem na pretrage specijalistima³. Usprkos ograničenim proračunskim sredstvima JLS-ova potrebno je povećati sredstva za preventivne aktivnosti (sprječavanje ovisnosti, mentalno zdravlje stanovništva).

Dom zdravlja Virovitičko-podravske županije

Dom zdravlja Virovitičko-podravske županije ima ispostave u Virovitici, Slatini, Orahovici i Pitomači u kojima se trajno obavljaju zdravstvene djelatnosti primarne zdravstvene zaštite kao i određeni oblici specijalističke zdravstvene zaštite. Dom zdravlja u svom sastavu ima opću/obiteljsku medicinu, dentalnu zdravstvenu zaštitu, zdravstvenu zaštitu žena, zdravstvenu zaštitu predškolske djece, patronažnu djelatnost, palijativnu skrb i ljekarničku djelatnost, te u okviru specijalističko-konziljarne

³ Fakultet za dentalnu medicinu i zdravstvo Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku planira renoviranje i opremanje zgrade bivšeg rođilišta u Orahovici u svrhu izgradnje novog slavonskog Centra za kardiovaskularnu rehabilitaciju te izgradnju i opremanje nove zgrade stacionara s 40 soba i pripadajućim sadržajima. U novoj zdravstvenoj ustanovi, kao potencijalnom pokretaču zdravstvenog turizma na području Županije, predviđa se odvijanje praktične nastave za studente te moguće zapošljavanje najboljih studenata. Virovitičko-podravska županija na prvom je mjestu po pobolu i smrtnosti stanovništva od kardiovaskularnih bolesti te će biti izražene potrebe za većim angažmanom zdravstvenih djelatnika u prevenciji, dijagnostici, liječenju i rehabilitaciji takvih bolesnika.

zdravstvene zaštite i dijagnostike obavlja ortodonciju, radiološku, ultrazvučnu dijagnostiku, fizikalnu terapiju, njegu u kući.⁴

Prostorni kapaciteti Doma zdravlja djelomično zadovoljavaju razvoj djelatnosti zbog neodgovarajućeg unutrašnjeg rasporeda koji onemogućuje osnivanje novih djelatnosti. Prenamjenom prostora zgrade u Virovitici omogućio bi se razvoj palijativne skrbi, a uz manje građevinske zahvate omogućio bi se razvoj novih djelatnosti u Slatini i Orahovici.

Ukupan broj djelatnika u Domu zdravlja na kraju 2019. godine bio je 184 djelatnika, a tijekom godine otišlo je ukupno 37 radnika. Virovitičko-podravska županija spada u županije s kontinuiranim deficitom liječnika opće/obiteljske medicine, specijalista opće medicine, specijalista ortodoncije, specijalista ginekologa, specijalista pedijatra, specijalista medicine rada i sporta te magistra farmacije. Bez odgovarajućeg broja liječnika opće i dentalne medicine nemoguće je podizati kvalitetu zdravstvene zaštite, a to se osobito odnosi na preventivne mjere u zdravstvenoj zaštiti.

Potrebno je opremanje ambulanti na području cijele Županije (EKG uređajima, setovima za reanimaciju, terapiju O₂, inhalatorima, vage za mjerjenje težine + visinomjeri, pulsni oksimetri, stomatološke stolice + popratni uređaji, sterilizatori). Potrebna je nadogradnja UZV uređaja u Pitomači i Orahovici kao i nabavka novog UZV uređaja u Slatini. Također postoji potreba za opremanjem fizikalne medicine u Slatini.

Primarna zdravstvena zaštita obuhvaćena je ljekarnama u privatnom vlasništvu i pri Domu zdravlja Virovitičko-podravske županije. Na području Županije nalazi se 20 ugovorenih ljekarni, tj. regionalnih ureda/područnih službi sa sjedištem ljekarna, od kojih je 15 ljekarničkih ustanova, 4 privatnih ljekarna i 1 ljekarna je u zakupu što zadovoljava postojeće potrebe.

Zavod za javno zdravstvo "Sveti Rok" Virovitičko-podravske županije

Zavod za javno zdravstvo "Sveti Rok" Virovitičko-podravske županije ima sjedište u novoj poslovnoj zgradici u Viroviticama, gdje su uz upravu smještene sve medicinske djelatnosti, te djeluje i u ispostavama u Pitomači, Slatini i Orahovici. Ispostave nemaju status podružnice. Zavod obavlja preventivne mjere i aktivnosti zdravstvene zaštite unutar epidemiološke, mikrobiološke i zdravstvene ekologije, školske, zdravstvene zaštite mentalnog zdravlja i suzbijanja bolesti ovisnosti i javnog zdravstva na području Županije.⁵

⁴ Novim Zakonom o zdravstvenoj zaštiti, od 31. prosinca 2020. godine prestaje postojati koncesija kao oblik organiziranja rada zdravstvenih djelatnika te su svi zdravstveni djelatnici koji obavljaju privatnu praksu na osnovi koncesije, dužni podnijeti zahtjev Ministarstvu zdravstva za dobivanje rješenja za rad u „privatnoj praksi u ordinaciji“ kao novom obliku organiziranja rada. U navedenom novom obliku organiziranja rada moguće je obavljati sljedeće zdravstvene djelatnosti: opća/obiteljska medicina, pedijatrija, dentalna medicina, medicina rada, zdravstvena zaštita žena, zdravstvena njega u kući, laboratorijska dijagnostika).

⁵ Nabrojane djelatnosti, osim zdravstvene ekologije, do sada su sredstva za provedbu javno zdravstvenih mera ostvarivali ugovorima sa Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje, te dijelom na tržištu. Zdravstvena ekologija je do sada bila isključivo usmjerena na ostvarivanje vlastitih prihoda s tržišta i po tome je specifična po svom statusu jer je jedina zdravstvena djelatnost u svim zdravstvenim institucijama koja za svoj rad ne ostvaruje sredstva od strane HZZO-a. Za mikrobiološku djelatnost HZZO propisuje tzv. „limite“ koji se gotovo svake godine premaši fakturiranjem izvršenih usluga koje ne budu plaćene jer su iznad spomenutog limita. Specifičnost u radu mikrobiologije odražava se u činjenici da je to laboratorijska djelatnost koja izvršava usluge zatražene od strane liječnika iz primarne zdravstvene zaštite putem uputnica HZZO-a.

U Zavodu nedostaju specijalist epidemiolog, specijalist školske medicine i specijalist psihijatrije te nedostaju zaposlenici sanitarnog obrazovanja. Iz navedenog razloga, neke poslove sada provode doktori medicine ugovoreni kao vanjski suradnici. Na djelatnosti za mikrobiološki tim prema mreži predviđen je samo jedan specijalist mikrobiologije, a u odsutnosti postojećeg specijaliste mijenja ga vanjski suradnik iz obližnjeg drugog Zavoda za javno zdravstvo. Zavod sa svojom mikrobiološkom djelatnosti pruža usluge ne samo liječnicima u primarnoj zdravstvenoj zaštiti već i Općoj bolnici Virovitica koja nema svoju mikrobiološku djelatnost. Potrebno je nabaviti PCR dijagnostiku, obnoviti računalnu opremu, opremiti zaštitni kabinet za mikrobiologiju te uložiti u vozni park.

Zavod za hitnu medicinu Virovitičko-podravske županije

Djelatnost izvanbolničke hitne medicine i djelatnost sanitetskog prijevoza obavlja Zavod za hitnu medicinu Virovitičko-podravske županije (ZHMVPŽ). ZHMVPŽ ima Ispostave hitne medicinske službe u Virovitici, Slatini, Orahovici, Pitomači i Voćinu, u kojem ima organiziranu pripravnost hitne medicine. ZHMVPŽ ima sa Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje ugovorenog 10 redovnih i 1 dodatan tim sanitetskog prijevoza za područje Županije.

ZHMVPŽ u cijeloj Županiji ima organiziran model hitne medicine na način da su od 0 do 24 dostupni liječnici u svim ispostavama. Svi gradovi i općine sa Županijom sudjeluju u sufinanciraju nadstandarda kako bi usluga, dostupnost i skrb bila za sve jednaka. U ZHMVPŽ trenutno je zaposleno 14 liječnika od čega su 13 liječnika doktori medicine, a 1 je liječnica specijalistica hitne medicine. Problemi Hitne medicine i sanitetskog prijevoza u Županiji odnose se na nedostatan broj specijalista hitne medicine, zastarjelost vozila za hitnu medicinu i sanitetski prijevoz te nedostatnu ili zastarjelu opremu. Potrebna su infrastrukturna ulaganja, kako bi uprava, sanitetski prijevoz, hitna medicina te prijavno - dojavna jedinica bili u istoj zgradici. Postojeći prostorni kapaciteti nisu dostatni za daljnji razvoj djelatnosti te je potrebno izgraditi novu zgradu⁶ u kojoj će biti smještena uprava ustanove, Ispostava HMP Virovitica (timovi T1, T2 i PDJ), djelatnost sanitetskog prijevoza, Edukacijski centar kao i potrebne garaže, uz osiguravanje parkirnih mjesta za vozni park ZHMVPŽ. Jedan od problema je i Mreža hitne medicine za Ispostavu Pitomača i Ispostavu Orahovica gdje ZHMVPŽ ima sa Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje ugovorenog po 3 Tima T1 (timova s liječnikom) i 1 Tim T2 (tim bez liječnika), a 1 Tim T2 financiraju jedinice lokalne samouprave i Županija.⁷

Opća bolnica Virovitica

Sekundarna zdravstvena zaštita organizirana je kroz rad Opće bolnice Virovitica. Broj zdravstvenih radnika iz 2017. godine je 486, broj nezdravstvenih radnika je 161, što čini ukupno 647 zaposlenih, a 75,12% je udio zdravstvenih radnika. Ukupan broj zdravstvenih radnika u Istočnoj regiji je 5.989, nezdravstvenih radnika je 1.994, što daje ukupan broj zaposlenih od 7.983, a udio zdravstvenih ranika

⁶ Za novu zgradu ZHMVPŽ izrađena je cjelokupna projektna dokumentacija te je ishodena i građevinska dozvola. Procijenjena vrijednost izgradnje nove zgrade s uređenjem okoliša bila bi 17.000.000,00 kn s PDV-om. (17.9.2020.)

⁷ Da bi hitna medicinska skrb sa liječnikom bila dostupna od 0 do 24 sata Timovima T2 pridružuje se liječnik koji nije ugovoren sa Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje što stvara dodatne finansijske troškove, radi čega je zatražena izmjena Mreže hitne medicine za navedene Ispostave.

je 75,02%, kao što je vidljivo iz naredne tablice.

Tablica 7. Broj i struktura zaposlenih u bolnicama Istočne regije na dan 30.06.2017.

	Zdravstveni radnici	Nezdravstveni radnici	Ukupno zaposleni	Udio zdravstvenih radnika (%)
Opća bolnica "Dr. Josip Benčević" Slavonski Brod	1.155	369	1.524	75,79%
Opća bolnica Virovitica	486	161	647	75,12%
Opća bolnica Našice	319	92	411	77,62%
Opća županijska bolnica Vukovar i bolnica hrvatskih veterana	454	143	597	76,05%
Opća županijska bolnica Vinkovci	621	199	820	75,73%
Opća županijska bolnica Požega	622	225	847	73,44%
Klinički bolnički centar Osijek	2.332	805	3.137	74,34%
Ukupno Istočna regija	5.989	1.994	7.983	75,02%

Izvor: Nacionalna strategija razvoja zdravstva 2012.-2020. („Narodne novine“, broj 116/12)

U okviru bolničke zdravstvene zaštite koja obavlja liječenje bolesnika oboljelih od akutnih bolesti Opća bolnica Virovitica ima 9 odjela sa ukupno 228 ležajeva što zadovoljava postojeće potrebe. S HZZO-om je ugovoreno 100 stolaca/ležajeva u dnevnoj bolnici u kojoj je obrađeno 28.459 slučajeva u 2019. godini što je za 12,6% više u odnosu na 2018. godinu. Na bolničke odjele Opće bolnice Virovitica tijekom 2019. godine, primano je dnevno prosječno 26 pacijenta uz iskoristenost kapaciteta od 71,2%, što je manje za 5,3% u odnosu na 2018. godinu. Prosječna dužina liječenja u 2019. godini iznosila je 6,3 dana i smanjena je za 1,6% u odnosu na 2018. godinu. Ukupno je ostvareno 59.275 bolesničko opskrbnih dana (b.o. dana), što je manje za 5% u odnosu na 2018. godinu. Hospitalizirano je 9.487 bolesnika ili 2,7% manje u odnosu na 2018. godinu što je sukladno Nacionalnom planu.

U Općoj bolnici Virovitica nedostaju sljedeće specijalizacije doktora medicine: pedijatrije, hitne medicine, internističke onkologije, infektologije, neurologije, psihijatrije, opće kirurgije, urologije, otorinolaringologije, anestezije, patologije, citologije i ginekologije te nedostaje magistar farmacije.

Primjer uspješno realiziranog EU projekta u segmentu zdravstva

Dogradnja i opremanje dnevnih bolnica i opremanje dnevne kirurgije realizirano je kroz projekt „**Dogradnja i opremanje dnevnih bolnica Opće bolnice Virovitica**“ (realiziranog u razdoblju: srpanj 2016. rujan 2019., ukupne vrijednosti 50. mil. kuna, u cijelini financirano EU sredstvima). Početkom 2019. godine u nove prostore preseljene su operacijske sale, jedinica intenzivnog liječenja, te centralna sterilizacija što je doprinijelo poboljšanju učinkovitosti i dostupnosti kvalitetnih zdravstvenih usluga pacijentima, poboljšani su uvjeti rada medicinskog osoblja i omogućena je dostupnost novih zdravstvenih usluga. Nabavljena je nova oprema za dnevne bolnice, među ostalim MR uređaj. Izgrađeno je novo krilo bolnice u kojem su smještena tri bolnička laboratorija (histopatološki, citološki i biokemijski laboratorijski), internistička dnevna bolnica i ambulante Poliklinike službe internističkih djelatnosti.

U bolnici nedostaje prostor za preseljenje ambulante za otorinolaringologiju sa audiološkom dijagnostikom koja se sada nalazi u prostoru Doma zdravlja Virovitičko-podravske županije. Prostorni

kapaciteti Opće bolnice Virovitica općenito su dostačni, ali su potrebne prenamjene postojećeg prostora kako bi prostori koji se ne koriste dobili novu namjenu.

Liste čekanja za dijagnostičke postupke kreću se od 3 dana za mamografiju, 6 dana za gastroskopiju, 16 dana za kolonoskopiju do 304 dana za UZV srca, 300 dana za UZV štitnjače ili pak 270 dana za EMG. Lista čekanja na prve preglede kreće se od 53 dana za dječji gastroenterološki pregled do 150 dana na kardiološki pregled⁸. Razlozi dužih lista čekanja su nedostatan broj liječnika za organiziranje rada u dvije smjene, rad na većem broju radilišta, dugotrajno bolovanje i nedostatan broj uređaja. Radi smanjenja lista čekanja uz reorganizaciju rada i dežurstva liječnika, Opća bolnica Virovitica je angažirala doktore medicine – vanjske suradnike iz drugih ustanova.

Palijativna skrb

Palijativna skrb u VPŽ je organizirana pri Domu zdravlja VPŽ. U Virovitičko-podravskoj županiji je ugovoren jedan palijativni tim kojega čine koordinator, mobilna palijativna sestra i liječnik. U rad palijativnog tima uključena su četiri liječnika, ali s obzirom da su oni privatni liječnici koji imaju velik broj pacijenata, većinu posla na terenu odradjuje mobilna palijativna sestra.⁹

Zbrinjavanje palijativnih pacijenata organizirano je kroz suradnju doktora opće/obiteljske medicine, koordinatorice palijativne skrbi, sestre u mobilnom timu i sestre za otpust Opće bolnice Virovitica koja dogovara otpust hospitaliziranih pacijenata. Opća bolnica Virovitica ima 5 ugovorenih palijativnih kreveta, međutim drugi oblik stacionarne skrbi za terminalne bolesnike nije osiguran jer na području Županije ne postoje ustanove koje zbrinjavaju bolesnike u terminalnoj fazi te je to jedan od većih problema u zbrinjavanju palijativnih bolesnika.

Uslijed manjka specijalista svih specijalizacija, Ambulanta za palijativnu skrb pri Općoj bolnici Virovitica nije ugovorenja jer su specijalisti kojima Opća bolnica raspolaže preopterećeni u redovnom radu, dežurstvima i pripravnosti.

Posudionica pomagala za pomoć palijativnim bolesnicima djeluje pri Gradskom društvu crvenog križa Slatina. Međutim, sukladno usvojenoj Strategiji razvoja palijativne skrbi u Županiji, tendencija je organizirati i ustrojiti jedinstvenu posudionicu pomagala pri Domu zdravlja VPŽ s ciljem da se osigura dostupnost medicinskih i ortopedskih pomagala palijativnim bolesnicima s područja cijele Županije.

Pandemija COVID-19 i zdravstvo u Županiji

Pandemija je u najvećoj mjeri bila prijetnja upravo zdravstvenom sustavu Virovitičko-podravske županije. Uslijed pandemije COVID 19 u OB Virovitica učinjene su građevinske preinake Jedinice intenzivnog liječenja u Centralnu izolaciju s osam bolesničkih soba. Za vrijeme pandemije COVID 19 nedostatak epidemiologa i sanitarnih inženjera dodatno je otežao rad no usprkos tomu uz dostačnu zaštitnu opremu organizacija za vrijeme pandemije tijekom 2020 bila je uspješna. Navedeno upućuje na nužnost hitnog pronalaska dodatnog zdravstvenog osoblja. Kako bi Virovitičko-podravska županija bila u što većoj mjeri pripremljena za slučaj bitno produljene pandemije ili bilo kakvog sličnog rizika, nužno je prvom redu analizirati i vrednovati učinke pandemije te sveukupne moguće prijetnje za zdravstveni sustav u uvjetima sličnih rizika. Nužno je izraditi i Smjernice za djelovanje zdravstvene politike na razini Županije kako bi se što djelotvornije i učinkovitije

⁸ Svi podaci odnose se na dan 31.8.2020. godine

⁹ Potrebno je ishoditi suglasnost nadležnog Ministarstva za ugovaranje još jedne sestre za mobilni tim kako bi pacijenti bili adekvatno i na vrijeme zbrinuti.

suočila s ovakvim rizicima u budućnosti.

Tablica 8. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u zdravstvu

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
Pozitivna <ul style="list-style-type: none"> - u OB Virovitica ostvarena je dogradnja novih prostora i opremanje novom opremom - smještajni kapaciteti zdravstvenih ustanova zadovoljavaju potrebe korisnika 	<ul style="list-style-type: none"> - realizacija dogradnje i opremanja novom opremom dnevnih bolnica Opće bolnice Virovitica - jačanje razvoja zdravstvenog turizma u nizu općina Županije (wellness, termalni i rekreativski turizam) 	<ul style="list-style-type: none"> - modernizirati i povećati medicinsku opremu i vozni park - povećati broj zdravstvenih djelatnika - organizirati rad u dvije smjene - motivirati mlade liječnike za dolaskom i ostankom u primarnoj zdravstvenoj zaštiti - povećati sredstva za preventivne aktivnosti (sprječavanje ovisnosti; mentalno zdravlje stanovništva)
Negativna <ul style="list-style-type: none"> - nedostatan broj zdravstvenih djelatnika - manjak interesa mlađih liječnika za dolaskom i ostankom u primarnoj zdravstvenoj zaštiti - nedovoljno razvijena specijalističko-konzilijska zdravstvena zaštita - neadekvatna infrastruktura kojom se ne može kvalitetno pružati primarna zdravstvena zaštita - kontinuirani deficit liječnika opće/obiteljske medicine, specijalista: opće medicine, ortodoncije, ginekologa, pedijatra, medicine rada i sporta te magistra farmacije. - nedostatak i zastarjelost medicinsko-tehničke opreme i vozog parka u zdravstvenim ustanovama - u ZHMVPŽ nedostaju kadrovi koje HZZO ne financira jer nisu u mreži javne zdravstvene službe, a potrebni su za rad na promicanju zdravlja i prevenciji bolesti - U Općoj bolnici Virovitica nedostaju sljedeće specijalizacije doktora medicine: pedijatrije, hitne medicine, internističke onkologije, infektologije, neurologije, psihijatrije, opće kirurgije, urologije, otorinolaringologije, anestezije, patologije, citologije i ginekologije te nedostaje magistar farmacije - prostorni kapaciteti zdravstvenih ustanova nisu dostatni za trenutne potrebe i za daljnji razvoj djelatnosti - nepostojanje mikrobiološke djelatnosti u Općoj bolnici Virovitica - dugotrajnost listi čekanja za preglede i dijagnostičke postupke - nepostojanje ustanove za zbrinjavanje palijativnih bolesnika u 	<ul style="list-style-type: none"> - jačanje svijesti i znanja kod stanovnika, a poglavito mlađih, o zdravim navikama - stvaranje temelja za primjenu integriranog pristupa zdravom životu i podizanju kvalitete življenja u Županiji kroz kombinirane aktivnosti iz segmenta obrazovanja/edukacije, razvoja turizma i sporta - zapošljavanje zdravstvenih djelatnika u Centru za kardiovaskularnu rehabilitaciju 	<ul style="list-style-type: none"> - rješavati sustavno problem kontinuiranog i naglašenog nedostatka niza specijalizacija doktora medicine - omogućiti prostor za ambulantu za otorinolaringologiju - izgraditi novu zgradu u cilju daljnog razvoja ZHMVPŽ - specijalističko-konzilijsku zdravstvenu zaštitu učiniti dostupnom u svim dijelovima Županije - osigurati skrb za terminalne bolesnike na području Županije - povećati Tim za palijativnu skrb - analizirati posljedice pandemije COVID-19 na funkcioniranje zdravstvenog sustava u Županiji te na kvalitetu usluga koje su pružale zdravstvene institucije u Županiji za vrijeme trajanja pandemije - izraditi smjernice u svrhu osiguravanja optimalne pripremljenosti, učinkovitog i djelotvornog funkcioniranja te što kvalitetnijeg i pravovremenog pružanja zdravstvenih usluga u slučaju produljenog trajanja pandemije ili pojave sličnog rizika - angažirati veći broj zdravstvenih djelatnika u liječenju kardiovaskularnih bolesti

terminalnoj fazi te nedostatak osoblja u palijativnim timovima - nedostatak prostora za preseljenje ambulante za otorinolaringologiju		
---	--	--

1.1.3. Socijalna uključenost i usluge socijalne skrbi

U Virovitičko-podravskoj županiji djeluju dva Centra za socijalnu skrb: Centar za socijalnu skrb Virovitica, s Podružnicom Pitomača u Pitomači i Podružnicom Obiteljski centar u Virovitici, te Centar za socijalnu skrb u Slatini, s Podružnicom Orahovica u Orahovici. Osnivačka prava nad Centrom ima Republika Hrvatska.

Virovitičko-podravska županija ima 15 pružatelja socijalnih usluga za stare i nemoćne osobe, ukupnog smještajnog kapaciteta za 498 starijih i nemoćnih osoba te Dom za odrasle osobe Borova čiji je osnivač RH i koji omogućuje smještaj 150 psihički bolesnih odraslih osoba.

Tablica 9. Domovi za stare i nemoćne na području Virovitičko-podravske županije

R.br.	Naziv pružatelja socijalnih usluga	Adresa	Broj korisnika
1.	Dom Zdenka, Slatina	A. Kovačića 35, Slatina	37
2.	Dom za starije i nemoćne osobe "Vedri dani"	Zelena 4, Orahovica	44
3.	Dom za starije i nemoćne osobe "Vedrana"	P. Miškine, Pitomača	46
4.	Dom za starije Baturina	Franjevačka ulica 13, Virovitica	152
5.	Napedak d.o.o.	Dore Pejačević, Slatina	15
6.	Obiteljski dom Marina	M.A.Reljkovića 19, Slatina	16
7.	Obiteljski dom Jelena Huđ	K.F.Kuharića, odvojak 7, Čemernica	20
8.	Dom za starije Rengel	Ul. 30.svib. II, odv. 1, Milanovac	47
9.	Obiteljski dom Andrašević	Tome Maretića 12, Virovitica	19
10.	Obiteljski dom Marija	Stanka Ilića 46, Virovitica	20
11.	Obiteljski dom za starije i nemoćne osobe "Anamaria"	Frana Supila 54 Orahovica	17
12.	Obiteljski dom Gordana Dumančić	I. Mažuranića 77, Pitomača	18
13.	Obiteljski dom Iva Špegelj	Vinogradarska 17a, Šp. Buk.	20
14.	Obiteljski dom Maja Široki	M. Gupca 57, Bušetina	9
15.	Obiteljski dom Mirela Stipanić	Kralja Tomislava 66, Suhopolje	18
16.	Dom za odrasle osobe Borova	Stjepana Radića 9a, Suhopolje	150

Izvor: Virovitičko-podravska županija, rujan 2020.

Prema podacima Centra za socijalnu skrb Virovitica i Centra za socijalnu skrb Slatina (na dan 3.9.2020) na području Županije postoji 81 udomiteljska obitelj, smještajnog kapaciteta za ukupno 209 odraslih osoba, među ostalim i onih s lakšim psihičkim smetnjama. Potrebno je povećati smještajne kapacitete za odrasle u udomiteljskim obiteljima za njih 45. U Domu za odrasle osobe Borova, na listi čekanja je prosječno 80-100 korisnika. Potrebno je razvijati nove, suvremene institute skrbi i pomoći, odnosno omogućiti zadovoljavanje potreba u kući korisnika. Zbog socijalno ugroženih građana koji ne mogu plaćati privatne domove potrebno je izgraditi dom za starije i nemoćne kojem bi osnivač bila Virovitičko-podravska županija koja bi sufinancirala rad takve ustanove. Naglašena je potreba jasnog definiranja usluga pomoći i njegu u kući i ostalih izvaninstitucionalnih usluga te omogućiti ujednačeno pružanje usluge u svim dijelovima Županije.

U Virovitičko-podravskoj županiji broj /udio starijih osoba iznosi 14,443, odnosno 1,81% dok broj starijih osoba na nacionalnoj razini iznosi 799.286 (od čega je 53,05% udio dobne skupine 65-74 god,

zatim 37,52% dobne skupine 75-84 god. te 9,43% udio dobne skupine 85 i više god). Županije koje imaju veći udio starijih osoba primatelja zajamčene minimalne naknade (ZMN) od njihovog udjela u ukupnoj populaciji starijih osoba predvodi Osječko-baranjska s 4,74 postotna boda, zatim slijedi Sisačko-moslavačka s 4,73, potom Šibensko-kninska županija s 4,15, Brodsko-posavska županija s 3,13, Karlovačka županija s 2,89, te Virovitičko-podravska županija s 2,88 iza koje slijede Bjelovarsko-bilogorska s 2,27, te Požeško-slavonska s 2,12 postotna boda, kao što je vidljivo u narednoj tablici.

Tablica 10. Broj/udio starijih osoba na nacionalnoj i županijskoj razini i broj/udio starijih osoba u odabranim pravima iz sustava socijalne skrbi

Dobne skupine	Starije osobe prema dobnim skupinama (procjena stanovništva sredinom 2015. god.)	Prava u sustavu socijalne skrbi koja najčešće ostvaruju starije osobe				
		ZMN	Doplatak za pomoć i njegu	Osobna invalidnina	Pomoć u kući	Smještaj (temeljem rješenja CZSS)
Ukupno RH	799.286	8.909	44.705	6.427	4.254	5.823
	100%	1,11%	5,59%	0,80%	0,53%	0,73%
Virovitičko-podravska županija	14.443	418	1.523	115	199	145
	1,81%	4,69%	3,41%	1,79%	4,68%	2,49%

Izvor: izvješće o provedbi „Strategije socijalne skrbi za starije osobe u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2017. do 2020.godine“ za 2018.godinu, 2019. godina

U odnosu na Sjeverozapadnu i Jadransku Hrvatsku, područje Središnje i istočne Hrvatske ima najviše razine siromaštva u rasponu od 24,9 % u Osječko-baranjskoj županiji do 34,3 % u Karlovačkoj županiji, Virovitičko-podravska županija ima razinu siromaštva od 30,8%¹⁰.

Ukupan broj smještajnih kapaciteta u udomiteljskim obiteljima za djecu (na dan 3.9.2020., CZSS Virovitica i CZSS Slatina) iznosi 74. Potrebno je povećati smještajne kapacitete za djecu u udomiteljskim obiteljima za njih 30. Glavna potreba udomiteljskih obitelji s aspekta djece iz sustava socijalne skrbi je suradnja odgojno - obrazovnog sustava i sustava socijalne skrbi kako bi se djecu stavilo u jednak položaj sa ostalom djecom. Centar za odgoj i obrazovanje Virovitica svojim programima, kao, na primjer: poludnevni boravak (13+7 korisnika - u mreži i izvan mreže), te rana intervencija, koja se provodi kroz projekt savjetovanje i pomaganje¹¹ (20 korisnika), u znatnoj mjeri pridonosi razvoju izvaninstitucionalnih usluga. Centar za odgoj i obrazovanje Virovitica provodi stručno rehabilitacijski rad za djecu s područja cijele Županije. Osim Centra, u Županiji postoje i udruge koje se bave stručno rehabilitacijskim radom.

U 2020. godini pokrenut je projekt „Sigurne kuće“ kojim se osigurava adekvatan smještaj za žrtve obiteljskog nasilja uz direktnu podršku udruge S.O.S. - savjetovanje, osnaživanje, suradnja - koja provodi čitav niz projekata za zaštitu posebno ugroženih skupina. Provedbom projekta „Centar za podršku, savjetovanje i osnaživanje“ rekonstruirati će se objekt kojim će se osigurati smještajni

¹⁰ Izvor: Hrvatska - Ocjena siromaštva za mala područja temeljem potrošnje (Karte siromaštva), 2016., Svjetska banka

¹¹ Pomoć pri uključivanju u zajednicu i psihosocijalna podrška u pravilu su ne provode zbog pomanjkanja sredstava, iako postoji potreba korisnika. Centar već tri godine podnosi zahtjev nadležnom ministarstvu za ulazak u mrežu pružatelja, ali još nema rješenje.

kapaciteti za 11 korisnika, od kojih će 2 smještajna kapaciteta biti prilagođena osobama s invaliditetom.¹²

U Republici Hrvatskoj živi 511.281 osoba s invaliditetom (stanje na dan 03.05.2019. godine) od čega su 307.647 muški (60%) i 203.634 žene (40%), te na taj način osobe s invaliditetom čine oko 12,4% ukupnog stanovništva Republike Hrvatske. Virovitičko-podravska županija broji 7.716 osoba s invaliditetom od čega su 4.874 muški (63%) i 2.842 žene (37%), što je 10% ukupnog stanovništva županije. Najveći broj osoba s invaliditetom, njih 4.008 (52%), je u radno aktivnoj dobi. Invaliditet je prisutan u svim dobnim skupinama, no Županija je ispod prosjeka za ukupnu prevalenciju i prevalencije u svim dobnim skupinama, uključujući i radno aktivnu dob gdje je nešto ispod prosjeka RH. U Županiji živi 1.675 branitelja s invaliditetom, te 127 osoba koje imaju posljedice ratnih djelovanja iz II svjetskog rata ili su civilni invalidi rata. S obzirom na zdravstveno stanje i starosnu dob branitelja, u planu je projekt Spomen doma sa spomen obilježjem hrvatskim braniteljima iz domovinskog rata u Virovitici. Svrha mu je odavanje počasti Domovinskom ratu i hrvatskim braniteljima te stvaranja novog centra okupljanja branitelja i posjetitelja. U spomen domu bit će memorijalni centar Domovinskog rata i hrvatskih branitelja. Projektom će se formirati novi javni prostor visoke kvalitete koji okuplja građane Virovitice i njene posjetitelje. Projekt ima visoki stupanj društvene održivosti jer se u Spomen domu omogućava okupljanje i suradnja branitelja i njihovih obitelji, kao i njihovih suradnika i posjetitelja.

Model socijalnog poduzetništva i druge modele zapošljavanja osoba s invaliditetom se načelno podržava no nije dovoljno razvijeno i ne provodi se u praksi.

Kriminalitet i maloljetnički kriminalitet

Ukupan broj kaznenih dijela u 2018. godini bio je 973, što je za 9% manje nego 2017. godine. Razriješeno je 79,8% slučajeva što je također rast razriješenosti u odnosu na 2017. godinu.

Broj grupacije maloljetničke delikvencije i kriminaliteta na štetu mladeži i obitelji smanjuje se od 2014. do 2018. godine sa 249 na 129 kaznenih djela odnosno za oko 50%. Od navedenog tipa kriminaliteta u 2018. godini najviše je zabilježeno 36 kaznenih djela „povreda dužnosti uzdržavanja“, 31 kaznenih djela „prijetnja“, 8 tjelesnih ozljeda i 8 spolna zlouporaba djeteta mlađeg od 15 godina. Glavni razlozi smanjenja kriminaliteta su aktivnosti policije na području prevencije i edukacije stanovništva, posebice mladih osoba. Na području Policijske uprave Virovitičko-podravske sva kaznena djela maloljetničke delikvencije su razriješena, odnosno ukupna razriješenost kaznenih djela je 100%.

U strukturi kaznenih djela sudjeluju kaznena djela općeg kriminaliteta (398 djela), gospodarskog kriminaliteta (172 djela), organiziranog kriminaliteta (8 djela), kriminaliteta iz područja droga (30 djela), kriminalitet prometa (39 djela), iz djelokruga maloljetničke delikvencije i kriminaliteta na štetu mladeži i obitelji (129 djela).

Tablica 11. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području socijalne uključenost i usluga socijalne skrbi

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
-------------------	----------------------	------------------

¹² Do realizacije projekta u pripremi je privremeni objekt ukupnog kapaciteta 6 korisnika, koji bi trebao biti stavljen u funkciju početkom 2021. godine.

Pozitivna	- razvijena mreža izvaninstitucionalnih usluga za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom	- razvoj socijalnih inovacija i socijalnog poduzetništva - podizanje kvalitete življenja starije populacije u Županiji te osoba s invaliditetom	- poticati izgradnju dodatnih prostornih kapaciteta kako bi se osigurao smještaj za starije i nemoćne (osnivač Županija) - povećati smještajni kapacitet u udomeiteljskim obiteljima za djecu
Negativna	- nedostatak ustanova za smještaj socijalno ugroženih starijih i nemoćnih - nerazvijene izvaninstitucionalne usluge za starije i nemoćne - nerazvijenost modela socijalnog poduzetništva i drugih modela zapošljavanja osoba s invaliditetom - nepostojanje smještajnih kapaciteta za beskućnike - nerazvijeno socijalno poduzetništvo te drugi modeli zapošljavanja osoba s invaliditetom	- korištenje EU fondova (poglavitno ESF) za pripremu i provedbu projekata usmjerenih na jačanje socijalne uključenosti u Županiji	- razvijati izvaninstitucionalnu skrb za starije, nemoćne i osobe s invaliditetom (poticati razvoj novih, suvremenih oblika skrbbi i pomoći, uključujući omogućavanje zadovoljavanja potreba u kući korisnika) - razvijati skrb za djecu s posebnim potrebama - uspostaviti sklonište za beskućnike - osnovati „Braniteljski centar“ kao oblik podrške i pomoći braniteljskoj populaciji - poticati socijalne inovacije te socijalno poduzetništvo i druge modele zapošljavanja osoba s invaliditetom - osnaživati kapacitete u Županiji za pripremu i provedbu razvojnih projekata iz segmenta socijalne uključenosti

1.1.4. Odgoj, obrazovanje, kultura i sport

1.1.4.1. Predškolski odgoj

Predškolski odgoj je organiziran u petnaest samostalnih predškolskih ustanova: Dječji vrtić Cvrčak u Virovitici (4 objekta u Virovitici i jedan u naselju Sveti Đurađ); Dječji vrtić Zeko u Slatini, Dječji vrtić Suncokret u Slatini sa PO u Mikleušu, Dječji vrtić Palčić u Orahovici, Dječji vrtić Suhopolje, Dječji vrtić Jelenko u Voćinu sa PO u Čeralijama, Dječji vrtić Potočnica u Pitomači, Dječji vrtić pri Osnovnoj školi I. G. Kovačića u Zdencima, Dječji vrtić pri Osnovnoj školi A. G. Matoša Čačinci; Predškolski odgoj pri OŠ V. Nazor Nova Bukovica, Predškolski odgoj pri OŠ Gradina u Gradini, Dječji vrtić Čarobna šuma u Špišić Bukovici; Dječji vrtić Bubamara Gornje Bazje; Dječji vrtić Bambi u Sopju, dječji vrtić Centra za odgoj, obrazovanje i rehabilitaciju.¹³ Dječji vrtići na području Županije raspolažu sa sredstvima nužnim za ostvarivanje zadane razine predškolskog standarda.

Ukupan broj djece u godini 2020./2021. u spomenutih 15 ustanova je 1.593 djece, kako je navedeno niže u tablici. Prema podacima DZS-a u razdoblju između 2014./2015. i 2020./2021. broj upisane djece se smanjio sa 1645 na 1.593.

Tablica 12. Podaci o broju djece (predškolske) dobi u vrtićima, na području županije za 2020/2021. godinu

R.br .	Dječji vrtić	Broj djece po starijim vrtičkim skupinama (predškolska dobi)	Broj skupina	Broj dječjih vrtića
1.	DV pri OŠ I.G.Kovačić Zdenci	24 ukupno / 10 u programu predškole	1	1
2.	“JELENKO” Voćin	46 ukupno / 18 u programu predškole	2	1
	PO Čeralije	30 ukupno /10 u programu predškole	2	1 područni odjel

¹³ Predviđen je početak rada novoizgrađenih vrtića na području Županije: Gradina „DV Krijesnica“, DV Suhopolje, PO Crnac- DV Veliki Rastovac, DV „Palčić“ Orahovica –rekonstrukcija.

3.	Dječji vrtić Suncokret, Slatina	46 ukupno /15 u programu predškole	2	1
	Dječji vrtić Suncokret, Područni odjel Mikleuš	28 ukupno / 6 u programu predškole + 2 u maloj školi (izvan redovnog programa pri vrtiću)	1	1 područni odjel
4.	Suhopolje Kralja Tomislava 28 Suhopolje	101 ukupno / 24 u programu predškole	5	1
5.	DJEĆJI VRTIĆ CVRČAK VIROVITICA	534 ukupno/ 175 u programu predškole (108 u redovnom + 67 u maloj školi)	24	1
	PO u naselju Sveti Đurađ	31	2	1. područni odjel
6.	DV "Potočnica" Pitomača	160 ukupno / 38 u programu predškole	7	1
7.	DJEĆJI VRTIĆ ZEKO, SLATINA	294 ukupno / 55 u programu predškole	10	1
8.	DV BUBAMARA GORNJE BAZJE	53 ukupno /12 u programu predškole	2 mješovite	1
9.	DV BAMBI SOPJE	24	1	1
10.	Palčić Orahovica	127 ukupno / 10 u programu predškole	5	1
11.	Predškolski odgoj pri OŠ V. Nazor Nova Bukovica	5 ukupno / 5 u programu predškole		
12.	Predškolski odgoj pri OŠ Gradina	15 ukupno/ 15 u programu predškole		
13.	Dječji vrtić pri OŠ I.G.K. Zdenci	24 ukupno / 10 u programu predškole	1	1
14.	Dječji vrtić pri Osnovnoj školi Antuna Gustava Matoša, Čačinci	39 ukupno / 5 u programu predškole	2	1
15.	Dječji vrtić "Lipa" Čađavica, Čačinci i Veliki Rastovac	47	3	3
15.	DV COOR-a	12 ukupno	1	1
Ukupno:		1.593 djece predškolske dobi u redovnom ili Programu predškole	69	15

Izvor: Upravni odjel za obrazovanje i demografiju Virovitičko-podravske županije, 16 prosinac 2020.

U 2020. godini na području koje obuhvaća Grad Virovitica izgrađen je novi vrtić, a osposobljene su i dodatne zgrade za djecu postojećeg DV Cvrčak i sva su djeca primljena u vrtiće. Također, 11 je novoizgrađenih vrtića na području VPŽ u 2020./2021. godini.¹⁴

1.1.4.2. Osnovno školstvo

Sustav osnovnog obrazovanja provodi se u 77 osnovnoškolske ustanove. U svim osnovnoškolskim ustanovama provodi se cjelovito osmogodišnje obvezno školovanje. Iznimno, zbog posebnih okolnosti, ustanova može imati manji broj razreda odnosno može ustrojiti kombinirane razredne odjele, dok se u svim područnim školama provodi školovanje od I-IV razreda. U školskoj godini 2019./2020. upisano je 5.910 učenika što je za 123 učenika manje u odnosu na prethodnu godinu. U

¹⁴ Prema podacima dobivenim od VIDRA-e, veljača 2021.

školskoj godini 2018./2019. u osnovne škole upisano je ukupno 6.033 učenika, što je za 148 učenika manje nego prethodne godine 2017./2018. kada je bilo 6.181 upisanih učenika. U školskoj godini 2016./2017. broj upisanih učenika je bio 6.307, u školskoj godini 2015./2016. upisano 6.406 učenika, u 2014./2015. upisano je 6.574 učenika. U osnovnoškolskim ustanovama na području Županije zaposleno je ukupno 641 učitelja. Osim smanjenja broja učenika evidentan je i problem područnih škola zbog malog broja djece. S obzirom na pad broja učenika u sustavu osnovnog odgoja i obrazovanja, postojeći kapaciteti u strukturi nastavnog i drugog stručnog osoblja su zadovoljavajući.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku negativan trend smanjenog broja učenika u osnovnim školama prisutan je i na razini Republike Hrvatske koji kroz promatrani period od devet godina iznosi oko 12% manje učenika.

Ostvarena su maksimalna infrastrukturna ulaganja iz EU i nacionalnih sredstava. Većina matičnih i područnih škole na području Županije energetski su obnovljene i svim učenicima su osigurani jednaki uvjeti školovanja. Produceni dnevni boraka je uveden u školama u kojima su roditelji iskazali interes.

1.1.4.3. Srednjoškolsko obrazovanje

Srednjoškolsko obrazovanje na području Županije organizirano je u deset srednjih škola koje u školskoj godini 2020./2021. pohađa 2.615 učenika (tablica niže).

Tablica 13. Broj učenika u srednjim školama u školskoj godini 2020./2021.

Škola	Ukupan broj učenika
Gimnazija Petra Preradovića Virovotica	352
Industrijsko-obrtnička škola Virovitica	283
Tehnička škola Virovitica	404
Industrijsko-obrtnička škola Slatina	250
Katolička klasična gimnazija s pravom javnosti u Virovitici	75
Srednja škola Marka Marulića Slatina	392
Srednja škola Stjepana Sulimanca Pitomača	210
Srednja škola "Stjepan Ivšić" Orahovica	206
Strukovna škola Virovitica	404
Glazbena škola Jan Vlašimsky	39
Ukupan broj učenika srednjih škola u Županiji	2.615

Izvor: Upravni odjel za obrazovanje i demografiju Virovitičko-podravske županije

Prisutan je negativan trend smanjenja broja učenika sukladno iskazanim podacima o broju upisanih učenika u srednje škole u tablici koja slijedi. S obzirom na smanjen broj učenika u okviru srednjoškolskog obrazovanja na području Županije bilježi se dostatan broj nastavnog i stručnog osoblja koje u potpunosti zadovoljava sve potrebe radnih aktivnosti u tom segmentu.

Tablica 14. Ukupan broj učenika upisanih u srednje škole na području Virovitičko-podravske županije

Akademска година	Broj upisanih studenata
2014./2015	3.743
2015./2016..	3.471
2016./2017.	3.224
2017./2018.	2.981

2018./2019.	2.717
2019./2020.	2.652

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/subjects.htm>

Odobrenje za izvođenje nastave u sustavu srednjoškolskog obrazovanja odraslih na području županije imaju tri škole: SŠ „Stjepan Ivšić“, Orahovica, SŠ Stjepana Sulimanca, Pitomača i Industrijsko-obrtnička škola Virovitica.

Na području Županije djeluje jedan učenički doma s kapacitetom 130 jedinica te je u postupku izgradnje novi učenički dom.

Unutar Centra izvrsnosti u Virovitičko-podravskoj županiji osnovani su: Centar izvrsnosti za matematiku, Centar izvrsnosti za fiziku, Centar izvrsnosti za kemiju i Centar izvrsnosti za informatiku s robotikom¹⁵. Četiri srednje strukovne škole na području Županije u ulozi su partnera regionalnih centara kompetentnosti u strukovnom obrazovanju iz drugih županija: Srednja škola Pitomača (sektor poljoprivreda), Strukovna škola Virovitica (sektor turizam i ugostiteljstvo), Srednja škola “Stjepan Ivšić“ Orahovica (sektor strojarstvo), te Srednja škola Marka Marulića u Slatini (elektrotehnika).

Primjer poticanja obrazovnih programa

Županija je pokrenula Centar izvrsnosti novih tehnologija sa sjedištem u Industrijsko-obrtničkoj školi Slatina te je Centar izvrsnosti u Gimnaziji Petra Preradovića Virovitica proširen sa Centrom izvrsnosti za povijest i Centrom izvrsnosti za medijsku pismenost. Aktivnosti su usmjerene na provedbu redovitih strukovnih obrazovnih programa, stručno osposobljavanje i usavršavanje te uključivanje i rad s potencijalno darovitom djecom. Osmišljene su radionice za osamdesetak prijavljenih učenika osnovnih i srednjih škola. Županija financira prijevoz učenika, prehranu učenika, naknade za predavače kao i opremu te materijale potrebne za rad i održavanje radionica.

Realizirana je energetska obnova svih matičnih škola te nabava pametnih ekrana, tableta i prijenosnih računala za 13 škola. Potrebno je provesti edukaciju o korištenju informacijsko-komunikacijske opreme.

1.1.4.4. Visokoškolsko obrazovanje

Visoka škola za menadžment u turizmu i informatici u Virovici osnovana je 2007. godine, obrazuje stručnjake na području menadžmenta (smjerovi Informatički menadžment i Menadžment ruralnog turizma), poduzetništva (smjer Poduzetništvo usluga), računarstva (smjer Programsко inženjerstvo), te elektrotehnike (smjer Telekomunikacije i informatika). Visoka škola provodi studijske programe u obliku stručnog studija (6 semestara), te specijalističkog diplomskog stručnog studija (4 semestra). Ukupan broj studenata u akademskoj godini 2018./2019. je 415, a u 2019./2020. godini je 381 student, a ukupan broj novoupisanih za akademsku godinu 2018./2019. je 169 studenata, a u 2019./2020. godini je novoupisanih 138 studenata što upućuje na pad ukupnog broja studenata.

Prema prebivalištu broj upisanih studenata na stručni i sveučilišni studij u 2019./2020. akademskoj godini iznosi 1710 studenata, a broj studenata koji su diplomirali u 2019. godini iznosi 524. U razdoblju

¹⁵ Županiji je dodijeljen certifikat European Talent Point 2019. godine čime je postala Europska točka za darovite.

od 2014./2015. do 2019/2020. godine uočava se stabilan trend u broju upisanih studenata i broju diplomiranih studenata bez značajnih odstupanja što je prikazana u tablicama koje slijede.

Tablica 15. Broj upisanih studenata na stručni i sveučilišni studij u zimskom semestru prema prebivalištu, akademska godina

Akademska godina	Broj upisanih studenata
2014./2015	1773
2015./2016..	1773
2016./2017.	1796
2017./2018.	1806
2018./2019.	1754
2019./2020.	1710

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/subjects.htm>

Tablica 16. Broj studenata koji su diplomirali/završili sveučilišni ili stručni studij

Godina	Broj diplomiranih studenata
2015.	513
2016.	465
2017.	492
2018.	517
2019.	524

Izvor: Državni zavod za statistiku, <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/subjects.htm>

U akademskoj godini 2020./21. započeo je s radom Šumarski fakultet, s kapacitetom od 25 polaznika. Trenutno ima desetak polaznika. Fakultet za dentalnu medicinu i zdravstvo Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku pokreće novi sveučilišni poslijediplomski specijalistički studij *Kardiopulmonalna rehabilitacija* u Orahovici (20 studenata; trajanje studija: 1 godina) čime se ostvaruje sveučilišna vertikala obrazovanja studenata iz područja biomedicine i zdravstva.

Na području Županije djeluje jedan studentski dom s kapacitetom od 108 ležajeva i 56 soba te je svake akademske godine 100% popunjeno.

1.1.4.5. Cjeloživotno obrazovanje

Cjeloživotno obrazovanje provodi se u okviru: Pučkog otvorenog učilišta Slatina, Pučkog otvorenog učilišta Aspekt u Virovitici, Informatičkog obrazovnog učilišta u Slatinici, FONEM d.o.o. te školi stranih jezika u Virovitici. Navedene obrazovne ustanove u okviru svog djelokruga vrlo kvalitetno surađuju kako sa pratećim i potpornim ustanovama kao što su Hrvatski zavod za zapošljavanje tako i međusobno. Njihov rad ocjenjuje se kao pozitivan doprinos društvenim aktivnostima u kojima je pružena mogućnost za individualno usavršavanje i napredovanje.

Tablica 17. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području odgoja, obrazovanja i znanosti

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
Pozitivna - ostvarena značajna infrastrukturna ulaganja u vrtiće i obrazovne ustanove	- modernizacija informatizacija obrazovnog sustava	- povećati broj asistenata za rad s djecom s poteškoćama u razvoju - povećati uključenost djece predškolske dobi u institucionalni oblik predškolskog odgoja

<ul style="list-style-type: none"> - dječji vrtići na području Županije raspolažu sa sredstvima nužnim za ostvarivanje zadane razine predškolskog standarda - U 2020. godini na području koje obuhvaća Grad Viroviticu izgrađen je novi vrtić, a osposobljene su i dodatne zgrade za djecu postojećeg DV Cvrčak i sva su djeca primljena u vrtiće - 11 je novoizgrađenih vrtića na području VPŽ u 2020./2021. godini - porast upisane djece u vrtiće u 2019./2020. godini u odnosu na 2014./2015. godinu - pokrenuta izgradnja novog učeničkog doma - produženi dnevni boravak je uveden u školama u kojima su roditelji iskazali interes <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> - nedostatak asistenata za rad s djecom s teškoćama u razvoju - manjak dodatnih programa u predškolskim ustanovama (kraći programi poput plesa i ritmike, sportskih radionica, informatike, učenja stranog jezika; ali i vrtići s npr. Montessori, Waldorf programom) - nejednaka opremljenost vrtića (namještaj, didaktika, oprema, ljudski potencijali, edukacija) - slaba tehnička opremljenost škola - smanjenje broja učenika u osnovnim i srednjim školama 	<ul style="list-style-type: none"> - uključivanje djece s poteškoćama u razvoju u obrazovni sustav od vrtičke dobi nadalje - promocija obrazovanja u obrtničkim zanimanjima - jačati obrazovanje s naglaskom na prekvalifikaciju - praćenje promjena i potreba u gospodarstvu te jačanje suradnje sa gospodarstvom - privlačenje diplomiranih mlađih ljudi na povrat/ostanak u Županiji - jačanje cjeloživotnog učenja za potrebe osnaživanja društvenog i gospodarskog razvoja - korištenje EU fondova u svrhu osnaživanja sustava odgoja i obrazovanja u županiji 	<ul style="list-style-type: none"> (podići na razinu 95% djece predškolske dobi na području Županije) - modernizirati predškolske ustanove - povećati broj ustanova za provođenje predškolskog odgoja - formiranje mobilnog stručnog tima (pedagog, psiholog, logoped, radni terapeut) – pružanje stručne pomoći i podrške djeci, roditeljima i zaposlenicima u svim vrtićima Županije - definirati model suradnje vrtića sa COOR-om (terapijski rad sa stručnjacima u COOR-u i socijalizacija u vrtićima) - omogućiti što više stručnog usavršavanja za djelatnike u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju (podizanje kvalitete stručnosti odgojno-obrazovnih djelatnika, te ujednačavanje kvalitete po svim ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje) - održavati periodične koordinacije svih vrtića/obrazovnih ustanova koje provode predškolski odgoj (detekcija problema, umrežavanje, zajedničko planiranje i rad, suradnja) - kontinuirano ulagati u opremu (didaktika, informatička oprema, sportska oprema i pomagala, mali kabineti za istraživačke aktivnosti) - školovanje i zapošljavanje stručnih zaposlenika (odgojitelji, pedagozi, psiholozi, logopedi, radni terapeuti) - organizacija predavanja, UNICEF-ove radionice za roditelje „Rastimo zajedno“ (tim koji će voditi radionice po Županiji) - ulagati u informatičku opremu - stvarati poticajno okruženje i promovirati obrazovanje u obrtničkim zanimanjima - povećati broj ustanova za cjeloživotno obrazovanje - povećati smještajne kapacitete u studenskom domu - sustavno provoditi edukaciju o uporabi informacijsko-komunikacijske opreme
--	--	--

1.1.5. Sport i rekreacija

Na području Virovitičko-podravske županije djeluje trinaest granskih saveza: Županijski nogometni savez (65 nogometnih klubova u kojima je registrirano 3850 natjecatelja, a registrirani igrači raspoređeni su u 60 nogometnih klubova i 5 malo nogometnih klubova), Rukometni savez (10 rukometnih klubova od toga 3 muška kluba), Kuglački savez (10 kuglačkih klubova od toga 3 ženska kluba), Streljački savez (7 klubova (društava)), Karate savez (4 kluba), Košarkaški savez (5 klubova¹⁶), Šahovski savez (6 šahovska kluba koji se natječu u među županijskim i županijskim ligama), Sportsko ribolovni savez (4 Zajednice s ukupno 35 sportsko ribolovnih udruga), Savez sportske rekreatcije „Sport

¹⁶ Savez je počeo s organizacijom županijskog natjecanja, ali ima problema sa pomanjkanjem sudačkog kadra

za sve“, Stolno teniski savez, Školski sportski savez, Teniski savez Virovitičko-podravske županije (4 kluba) i Udruga kineziologa.

Klubovi/ sportske udruge su članice slijedećih Sportskih zajednica koje djeluju na području Županije:

- *Sportska zajednica Grada Virovitice* - ima 41 sportskih udruga, 1511 registriranih sportaša od toga: dvoje vrhunskih sportaša koji su kategorizirani prema pravilniku o kategorizaciji Hrvatskog olimpijskog odbora te 12 perspektivnih sportaša ili vrsnih također kategoriziranih prema pravilniku Hrvatskog olimpijskog odbora
- *Sportska zajednica općine Pitomača* - ima 27 sportskih udruga, 711 registriranih sportaša, jedan perspektivni sportaš kategoriziran pravilnikom o kategorizaciji Hrvatskog olimpijskog odbora i upisan u Registru kategoriziranih sportaša Hrvatskog olimpijskog odbora
- *Zajednica športskih udruga grada Slatine* - ima 24 sportskih udruga, 640 registriranih sportaša bez kategoriziranih sportaša prema Registru kategoriziranih sportaša Hrvatskog olimpijskog odbora
- *Zajednica športskih udruga grada Orahovice* - ima 14 sportskih udruga, 280 registriranih sportaša bez kategoriziranih sportaša prema Registru kategoriziranih sportaša Hrvatskog olimpijskog odbora.

U Županiji ne djeluje niti jedan profesionalni klub već su svi amaterski ili rekreativni. Sportska zajednica Županije daje potpore za rad vrhunskim sportašima u obliku godišnje stipendije na temelju kategorizacije Hrvatskog olimpijskog odbora. Sportska zajednica grada Virovitice izravno financira liječničke preglede za sve registrirane sportaše u klubovima. U županiji trenira i živi sudionik Paraolimpijskih igara u Riu 2016. godine kojem Sportska zajednica Virovitičko-podravske županije redovito isplaćuje potporu i podržava ga u njegovom trenažnom procesu, pripremama i natjecanjima.

Svi učenici osnovnih i srednjih škola imaju obvezno poхађanje nastave tjelesne i zdravstvene kulture, a djeca predškolskog uzrasta, učenici, mlađi, odrasli i osobe starije životne dobi imaju mogućnost rekreacijskog i individualnog oblika vježbanja kroz razne sportove u Županiji, uključujući sportske igraonice i škole sporta za djecu vrtićkog uzrasta¹⁷. Školski sportski savez Virovitičko-podravske županije sastoji se od 25 školskih sportskih društava koji putem 10 sportskih grana u osnovnim i 8 sportskim grana u srednjim školama provodi natjecanja od županijske, regionalne pa sve do državne razine.

Manifestacije Sportske zajednice Virovitičko-podravske županije i ostalih sportskih zajednica su slijedeće:

Hrvatski olimpijski dan, Olimpijski festival dječjih vrtića, Be Active-Europski tjedan sporta, Međunarodni cestovni polumaraton Virovitica-Barcs, Virovitički noćni cener, Dan školskog sporta Virovitičko-podravske županije, Festival sportske rekreacije, Turneja radosti, Sportske igre mlađih, Put Šarana Outdoor weekend, Panonsko-bilogorski biciklistički MTB maraton, Karate fest, Pirueta kup, Pannonian Challenge, Ulična utrka Virovitica 1234, Međunarodni zimski rukometni turnir, Obilježavanje svjetskog dana hodanja, Veliki skok – odbojka na pijesku, Trkačka liga – Pitko, Međunarodni olimpijski dan, Svjetski dan sporta, Popišanac trail, županijska finala kupa u svim sportovima članicama sportske zajednice, sportski kampovi i turniri mlađih dobnih kategorija.

Sportska zajednica Virovitičko-podravske županije financirana je od strane Županije koja je iz proračunskih sredstava u 2019. godini izdvojila sredstva u iznosu od 130.000,00 kuna a u 2020. godini zbog pandemije COVID-19 sredstva su smanjena na 65.000,00 kn. Izdvojena proračunska sredstva su

¹⁷ Sportska zajednica Virovitičko-podravske županije je angažirana oko inicijative „djeca u prirodi“ te edukacije i informiranja osoba koje rade s djecom najmlađe dobi kao i roditelja o prednosti uključivanja djece u univerzalnu sportsku školu od najranije dobi.

nedostatna za bazično funkcioniranje saveza, a finansijska situacija ograničava rad klubova, trenera, sportskih škola te posebno organizaciju i provedbu sportskih manifestacija.

Povezivanje sporta i turizma

Za Županiju su značajni primjeri uspješnog povezivanja sporta prirodnih i kulturnih atrakcija. Jedan od takvih primjera dobre prakse je projekt **Panonske biciklističke staze**, financiran od strane Virovitičko-podravske županije i Ministarstva turizma. Na području cijele županije napravljena je mreža biciklističkih staza u svrhu poticanja cikloturizma. Označene i razvrstane prema tipu, biciklističke staze povezuju sve važne prirodne i kulturne atrakcije na području županije. Biciklistička staza Slatki put prolazi starom željezničkom prugom i povezuje grad Virovitic sa obalom rijeke Drave u mjestu Terezino Polje. Biciklistička staza Put Šarana okružuje 9 Virovitičkih ribnjaka koji su vodeće rekreativno, sportsko i relaksacijsko odmaralište te mjesto održavanja biciklističkih događanja poput Put Šarana Outdoor Weekend.

Županija raspolaže sa dostatnim brojem sportskih dvorana i terena za održavanje velikih natjecanja na županijskoj i nacionalnoj razini no nedostaju smještajni kapaciteti čime se onemogućava povezivanje sporta s turizmom. Nije uspostavljen niti osiguran umreženi sustav skrbi o sportu i tjelesnoj aktivnosti u funkciji zdravlja te je nedostatno uključivanje žena u strukture odlučivanja u sportu i ženski sport. Potrebno je poticati prikupljanje i analiziranje podataka o korisnicima sustava, dvoranama i terenima, zatim unaprijediti sportsku infrastrukturu, educirati kadrove te provoditi programe za različite skupine korisnika s kvalitetnim spravama, rekvizitima i ostalim potrebnim trenažnim pomagalima.

Školske sportske dvorane u Županiji su većinom nove i obnovljene no opremljenost spravama i rekvizitima je nedostatna. Zапуšteni su uglavnom vanjski tereni, na kojima veći dio godine trenira veliki broj sportaša, a nedostaju im osnovni higijenski uvjeti, rasvjeta, prostori za presvlačenje i odlaganje stvari i slično. Nedostatni su uvjeti za sportove u vodi (zatvoreni i vanjski bazen te nekoliko bazena za obuku) te atletska staza sa svim atletskim borilištima za sve atletske discipline. Unatoč neadekvatnoj sportskoj infrastrukturi vrhunski sportaši postižu osobne i nacionalne rekorde.

Potreba za trenerskom strukom raste, posebno u manjim sredinama no broj trenera u sustavu se ne povećava, već je u laganom opadanju što dovodi do nedostatka velikog broja kvalificiranog stručnog kadra.¹⁸ Nedostaje stručni kadar za sportske i rekreacijske aktivnosti estetskih sportova (ritmička gimnastika, ples, balet, klizanje) te za sportove za koje postoje uvjeti, ali ih se ne provodi poput odbojke, badmintona i slično.

Tablica 18. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području sporta

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
Pozitivna <ul style="list-style-type: none"> - financiranje liječničkih pregleda za sve registrirane sportaše u klubovima - Županija raspolaže sa dostatnim brojem sportskih dvorana i terena za održavanje velikih natjecanja - školske sportske dvorane su većinom nove i obnovljene - primjer dobre prakse na realiziranim projektima povezivanja sporta i turizma 	<ul style="list-style-type: none"> - Županija kao destinacija idealna za aktivni turizam, poglavito bicikлизam - osnaživanje integriranog pristupa razvoju kroz povezivanje aktivnosti u segmentu sporta sa onima iz turizma i kulture - promoviranje zdravog življenja i kvalitete života u Županiji kroz snažnije uključivanje svih generacija u sportske aktivnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - kontinuirano unaprjeđivanje i izgradnja kvalitetnije sportske infrastrukture i opremanje sportskih objekata na području Županije - obnoviti vanjske terene i prateće objekte - omogućiti bolje uvjete za vodene sportove i atletiku - educirati i profesionalno usavršavati trenerе s ciljem omogućavanja trajnog zaposlenja

¹⁸ Razlozi smanjenja broja trenera su nepovoljan radnopravni status s obzirom da većini trenera to nije primarno zanimanje, sportske udruge u županiji nisu stimulirane da ih zapošljavaju, a sportske zajednice nemaju dovoljna finansijska sredstva da ih same zaposle.

<ul style="list-style-type: none"> - kontinuiran porast izdvajanja za promicanje sporta u Županiji (izuzev 2020. godine uslijed Covida-19) - poticanje organizacije sportskih aktivnosti - obogaćivanje turističke ponude kroz sportske manifestacije <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> - neadekvatna i nedostatna sportska infrastruktura - zapuštenost vanjskih sportskih terena - opremljenost spravama i rekvizitima je nedostatna u školskim dvoranama - nedovoljan broj smještajnih kapaciteta za vrijeme održavanja sportskih događanja - nedostatni uvjeti za sportove u vodi i atletiku - nedovoljno izdvajanje za unaprjeđenje stručnog rada i osposobljavanje stručnih djelatnika - nedostatak velikog broja kvalificiranog stručnog kadra - nepostojanje umreženog sustava skrbi o sportu i tjelesnoj aktivnosti u funkciji zdravlja - isključenost žena u strukturama odlučivanja u sportu - nedostatna proračunska sredstva za funkcioniranje saveza što ograničava rad klubova, trenera, sportskih škola te organizaciju i provedbu sportskih manifestacija 		<ul style="list-style-type: none"> - poduzeti mjere s ciljem kvalitetnijeg ustroja područja sporta i tjelesnih aktivnosti korisnih za zdravlje i osmisliti modele i smjernice te kriterije za ujednačeno financiranje svih segmenata u području sporta i tjelesne aktivnosti - poticati estetske sportove i folklor - osigurati rodnu ravnopravnost u svim područjima djelovanja, aktivnostima i obnašanjima dužnosti u sportu na području Županije - pružati podršku inicijativama poput „djeca u prirodi“ i uključivanju djece u univerzalnu sportsku školu od najranije dobi - povećati sredstva iz proračuna za daljnje poticanje rada saveza, klubova, trenera te za održavanje sportskih događanja
--	--	---

1.1.6. Kultura

U 2019. godini u Virovitičko-podravskoj županiji stavka proračuna Rekreacija, kultura i religija iznosila je 3.332.600,00 kn, a što čini 0,67% ukupnog županijskog proračuna. U 2020. godini taj je proračun u apsolutnim brojkama uvećan i iznosi 3.737.600,00 kn, ali u relativnim se iznosima smanjio na 0,59% ukupnog proračuna koji je za 2020. uvećan. U 2020. je na Program javnih potreba u kulturi utrošeno 1.815.000,00 kn od čega 1.545.000,00 kuna za kulturne priredbe i manifestacije, 70.000,00 kn za ostale javne potrebe u kulturi odnosno 200.000,00 kn za obnova kulturnih i sakralnih objekata. Ostalih 1.922.600,00 kn utrošeno je na djelovanje udruga (760.000,00 kn), donacije političkim strankama (231.600,00 kn) te djelovanje predstavnika nacionalnih manjina odnosno potpore vjerskim zajednicama. Za djelovanje mladih osigurano je tek 10.000,00 kn.

Iako je Programom javnih potreba u kulturi predviđeno podizanje razine kulturnih sadržaja, analiza proračuna za kulturu pokazuje da sredstva koja se izdvajaju nisu osobito razvojna već imaju socijalnu funkciju. Dodatno, u proračunu je osigurano 253.212,22 kn za uređenje i opremanje objekta Kurija Janković u Kapela Dvoru u okviru projekta Drava4Enjoy kojim se, između ostalog, cilja na obogaćivanje turističkog iskustva prirodnih, kulturnih i tradicijskih vrijednosti prekogranične regije. Razvojna

sredstva, međutim, osigurana su kroz EU fondove, a tiču se prvenstveno obnove baštine (dvorac Janković u Suhopolju s obnovljenim parkom; novi sadržaji za spomenutu kuriju Janković u Kapela Dvoru; gradnja Centra za posjetitelje Dravska priča u Noskovcima). Uz Dvorac Janković u Cabuni, ovi projekti osim očuvanja baštine ciljaju i na otvaranje novih radnih mesta te obogaćivanje turističke ponude. Ukupna im je vrijednost 127.000.000 kuna i imaju razvojni potencijal.

Kroz projekt "5 do 12 za Dvorac" temeljito je obnovljen Dvorac Pejačević u Virovitici, a uključio je i revitalizaciju gradskog parka. U sklopu dvorca nalazi se Gradski muzej Virovitica i sve 4 etaže dvorca su u funkciji muzejskih sadržaja. Za javnost je otvoren 2019. godine, a prije pandemije COVID-19 imao je značajnu posjećenost.

U području kulture, iz ESF-a financira se i projekt „Glazbenom podukom do digitalne i medijske pismenosti“ s ciljem podizanja digitalne i medijske pismenosti srednjoškolaca kroz edukaciju proizvodnje digitalnih medijskih sadržaja. Projekt potencijalno doprinosi razvoju kreativnih industrija te za VPŽ može imati razvojni potencijal.

Tablica 19. Izdvajanja za kulturu iz proračuna Virovitičko-podravske županije u 2020. godini

Donacije političkim strankama	231.600,00
Djelovanje Vijeća srpske nacionalne manjine Virovitičko-podravske županije	90.000,00
Djelovanje predstavnika mađarske nacionalne manjine	3.000,00
Djelovanje predstavnika albanske nacionalne manjine	3.000,00
Djelovanje predstavnika češke nacionalne manjine	3.000,00
Nagrade članovima pripadnicima nacionalnih manjina	58.000,00
Rashodi VSNM Virovitičko-podravske županije iz vlastitih i namjenskih prihoda	40.000,00
Potpore vjerskim zajednicama nacionalnih manjina	24.000,00
Djelovanje udruga	760.000,00
Djelovanje mladih	10.000,00
Kulturne priredbe i manifestacije	1.545.000,00
Ostale javne potrebe u kulturi	70.000,00
Obnova kulturnih i sakralnih objekata	200.000,00

Kulturni sektor u Županiji djeluje primarno u okviru sljedećih djelatnosti: muzeji, zbirke i likovne cjeline; knjižnice; i kazalište.

Muzeji, zbirke i likovne cjeline

- Zavičajni muzej Slatina ima vrijedne zbirke, što ga uz kvalitetne izložbene programe istovremeno svrstava u vodeće muzejske institucije u regiji, te u vrh kulturno-turističke ponude
- Muzej Franjevačkog samostana u Virovitici posjeduje više od 10.000 predmeta iz perioda od 15. do 21. stoljeća
- Gradski muzej Virovitica raspolaže s četiri stalne zbirke (arheološka, etnografska, povjesna i likovna), a organizira i povremene izložbe
- Stalna muzejska izložba o životu i djelu hrvatskog pjesnika Petra Preradovića u Grabrovniči - Izložba je smještena u rodnoj kući pjesnika (Općina Pitomača)
- Crkva Sv. Roka u Virovitici - unutrašnjost crkve ubraja se među najistaknutije barokne cjeline u Hrvatskoj
- Nesređena zbirka arheoloških nalaza s Ružice - grada. Zbirka je pod nadzorom Uprave za zaštitu prirodne i kulturne baštine u Osijeku
- Crkva Pohođenja Blažene Djevice Marije u Voćinu koja je potpuno obnovljena metodom

- faksimilske rekonstrukcije
- Šetalište Edite Schubert u Virovitici predstavlja likovne vizije najistaknutije predstavnice hrvatske transavangardne umjetnosti utkane u urbano tkivo grada

Knjižnice

Na području Županije postoje četiri knjižnice (Pitomača, Virovitica, Slatina, Orahovica)

- Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica raspolaže s knjižnim fondom od 32.000 svezaka.
- Gradska knjižnica i čitaonica Slatina raspolaže s 55.000 svezaka, te osim prostora knjižnice i čitaonice ima i multimedijalnu dvoranu i izložbeno-galerijski prostor
- Gradska knjižnica Orahovica raspolaže s fondom s više od 13.000 svezaka i nositelj je niza kulturnih manifestacija na orahovačkom području
- Knjižnica i čitaonica Pitomača

Kazalište

Kazalište Virovitica prikazuje godišnje 6 premijera i oko 200 predstava u sezoni. Polovica predstava odigrava se u Virovitici, dok se ostatak izvedbi odigrava u svim ostalim dijelovima Hrvatske, a često i izvan nje. Kod odabira premijernih naslova jednaka pažnja posvećuje se djeci i odraslima. U Kazalištu djeluje deset glumaca, jedan redatelj i jedna dramaturginja.

Prema Registru udruga Ministarstva uprave, u Virovitičko-podravskoj županiji u području Kultura i umjetnost ukupno je registrirano 103 udruga. Budući da je registracija udruga moguća po više djelatnosti, nije moguće utvrditi njihovu glavnu djelatnost, no, prema djelatnosti, njih 18 registrirano je u području audiovizualnih djelatnosti, 8 u području interdisciplinarnih kulturno-umjetničkih djelatnosti, 78 u izvedbenim djelatnostima, 21 u književno-nakladničkoj djelatnosti, 58 u području kulturne baštine, 9 u području medijske kulture, 35 u vizualnim umjetnostima, a 4 iz ostalih područja kulture i umjetnosti. Samo je 1 strukovna udruga, Udruga stvaratelja u kulturi „Dani Milka Keleme“ iz Slatine. Vidljivo je kako su najbrojnije udruge na području izvedbenih djelatnosti, a najčešće se radi o kulturno-umjetničkim amaterskim društvima. Često se radi i o manjinskim udrugama.

Privatni sektor u kulturi Županije nije brojan. Prema podacima HGK – Županijska komora Virovitica, ukupno je registriran 31 subjekt pri čemu su najbrojniji subjekti u kategoriji stručnih, znanstvenih i tehničkih djelatnosti (arhitektura, agencije za promidžbu, dizajn, fotografija), točnije njih 13. 11 je subjekata u kategoriji informacija i komunikacija, 5 u prerađivačkoj industriji (tisak) odnosno 2 u djelatnosti umjetnosti, zabave i rekreacije.

Manifestacije

U Virovitičko-podravskoj županiji se održavaju brojne kulturne manifestacije od kojih su mnoge postale tradicionalne.

Najpoznatije manifestacije su:

- Dani Milka Keleme (listopad, Slatina) - međunarodna glazbena manifestacija koja se održava

- u čast poznatog skladatelja suvremene glazbe
- VIRKAS – Virovitički kazališni susreti (veljača)
 - Festival Pjesme Podravine i Podravlja (lipanj, Pitomača)
 - Noć muzeja u organizaciji Hrvatskog muzejskog društva
 - Europska noć kazališta - kazalište Virovitica u ovoj manifestaciji sudjeluje od 2008. godine
 - Proljetni zvuci Jana Vlašimskog (svibanj, Virovitica) - manifestacija koja se održava svakog svibnja u organizaciji Češke besede Virovitica i Saveza Čeha u Republici Hrvatskoj, uz suorganizaciju Glazbene škole Jana Vlašimskog, HPD Rodoljub te Gradske glazbe Virovitica; uspostavljena je u čast virovitičkog skladatelja i glazbenog pedagoga Jana Vlašimskog
 - Virovitičko kazališno ljeto (lipanj, Virovitica)
 - Festival klasične i sakralne glazbe Kolbovi dani (listopad, Virovitica) posvećen Kamilu Stjepanu Kolbu
 - Ferragosto JAM (kolovoz, Orahovica) je glazbeni festival smješten uz Orahovačko jezero. Trenutno je najveći festival u Slavoniji i jedan od najvećih domaćih festivala. Ovaj višednevni festival pokriva rock, punk, hip hop, elektroniku i srodne žanrove.

Tablica 20. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u kulturi

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
Pozitivna <ul style="list-style-type: none"> - kulturna ponuda kroz cijelu godinu - njegovanje tradicije i povijesti kroz razne manifestacije - obnova baštine iz EU fondova 	<ul style="list-style-type: none"> - obnavljanje kulturnih znamenitosti, dvoraca i ulaganje u infrastrukturu - 	<ul style="list-style-type: none"> - kulturu sagledavati kao razvojni potencijal - razvijati atraktivnije kulturne programe/projekte - razvijati turističke aranžmane koji uključuju promicanje kulture - čuvati i štititi kulturnu baštinu - povećati finansijska izdvajanja za kulturu - poticati mlade za kulturu - bolja promocija kulture
Negativna <ul style="list-style-type: none"> - nedovoljna turistička valorizacija kulturne baštine - nezainteresiranost mladih za kulturu - mala izdvajanja za kulturu - izdvajanja za kulturu iz proračuna su socijalna, a ne razvojna - utjecaj COVID-19 pandemije na posjećenost kulturnih programa 		

1.1.7. Organizacije civilnog društva

Prema podacima Registra udruga Republike Hrvatske, registrirano je 711 udruga civilnog društva, a na nacionalnoj razini u 2020. godini registrirano je 50.347 udruga. Virovitičko-podravska županija se svrstava u skupinu s najmanjim brojem organizacija civilnog društva (OCD), u kojoj se još nalaze Ličko-senjska županija koja ima 666 udruga i Požeško-slavonska županija sa 851 registriranih udruga. Broj stanovnika Županije na jednu udrugu iznosi 105, a nacionalni je prosjek 79, te je postotak udruga u županiji u odnosu na ukupan broj udruga u RH 1,4%¹. U odnosu na podatke iz svibnja 2013. godine na nacionalnoj razini uočava se povećanje broja registriranih udruga (49.004), a u Županiji se uočava smanjenje broja registriranih udruga (911). Istovremeno, broj stanovnika na jednu udrugu 2013. godine iznosio je 93 stanovnika u Županiji, u usporedbi sa 88 stanovnika na jednu udrugu na nacionalnoj razini¹⁹.

¹⁹ Izvor: Obrada autora temeljem podataka Registra udruga Republike Hrvatske

Udruge su prisutne u gotovo svim naseljima, a bave se raznim aktivnostima, od sportskih do prava manjina. S više od 240 registriranih organizacija, sport je najaktivnije područje nevladinih civilnih udruga, a prate ga društvene organizacije, kulturne udruge, udruge tehničke kulture, udruge za umjetnost, udruge poljoprivrednika, udruge osoba s invaliditetom i one proistekle iz Domovinskog rata. Najzastupljenije su udruge u velikim središtima županije - Virovitici, Slatini, Pitomači i Orahovici.

Nedostaju OCD koje se bave relevantnim socijalnim pitanjima, primjerice, ljudskim pravima, ravnopravnosti spolova, pravima djece i nenasiljem, što je prepreka prilikom prijave projekata s obzirom da nema udruga koje bi mogle biti nositelji aktivnosti ili partneri na projektima koji se odnose na spomenute teme. Posebno nedostaju one koje se bave i podupiru participaciju građana u donošenju odluka na lokalnoj i regionalnoj (županijskoj) razini, kao što su to primjerice zastupljenost manjinskih predstavnika u tijelima državne uprave na lokalnoj i regionalnoj razini.

Udruge ovise o finansijskim sredstvima iz javnog sektora, no dio udruga uspijeva i samostalno pronaći i koristiti druge finansijske izvore. Neke udruge aktivno su uključene u apliciranje za sredstva europskih fondova, međutim, u nedovoljnoj mjeri. Unatoč mogućem financiranju civilnog sektora iz EU fondova, udruge su nedovoljno osposobljene za finansijsko praćenje takvih projekata.

Prema podacima Središnjeg državnog ureda za upravu, najveći broj udruga u Slavoniji i Baranji koncentriran je u Osječko-baranjskoj i Vukovarsko-srijemsкоj županiji, dok je broj registriranih udruga znatno manji u Brodsko-posavskoj, Virovitičko-podravskoj, te Požeško-slavonskoj županiji. Potrebe udruga s ovog područja, prema ranijim procjenama, očituju se u različitim segmentima ovisno o stupnju razvoja udruge. Udruge se na početku svog djelovanja u većini slučajeva susreću s problemima kao što su to prostor te tehnička oprema. Razvijenije udruge često imaju potrebe za dodatnim obrazovanjem, savjetovanjem, konzultacijama, kao i stručnom literaturom.

Suradnja civilnog i javnog sektora je dobra no manjak ljudskih i drugih resursa udruga predstavlja ograničenje u dalnjem osnaživanju te suradnje. Suradnja se najviše ostvaruje sa udrugama koje su institucionalno dio većih sustava na županijskoj ili državnoj razini poput Crvenog križa ili udruga proizašlih iz Domovinskog rata, dok je smanjena suradnja s udrugama koje nemaju razvijenu infrastrukturu i ljudski potencijal. Županija ima razvijen sustav transparentnog uključivanja i odlučivanja o pitanjima od javnog interesa kroz različite participativne instrumente kojima se organizacije civilnog društva želi što više uključiti u rasprave o pitanjima od društvenog interesa.

Sustav volonterstva u Županiji potiče se kroz razne projekte poput projekta „Volonterski kutak“ koji je prisutan u osnovnim i srednjim školama kako bi se potaknuo angažman učenika i međusobna suradnja unutar zajednice. Organizirane su edukacije za volontere koji žele aktivno sudjelovati u razvoju lokalne zajednice i jačati svoje kapacitete kroz neformalni oblik obrazovanja. Međunarodni projekt „72 sata“ u okviru kojeg su treću godinu za redom uključene Udruge KrEdA i Savjet mladih općine Suhopolje polučio je veliki interes volontera kako iz mlađih tako i iz starijih dobnih skupina.

Na području Županije djeluje zaklada grada Virovitice koju u potpunosti vode upravna tijela grada Virovitice.

Tablica 21. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području civilnog društva

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
Pozitivna	- bolje koordinirano i osnaženo djelovanje OCD pridonosi	- osigurati potreban prostor i opremu za OCD

<ul style="list-style-type: none"> - u Županiji djeluje niz uspješnih udruga sa relevantnim rezultatima za lokalnu zajednicu - potiče se sustav volonterstva kroz različite projekte te edukaciju <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> - Županija se nalazi u grupi županija sa najmanjim brojem udruga - nedostatak tehničke opreme u postojećim udrugama - nedostatak prostora za udruge - nedovoljno obrazovanje za aktivnosti kojima se udruge bave - nedostatak stručne literature - nedostatak savjetovanja i konzultacija za potrebe udruga - nedostatak OCD koje se bave socijalnim inovacijama i socijalnim poduzetništvom - nedostaju OCD koje se bave socijalnim pitanjima i participacijom građana - OCD nisu u dovoljnoj mjeri uključene u pripremu i provedbu EU i drugih razvojnih projekata u Županiji 	<ul style="list-style-type: none"> - poboljšanje kvalitete upravljanja razvojem Županije - potencijal civilnog sektora će u znatno većoj mjeri doći do izražaja kada se OCD snažnije uključe u proces participativne vladavine u Županiji te kada će biti u većoj mjeri uključene u pripremu i provedbu za razvoj relevantnih projekata financiranih EU sredstvima - primjeri dobre prakse koji mogu poslužiti kao uzor za razvoj OCD u Županiji i jačanje njihove uloge u projektima relevantnim za lokalnu zajednicu - u slučaju produljenog trajanja pandemije COVID-19 ili pojave bilo kojeg sličnog rizika/ugroza za Županiju, OCD i volonterstvo mogu imati značajnu ulogu 	<ul style="list-style-type: none"> - permanentno obrazovati članove OCD - promicati u javnosti značaj djelovanja OCD za razvoj lokalne zajednice - osnovati krovnu (regionalnu) udrugu koja bi djelovala kao servis lokalnim udrugama u razvoju do njihove samostalnosti - poticati udruge u područjima relevantnima za daljnji razvoj županije - povećati kvalitetu programa rada OCD i poticati njihovo sudjelovanje u procesu donošenja odluka značajnih za razvoj lokalne zajednice - poticati sudjelovanje OCD u projektima socijalnog poduzetništva - poticati nove modele financiranja projekata u kojima sudjeluju OCD-i (npr. crowdfunding) - poticati osnivanje OCD koje djeluju u području socijalne pravde i participacije građana - analizirati negativne učinke pandemije COVID-19 na rad OCD u Županiji te predložiti mjere za njihovo snažnije uključivanje u društveno relevantne aktivnosti u slučaju duljeg trajanja pandemije ili pojave sličnog ugroza. - jačati znanja OCD za pripremu i provedbu razvojnih projekata, poglavito onih financiranih EU sredstvima
---	--	--

1.2. GOSPODARSTVO

1.2.1. Opća gospodarska kretanja

Prema razini gospodarske razvijenosti županijsko gospodarstvo je na samom dnu nacionalne ljestvice. Prema podacima DZS-a za 2017. Županija se prema visini bruto domaćeg proizvoda (BDP) po stanovniku nalazi na posljednjem mjestu u RH. Pored toga, gospodarstvo županije kontinuirano gubi na važnosti u odnosu na ukupno hrvatsko gospodarstvo, što pokazuje na njegovu sve manju konkurentnost u odnosu na ostale županije. Tako je udio županije u ukupnom BDP-u pao sa 1,58% u 2001. na svega 1,01 u 2017. godini. Osobito težak pad županijskog gospodarstva je zabilježilo za vrijeme prethodne gospodarske krize iz 2009. godine. U razdoblju 2008.-2015. županijski BDP se smanjio za čak 20,6%, dok je pad na nacionalnoj razini iznosio 2,5%, a na razini regije Kontinentalna Hrvatska 2,4%. Sa tako lošom dinamikom BDP-a ne iznenađuje podatak da se prema posljednjim dostupnim podacima DZS-a Županija nalazi tek na 54% vrijednosti nacionalnog prosjeka u pogledu visine BDP-a po stanovniku, a u odnosu na EU, tek na 33,4% EU prosjeka.

Prema posljednjim dostupnim podacima DZS-a, u razdoblje 2013.-2017. BDP RH se povećao za 10,6%. U istom razdoblju je BDP regije Kontinentalna Hrvatska povećan za 9,3%, dok je BDP VPŽ smanjen za 2,7%. Ipak, pozitivno je da od 2014. BDP županije kontinuirano raste. S druge strane, BDP po stanovniku bilježi znatno veći rast nego sam BDP, što je uglavnom posljedica kontinuiranog pada broja stanovnika.

Tablica 22. BDP u mil. kuna za razdoblje od 2013. do 2017. godine i BDP po stanovniku u kunama

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	Stopa promjene 2017/2013 (%)
BDP RH	331.209	331.343	339.696	351.169	366.426	10,6%
BDP Kontinentalna Hrvatska	226.036	224.648	230.685	237.787	247.118	9,3%
BDP VPŽ	3.813	3.565	3.593	3.685	3.711	-2,7%
BDP po stanovniku RH	77.850	78.220	80.726	84.485	88.726	14%
BDP po stanovniku Kontinentalna Hrvatska	79.377	79.325	82.102	85.485	89.984	13,4%
BDP po stanovniku VPŽ	45.575	43.457	44.528	46.610	48.080	5,5%

Izvor: Državni zavod za statistiku

1.2.1.1. Poslovanje poduzetnika

Podaci o poslovanju poduzetnika za razdoblje 2017.-2019. ukazuju na sve bolju dinamiku poslovanja. Prema podacima FINA-e prihodi poduzetnika su se povećali sa 4,0 milijardi kuna u 2017. na 5,0 milijardi kuna u 2019., odnosno za 25% u dvije godine. Također, u istom razdoblju broj zaposlenih osoba kod poduzetnika se povećao sa 8.486 na 9.154, odnosno za 7,9%. Povećanje prihoda je praćeno i rastom dobiti pa su tako poduzetnici u 2019. zabilježili ukupno 236,9 milijuna kuna dobiti, što je povećanje od 14,3% u odnosu na 2018. Međutim, istovremeno dio poduzetnika i dalje ima značajne gubitke u poslovanju pa je ukupni gubitak u 2019. iznosio 108,8 milijuna kuna što je povećanje za čak 76% u odnosu na 2018. Od ukupno 1.147 poduzetnika 852 su poslovala s dobiti, a 295 s gubitkom. Iz ovih se podataka može zaključiti kako se jaz između uspješnih i neuspješnih poduzetnika je i dalje vrlo značajan te sve više povećava. Poboljšanje ukupnog poslovanja županijskih poduzetnika se odrazilo i na prosječne neto plaće zaposlenika kod poduzetnika koje su se povećale sa 4.134 kune u 2019. na 4.328 kuna u 2019. Gospodarstvo županije i dalje obilježava vrlo mali broj srednje velikih i posebno velikih poduzetnika (svega 2 velika poduzetnika), što značajno ograničava njegov ukupni razvojni potencijal.

Prema podacima Fine, a u obradi HGK – Županijske komore Virovitica, najveće trgovačko društvo u županiji je u 2019. prema ukupnom prihodu, bila je Marinada d.o.o. koja je prema veličini ukupnog prihoda rangirana na 275. mjestu u RH, nakon koje slijede Hrvatski duhanni (465. mjestu) i PP Orahovica (500. mjestu u RH). Kao što se može vidjeti najveći poslovni subjekti u županiji su prilično nisko rangirani u odnosu na subjekte iz ostalih županija te grada Zagreba.

Što se tiče poslovanja u 2020. godini, zbog aktualne krize uzrokovane epidemijom COVID-19 virusa je došlo do neminovnog pada gospodarskih aktivnosti i zaposlenosti u 2020. U kojoj mjeri će taj pad biti izražen, ostaje tek da se vidi. Za očekivati je ipak da će gospodarstvo nešto bolje proći nego u nekim drugim županijama u kojima je turizam i prijevoz među ključnim djelatnostima.

Temeljem podataka FINE u slijedećoj tablici su navedena glavna obilježja poslovanja poduzetnika.

Sažeti pregled poslovanja poduzetnika

- Prema broju poduzetnika dominiraju mikro poduzetnici. Od ukupno 1.147 poduzetnika 965 je mikro, 164 malih, 16 srednjih i 2 velika poduzetnika,
- Poduzetnici ostvaraju relativno male prihode. Ipak, prihodi im posljednjih godina rastu. Poduzetnici koji su obveznici poreza na dobit, ostvarili su ukupno 5,0 milijardi kuna prihoda u 2019., što predstavlja 0,63% udjela u ukupnim prihodima poduzetnika na razini RH. To je povećanje od 10,9% u odnosu na 2018. godinu.
- Povećana je profitabilnost županijskog gospodarstva. Dobit razdoblja iznosi 236.861 tisuća kuna dok gubitak razdoblja iznosi 108.808 tisuća kuna
- Značajan dio poduzetnika i dalje iskazuje gubitke. Od 1.147 poduzetnika: 852 su poslovali s dobiti, a 295 s gubitkom,
- Bilježi se povećanje zaposlenosti među poduzetnicima. Broj zaposlenih kod poduzetnika u 2019. godini je 9.154 što je u odnosu na 2018. godinu više za 516 osoba kada je broj zaposlenih bio 8.638 osoba.
- Samo mali broj poduzetnika investira. Od 1.147 poduzetnika, njih 68 je uložilo 81,3 milijuna kuna u dugotrajanu imovinu što je 69,9% više nego 2018. godine,
- Plaće kod poduzetnika su i dalje niske što ukazuje na vrlo nisku razinu produktivnosti gospodarstva. Prosječna mjesečna neto obračunata plaća po zaposlenom iznosila je u 2018. godini 4.134 kuna, a u 2019. godini 4.382 kuna. Za usporedbu, prosječna neto plaća zaposlenih kod pravnih osoba na razini RH je u 2019. iznosila 6.457 kuna

1.2.1.2. Sektorska struktura

Prema podacima DZS-a o strukturi bruto domaćeg proizvoda za 2017. godinu najvažnije gospodarske grane u Virovitičko-podravskoj županiji su prerađivačka industrija (18,5% ukupnog BDP-a), poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo (15,8%), trgovina na veliko i malo, prijevoz i skladištenje te priprema i usluživanje hrane (12,6%) te poslovanje nekretninama (12,5%). Jedino Bjelovarsko-bilogorska županija ima veći udio poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u BDP-u, što jasno pokazuje koliku važnost ovaj sektor ima za županiju.

U razdoblju 2013.-2017. sektor prerađivačke industrije je najviše povećao udjel u BDP-u (sa 15,5% na 18,4%), dok je najveći pad udjela zabilježio upravo sektor poljoprivrede, šumarstva i ribarstva (sa 21,8% na 15,8%), iz čega se može zaključiti kako prerađivačka industrija polako postaje sve konkurentnija, dok se u sektoru poljoprivrede, šumarstva i ribarstva i dalje bilježe brojni izazovi koji negativno utječu na konkurentnost sektora i posljedično smanjenje njegove važnosti. Kada se gleda poslovanje poduzetnika, prihodi poduzetnika iz prerađivačke industrije su iznosili oko 42% ukupnih prihoda. Prema podacima Fine, a u obradi HGK – Županijske komore Virovitica, poduzetnici iz prerađivačke industrije povećali su prihode poslovanja sa 1,93 milijardi u 2018. na 1,98 milijarde kuna u 2019., odnosno za 3%. Pozitivne trendove u području prerađivačke industrije potvrđuju podaci o kretanju zaposlenosti. U razdoblju 2017.-2019. broj zaposlenih u pravnim osobama u prerađivačkoj industriji je povećan sa 3624 na 4412, odnosno za 21,7%. Unutar prerađivačke industrije najvažniji sektor je drvoprerađivački, na koju se odnosi oko 40% ukupno ostvarenih prihoda industrije. Od 2011. prihod drvo-prerađivačkog sektora raste uz manje oscilacije te je u razdoblju 2011.-2018. ostvareno povećanje prihoda od 125%. Međutim, i dalje je ukupno ostvareni prihod prilično ograničen. Također, primjetan nedostatak velikih tvrtki u tom sektoru koje bi mogle generirati veću bruto dodanu vrijednost.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku broj registriranih pravnih osoba na dan 30. lipnja 2019. godine je 2.956 (1.462 aktivnih), njih 217 (131) bavi poljoprivredom, šumarstvom i ribarstvom, 2 (1) rudarstvom, 269 (203) se bavi prerađivačkom industrijom, 45 (19) opskrbom električne energije, plinom, parom i klimatizacijom, 21 (15) opskrbom vodom, uklanjanjem otpadnih voda, gospodarenjem otpadom, te djelatnosti sanacije okoliša, 172 (102) građevinarstvom, 463 (282) trgovinom na mali i veliko, popravak motornih vozila i motocikala, 82 (58) prijevozom i skladištenjem, 117 (71) djelatnosti pružanja smještaja, te priprema i usluživanje hrane, 38 (31) informacijama i komunikacijama, 9 (5) finansijskom djelatnošću i djelatnošću osiguranja, 13 (7) poslovanjem nekretninama, 181 (128) stručnim, znanstvenim i tehničkim djelatnostima, 20 (15) administrativnim i pomoćnim uslužnim

djelatnostima, 107 (24) javnom upravom i obranom, obveznim socijalnim osiguranjem, 54 (49) obrazovanjem, 80 (46) djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi, 359 (97) umjetnosti, zabavom i rekreacijom, 706 (117) ostalim uslužnim djelatnostima, te 1 (1) registrirana za djelatnost kućanstava kao poslodavaca, djelatnost kućanstava koja proizvode različitu robu i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe.

Uočljiva je vrlo niska zastupljenost tvrtki koje se bave informacijsko-komunikacijskim djelatnostima kao i finansijskim djelatnostima, što je također jedan od razloga slabije ukupne konkurentnosti županije.

1.2.2. Tržište rada

1.2.2.1. Zaposlenost

Sveukupna zaposlenost u Virovitičko-podravskoj županiji je u porastu. Lagani oporavak započinje 2014. godine i nastavlja se. Prema strukturi zaposlenih 2019. godine (21.095 zaposlenih) 75,8% zaposlenih je kod pravnih osoba (15.987 zaposlenih), 11,7% kod fizičkih osoba, 4,2% u obrtništvu, 7,6% zaposlenih poljoprivrednika te 0,7% samostalne i ostale profesionalne djelatnosti. U Tablici 23. je naznačen broj osiguranika u Županiji, prema kojoj se vidi da je najviše zaposlenih, preko 75%, zaposleno kod pravnih osoba.

Tablica 23. Broj osiguranika u Virovitičko-podravskoj županiji

Godina	Pravne osobe	Fizičke osobe	Obрtnici	Poljoprivrednici	Samostalne profesionalne djelatnosti	Produženo osiguranje	Ukupno
2014.	13.606	2.264	919	1.976	167	78	19.010
2015.	13.858	2.253	872	1.869	157	87	19.096
2016.	14.191	2.416	810	1.646	153	89	19.305
2017.	14.868	2.440	836	1.612	157	75	19.988
2018.	15.315	2.488	856	1.625	167	57	20.508
2019.	15.987	2.483	891	1.604	159	61	21.095

Izvor: Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, 2019. godina.

Vidljiv je porast broja zaposlenih kod pravnih osoba, fizičkih osoba i kod obrtnika, dok u ostalim kategorijama bilježimo pad zaposlenosti.

Udio ukupno zaposlenih s područja županije u ukupnom broju zaposlenih u RH je u 2019. iznosio 1,36%, što je isti udjel kao i 2014. godine. To znači da Županija bilježi istu dinamiku zapošljavanja kao i nacionalna razina. Virovitičko-podravska županija prednjači po udjelu poljoprivrednika u ukupnom broju zaposlenih (7,6%). Broj zaposlenih u poljoprivredi se nakon oštrog pada u razdoblju 2014.-2016. stabilizirao te idućih godina bilježi znatno manji pad. Broj radnika kod pravnih osoba u stalnom je porastu u svim županijama, ali prema pokazateljima Virovitičko-podravska županija u tome segmentu nešto slabija u odnosu na druge županije.

Slika 4. Osiguranici prema županijama i osnovama osiguranja

Redni broj	Županija	Osnove osiguranja								Ukupno
		Radnici kod javnih osoba	Radnici kod tržišnih osoba	Obrtnici	Poljoprivrednici	Samostalne profesionalne djelatnosti	Osigurani zaposleni u međ. org. u inozemstvu/ hrvatski državljani zaposleni na teritoriju RH kod poslodajca sa sjedištem u inozemstvu	Produceno osiguranje		
1	2	3	4	5	6	7	8	9		
1.	Zagrebačka	69998	7147	4398	1299	613	1	287	83743	
2.	Krapinsko-zagorska	31025	4335	2171	279	228	0	95	38133	
3.	Sisačko-moslavačka	34265	3450	1739	838	307	1	129	40729	
4.	Karlovачka	29790	3497	1544	420	285	0	99	35635	
5.	Varaždinska	56966	5458	2269	792	406	1	154	66046	
6.	Koprivničko-križevačka	28070	2160	1176	2311	277	1	118	34113	
7.	Bjelovarsko-bilogorska	25692	2532	988	1899	293	2	98	31504	
8.	Primorsko-goranska	96903	7152	6166	272	2536	29	572	113630	
9.	Ličko-senjska	12413	1537	746	421	92	0	74	15283	
10.	Virovitičko-podravska	15897	2483	891	1604	159	0	61	21095	
11.	Požeško-slavonska	15953	1763	866	520	232	1	70	19405	
12.	Brodsko-posavska	32446	3845	1723	810	283	1	92	39200	
13.	Zadarska	44891	5082	2962	572	1295	5	316	55123	
14.	Osječko-baranjska	76387	6180	3598	1960	694	1	194	89014	
15.	Šibensko-kninska	26233	2661	2085	240	407	3	91	31720	
16.	Vukovarsko-srijemska	34849	3821	1899	1627	291	2	100	42589	
17.	Splitsko-dalmatinska	127079	12061	7424	748	3717	9	705	151743	
18.	Istarska	71627	8229	5914	751	970	3	417	87911	
19.	Dubrovačko-neretvanska	37655	3462	2630	452	1148	1	290	45638	
20.	Međimurska	36764	2351	1108	889	195	0	73	41380	
21.	Grad Zagreb	429471	13485	12701	509	4385	20	987	461558	

Izvor: Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje

Najveći udio županija iskazuje u dijelu poljoprivrede gdje sudjeluje s 8,35% zaposlenih u ukupnom broju zaposlenih u poljoprivredi.

1.2.2.2. Nezaposlenost

Broj nezaposlenih na razini Republike Hrvatske i Virovitičko-podravske županije u razdoblju od 2014. do 2019. godine se konstantno smanjuje. U navedenom je razdoblju prosječan broj nezaposlenih na mjesечноj razini smanjen sa 10.216 u 2014. na 4.332 u 2019., što znači da je broj nezaposlenih osoba smanjen za čak 2,4 puta u pet godina. Premda se radi o vrlo značajnom poboljšanju situacije na tržištu rada treba istaknuti da je to nešto slabija dinamika smanjenja nezaposlenosti od one na nacionalnoj razini gdje je broj nezaposlenih smanjen za 2,6 puta. Naravno, smanjenje broja nezaposlenih nije isključivo rezultat oporavka domaćeg gospodarstva, već je većim dijelom rezultat pojačanih migracija radne snage, posebno u inozemstvo. Naime, dok je u razdoblju 2014.-2019. broj nezaposlenih osoba

smanjen za oko 7.800 osoba, broj zaposlenih je povećan tek za oko 2000 osoba, iz čega jasno proizlazi da zapošljavanje nije bilo glavni faktor u pogledu smanjenja nezaposlenosti.

Stopa nezaposlenosti se uslijed značajnog smanjenja broja nezaposlenih te povećanja broja zaposlenih smanjila sa 35% u prosincu 2016. na 16,7% u prosincu 2019. To je, međutim i dalje vrlo visoka stopa nezaposlenosti u odnosu na nacionalnu razinu (7,7% u prosincu 2019.).

Nezaposlene osobe u Virovitičko-podravskoj županiji su uglavnom srednje stručne spreme (57,1%), te s osnovnoškolskim obrazovanjem (27,9%), dok jako mali broj ima više i visoko obrazovanje. Niska razina obrazovanja je jedna od većih prepreka za zapošljivost dijela nezaposlenih, posebno kada je riječ o osobama bez škola i sa osnovnom školom.

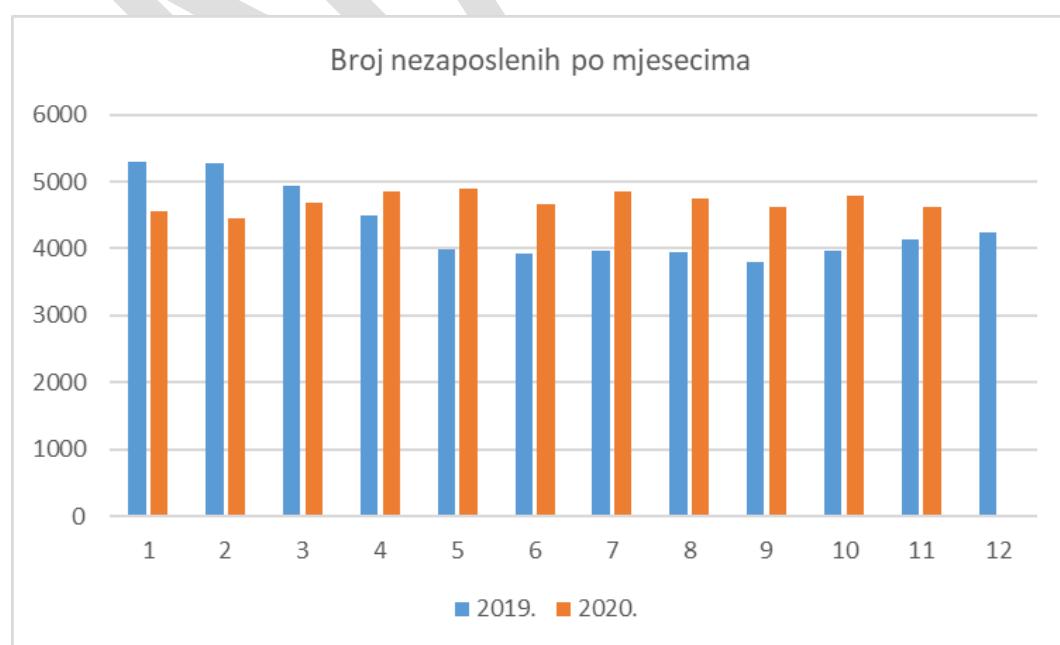
Tablica 24. Registrirane nezaposlene osobe prema razini obrazovanja krajem prosinca 2019. godine

	UKUPNO	BEZ ŠKOLE	OSNOVNA ŠKOLA	SŠ (3god) i KV VKV	SŠ (4god)	VŠS	VSS
Virovitičko-podravska županija	4.243	322	1.183	1.347	1.077	167	147
RH	131.753	7.868	24.880	39.961	38.039	9.115	11.890
UDIO Virovitičko-podravske županije	100%	7,6%	27,9%	31,7%	25,4%	3,9%	3,5%
UDIO RH	100%	6,0%	18,9%	30,3%	28,9%	6,9%	9,0%

Izvor: Državni zavod za statistiku

Utjecaj aktualne krize na tržište rada je doveo do porasta broja nezaposlenih u odnosu na usporedno razdoblje prošle godine. Kao što se može vidjeti na donjoj slici već u travnju je broj nezaposlenih prešao prošlogodišnji broj te se povećanje nakon toga bilježi u svim idućim mjesecima. Ipak, pozitivno je da je u studenom 2020. broj nezaposlenih smanjen u odnosu na listopadu pa je i negativno odstupanje u odnosu na 2019. smanjeno, što pokazuje kako negativan učinak aktualne krize na kretanje broja nezaposlenih počinje slabiti.

Slika 5. Broj nezaposlenih osoba po mjesecima u 2019. i 2020.

Izvor: HZZ

U studenom 2020. broj nezaposlenih iznosio 4.755 osoba, što je 485 osoba više nego u istom mjesecu 2019. Relativno povećanje broja nezaposlenih iznosi 11,8%, što se može ocijeniti kao umjereno povećanje u odnosu na stanje prethodne godine (za usporedbu u studenom 2014. godine je broj nezaposlenih iznosio 9.212). Međutim, obzirom na još uvijek prisutne neizvjesnosti vezano za ukupna gospodarska kretanja vrlo je teško procjenjivati u kojoj smjeru će se nastaviti kretanja na tržištu rada u narednim mjesecima.

1.2.3. Poslovno okruženje

1.2.3.1. Vanjsko-trgovinska razmjena i izravna strana ulaganja

U području vanjske trgovine, Županija i dalje bilježi suficit, odnosno izvoz je veći od uvoza, ali se suficit posljednjih godina smanjuje. Razlog tome je stagnacija robnog izvoza koji je u razdoblju 2016.-2019. smanjen za 2,2%, dok je uvoz u istom razdoblju povećan za 14,9%. Za usporedbu u istom razdoblju je robni izvoz na razini RH povećan za 23,1%, a uvoz za 24,1%. Ovako slaba dinamika izvoza, koji se umjesto očekivanog rasta u razdoblju općeg gospodarskog rasta, blago smanjio, vjerojatno najbolje oslikava tešku situaciju u kojoj se nalazi županijskog gospodarstvo. Loša izvozna dinamika je s jedne strane povezana sa slabim izvoznim potencijalom postojećih poduzetnika, a s druge strane s vrlo slabom sposobnošću privlačenja ulagača (posebno stranih) u proizvodnju za izvoz. **Slabiji izvozni rezultati su prvenstveno povezani sa slabim rezultatima prerađivačke industrije u pogledu izvoza.** VPŽ je jedna od rijetkih županija u kojima se posljednje dvije godine bilježi pad vrijednosti izvoza prerađivačke industrije. U razdoblju 2016.-2019. izvoz prerađivačke industrije se smanjio sa 844,3 na 815,6 milijuna kuna, odnosno za 3,4%. S druge strane, na razini RH izvoz prerađivačke industrije je u istom razdoblju povećan za 27,2%. Pozitivno je da izvoz poljoprivrednih proizvoda kontinuirano raste, u razdoblju 2016.-2019. povećan je za 13,1%.

Tablica 25. Izvoz i uvoz roba u 2016. i 2019. za županiju i RH u milijunima kuna

	Županija		RH	
	Izvoz u kn	Uvoz u kn	Izvoz u kn	Uvoz u kn
2016.	1.101	626	92.763	148.475
2019.	1.076	718	114.211	184.273
Promjena 2019./2016.	-2,2%	14,9%	23,1%	24,1%

Izvor: Državni zavod za statistiku

Prema podacima DZS, a u obradi HGK – ŽK Virovitica, VPŽ je u 2019. godini izvozila najviše u Njemačku (21,4%), Italiju (16,1%), Austriju (9,3%), Sloveniju (7,1%), BiH (5,2%), a uvozila iz Brazila (20,2%), Mađarske (10,8%), Njemačke (8,9%), Italije (7,8%), te Srbije (7,4%).

Izravna inozemna ulaganja na području županije su zanemariva što dodatno potvrđuje nisku konkurentnost županijskog gospodarstva, ali je vjerojatno povezano i sa slabim aktivnostima u pogledu privlačenja ulaganja. Prema podacima HNB-a u razdoblju od 1993. do 2018. izravna inozemna ulaganja

su kumulativno iznosila svega 16,0 milijuna eura, što je najmanje od svih županija. Za usporedbu, Požeško-slavonska županija je u istom razdoblju privukla 45,2 milijuna stranih ulaganja, a Vukovarsko-srijemska 135,5 milijuna eura.

1.2.3.2. Poslovna infrastruktura – poduzetničke zone i poduzetničke potporne institucije

Na području Virovitičko-podravske županije osnovano je 45 poduzetničkih zona. Najvažnije, infrastrukturno opremljene su Poduzetnička zona Sjever Virovitica (174.480 m^2), Poduzetnička zona Zapad I Virovitica (65.794 m^2), Poduzetnička zona Zapad II Virovitica (264.159 m^2), Poduzetnička zona II Virovitica (19.500 m^2), Poduzetnička zona III Virovitica (573.775 m^2), Poduzetnička zona Rakitka Pitomača (19.614 m^2), Poduzetnička zona Trnovača Slatina (32.592 m^2), Poduzetnička zona Turbina 1 i 2 Slatina (36.674 m^2) sa započetim proširenjem na Turbinu 3 (oko 23.000 m^2), Poduzetnička zona Kućanica-Medinci Slatina (35.182 m^2), te Poduzetnička zona Iskra Voćin (22.407 m^2). Zone su raspoređene prema administrativnoj podjeli na općine i gradove, a smještene su u svim gradovima na području Županije, te u gotovo svim općinama. Predviđena namjena poduzetničkih zona uključuje proizvodnu, trgovačku, skladišnu i uslužnu namjenu. Pogodnosti koje nude zone odnose se na nisku kupovnu cijenu zemljišta, parcele različitih veličina te na snažnu potporu lokalne zajednice.

Neke poduzetničke zone su do sada uspjеле privući veći broj poduzetnika te isto tako bilježe i veći broj zaposlenih. Prema broju zaposlenih u zonama prednjači Virovitica, ali značajan broj bilježe i druga, uglavnom veća mjesta, kao što su Slatina, Pitomača i Orahovica. Najlošija situacija je u manjim općinama u kojima je i teško očekivati pokretanje nekih većih ulaganja koja bi osigurala veći broj radnih mjesto.

Tablica 26. Najvažnije zone u županiji prema zaposlenosti

JLS	Naziv zone	Broj zaposlenih
Virovitica	Poduzetnička zona III	316
	Poduzetnička zona Antunovac	179
	Poduzetnička zona II	167
Slatina	Poduzetnička zona Turbina 2	161
	Poduzetnička zona Turbina 1	92
Pitomača	Poduzetnička zona Rakitka	154
Orahovica	Poduzetnička zona Orahovica	67

Izvor: VIDRA

Na području Županije djeluju poduzetnički centri, poduzetnički inkubatori i razvojne agencije kao potporne poduzetničke institucije. Radi se o sljedećim institucijama:

- **HGK – Županijska komora VPŽ** djeluje od 1994. godine pružajući niz usluga za poduzetnike s područja VPŽ, uključujući pružanje savjetodavnih usluga i informacija, organiziranje edukacija za članice, informiranja članica o aktualnim sajmovima u organizaciji/suorganizaciji HGK te izdavanja i ovjeravanja dozvola u međunarodnom poslovanju.
- **HOK – Obrtnička komora VPŽ** osnovana je 1994. godine. Komora aktivno promiče, zajedničke interese obrtnika na području Virovitičko-podravske županije, s naglaskom na zastupanje interesa svojih članova pred tijelima lokalne i područne (regionalne) samouprave, organiziranje i poticanje nastupa na sajmovima, izložbama i drugim oblicima poslovne suradnje promicanje, organiziranje i sudjelovanje u obrazovanju za obrtništvo te dopunskoj izobrazbi kadrova praćenje i analiziranje stanja u obrtništvu i malom

gospodarstvu, pružanje informacija i stručne pomoći svojim članovima te ostalim osobama zainteresiranim za bavljenje obrtom.

- **Poduzetnički inkubator Virovitičko-podravske županije** izgrađen 2013. godine i jedan je od najvrjednijih EU projekata Virovitičko-podravske županije, a cilj mu je doprinijeti regionalnoj konkurentnosti, poduzetničkom okruženju i održivom razvoju Županije poticanjem razvoja tehnoloških „start-up“ tvrtki i otvaranje novih radnih mesta.
- **Poduzetnički inkubator u Slatini** dio je projekta Mreža poduzetničkih inkubatora Virovitičko-podravske županije, ovdje je napravljena prenamjena starog Doma zdravlja u poduzetnički inkubator gdje je 2019. godine otvoreno 11 novih ureda za mlade poduzetnike, koji je višenamjenski sa kreativnim studiom i opremom za krojenje i šivanje.
- **Poduzetnički inkubator u Orahovici** dio je projekta Mreža poduzetničkih inkubatora Virovitičko-podravske županije, otvoren krajem 2019. godine, sadrži ureda za 18 poduzetnika.
- **Poduzetnički inkubator u Pitomači** također je dio projekta Mreža poduzetničkih inkubatora Virovitičko-podravske županije, potpuno novi izgrađen prostor za mlade poduzetnike, dio je projekta vrijednog 30 milijuna kuna, od čega 20 milijuna kuna predstavljaju bespovratna EU sredstva.
- **Panonski drvni centar kompetencija (PDCK)** je poveznica znanstvenika, lokalne zajednice i industrije u svrhu razvoja inovativnih proizvoda od drva te pružanja usluga poduzetnicima iz drvno-prerađivačkog sektora. Izgrađen je 2016. godine u sklopu EU projekta čija je vrijednost 48 milijuna HRK. Svrha mu je podizanje kompetencija i konkurentnosti malih i srednjih poduzetnika u drvno-prerađivačkom sektoru kroz pružanje usluga poduzetnicima u Kontinentalnoj regiji i šire uvođenjem novih dizajniranih i inovativnih proizvoda i pružanjem svih ostalih usluga.
- **Tehnološko inovacijski centar (TIC) Virovitica** predstavlja istraživački centar u području u području poljoprivrede, biotehnologije i prehrambene industrije, a otvoren je u svibnju 2021. Ova institucija ima za cilj postati važno mjesto suradnje znanosti i gospodarstva te povećanja znanja u funkciji poboljšanja konkurentnosti poljoprivredno-prehrambene proizvodnje. TIC raspolaže s 1760m² prostora u kojem se nalazi, između ostalog, laboratorijska oprema koja će omogućiti provedbu istraživanja u područjima kao što je mljekarstvo, uzgoj i prerada ljekovitog bilja, proizvodnja meda, itd.
- **Razvojna agencija VTA** je prva lokalna razvojna agencija u RH koja je registrirana kao ustanova. Osnivač i vlasnik je Grad Virovitica pa je sukladno tome glavna zadaća Razvojne agencije raditi u interesu osnivača kroz izradu i implementaciju razvojnih projekata i ostalih strateških dokumenata. Također, bave se i pisanjem projekata za ustanove i tvrtki kojima je osnivač Grad Virovitica kao i za organizacije civilnog društva koje djeluju na području grada Virovitice.
- **Gradska razvojna agencija Slatine (GRAS)** osnovana je s ciljem jačanja poduzetništva na području Grada Slatine i okolice, a kroz svoj rad bazira se na razvoj poduzetništva i ruralnog razvoja, prikupljanje i davanje informacija, administrativnoj obradi podataka, konzultantskim uslugama, pomaganje u nalaženju poslovnog prostora, posredovanje u pribavljanju finansijskih sredstava i realizaciji drugih poslova vezanih za poduzetničke aktivnosti.
- **DRAFT d.o.o.** je tvrtka čiji rad podržavaju općine Pitomača, Kloštar Podravski, Podravske Sesvete i Špišić Bukovica, na čiju inicijativu je i stvorena tvrtka. Tvrtka prati mjere i aktivnosti usmjerenе prema poticanju poduzetništva od strane 61 nadležnih institucija kao što su ministarstva, agencije, EU institucije i EU programi, pruža informacije o trenutno dostupnim mjerama samozapošljavanja i poticajima usmjerenim poduzetnicima

početnicima, pruža savjete o odabiru najboljeg modela financiranja projekata i poslovanja putem dostupnih sredstava kao što su natječaji za bespovratna sredstva, *Seed Capital*, *Poslovni anđeli*, *Venture Capital*, subvencionirani krediti, *Proof of Concept*, akceleratorski programi i druge raspoložive mogućnosti, savjete prilikom prijave na javne natječaje dostupnih nacionalnih i EU potpora u svrhu dobivanja bespovratnih sredstava.

1.2.3.3. Obrtništvo i djelatnosti slobodnih profesija

Virovitičko-podravska županija ima udio od 1,198% obrtnika u odnosu na Republiku Hrvatsku. Najviše se bavi uslužnim djelatnostima 419 (41%), trgovinom 159 (13,3%) i proizvodnim zanatstvom 146 (12,2%). što se vidi u Tablici 27. žene su vlasnice 33,4% obrta, a muškarci 66,6%. Po starosnoj skupini najviše otvorenih obrta otvaraju osobe između 25 i 64 godine (25 – 34 godine njih 186 (15,4%), 35 – 44 godine njih 406, (33,6%), 45 – 54 godine njih 368, (30,4%) i 55 – 64 godine njih 211 (17,5%). Obrtnici u Županiji ukupno zapošljavaju 3.613 osoba. Broj novootvorenih obrta je porastao u 2019. u odnosu na 2018., međutim isto tako je povećan i broj zatvorenih obrta. **Zabrinjavajuće je što je u 2019., kao gospodarski vrlo dobroj godini, broj zatvorenih obrta gotovo dvostruko veći od broja novootvorenih obrta (126 naprema 64).** U 2020. godini se uslijed snažne ekonomske krize mogu očekivati puno lošiji rezultati poslovanja obrtnika, što će utjecati na daljnje pogoršanje omjera novootvorenih i zatvorenih obrta.

Tablica 27. Cehovski ustroj u aktivnim obrtima u Republici Hrvatskoj

CEH	Aktivni obrti	udio
Proizvodno zanatstvo	7.879	8,9%
Uslužno zanatstvo	40.676	45,9%
Ugostiteljstvo i turizam	12.067	13,6%
Trgovina	9.250	10,4%
Prijevoz osoba i stvari	8.214	9,3%
Ribarstvo, marikultura i poljodjelstvo	3.912	4,4%
Frizeri, kozmetičari, njega tijela i fitness	6.642	7,5%
UKUPNO	88.640	100%

Izvor: Obrtništvo u brojkama, XII/2019

Tablica 28. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u gospodarstvu

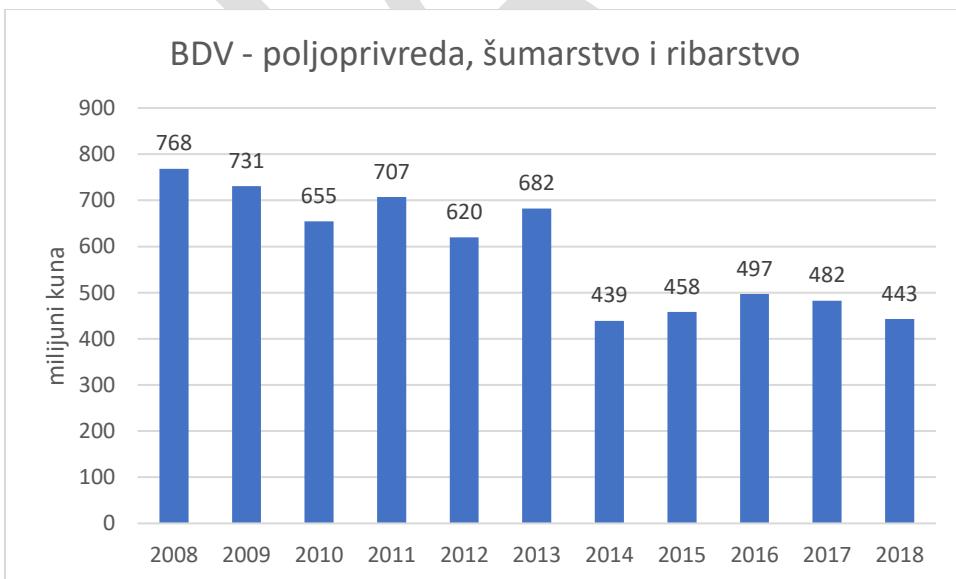
Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
Pozitivna <ul style="list-style-type: none"> - značajna ulaganja u razvoj poduzetničke potporne infrastrukture - ulaganje u razvoj znanstveno-istraživačke infrastrukture (TIC) - znatno niža razina nezaposlenosti nego u ranijem razdoblju - rast bruto dodane vrijednosti prerađivačke industrije 	<ul style="list-style-type: none"> - kvalitetna resursna osnovica za razvoj prehrambene i drvne industrije - kvalitetna mreža poduzetničkih zona i potpornih institucija - značajno iskustvo s korištenjem EU fondova u području poticanja poduzetništva 	<ul style="list-style-type: none"> - smanjiti stopu nezaposlenosti, osobito mladih - poboljšati strukturu gospodarstva i povećati udio bolje plaćenih poslova; posebno ojačati poticaje za tvrtke u IKT sektoru - osigurati posebne potpore za male i srednje tvrtke koje izvoze - nastaviti ulaganja u kvalitetu poduzetničke potporne infrastrukture - osnažiti pristup poticanja/privilaženja investitora, uložiti više resursa i ojačati kadrovski potencijal - nastaviti poticati osnivanje novih poslovnih subjekata kroz inkubatore i druge poticaje
Negativna <ul style="list-style-type: none"> - niska razina produktivnosti koja vodi niskoj razini BDP-a po stanovniku - mali broj srednje velikih i velikih poduzetnika - nedovoljan optimizam u poduzetništvu kao posljedica dugogodišnjih negativnih trendova 		

<ul style="list-style-type: none"> - na posljednjem mjestu među županijama prema visini izravnih stranih ulaganja - slabi kapaciteti za investicije (financijski, kadrovska) - izostanak investicija (nema ni novog zapošljavanja posljedično) - i dalje relativno visoka nezaposlenost - nedostatak kvalitetnih radnih mesta, osobito za visokoobrazovane - nedovoljan udio poslovnih aktivnosti s visokom dodanom vrijednošću - slaba dinamika izvoza, posebno u slučaju prerađivačke industrije - ne pridaje se značaj digitalnoj i zelenoj tranziciji gospodarstva - i dalje prisutni nepovoljni trendovi u obrtiju, negativan omjer novootvorenih i zatvorenih obrta 	<ul style="list-style-type: none"> - dodatno pojačati potporu obrtiju, posebno u proizvodnom segmentu
--	--

1.2.3.4. Poljoprivreda i ribarstvo

Prema podacima DZS-a, bruto dodana vrijednost u sektoru poljoprivrede, šumarstva i ribarstva ostvarena na području Virovitičko-podravske županije kontinuirano pada te je u 2018. bila čak 42,3% manja nego u 2008. godini. Radi se o najvećem gospodarskom padu nekog značajnijeg gospodarskog sektora u županiji, kao i najveći pad kada se sektor uspoređuje s ostalim županijama. Podaci potvrđuju kako se sektor suočava s izuzetno velikim poteškoćama te da su nužne brojne i snažne promjene kako bi se ubrzao njegov oporavak.

Slika 6. Bruto dodana vrijednost u sektoru poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u VPŽ 2008-2018

Poljoprivredne površine

Poljoprivredno zemljište Virovitičko-podravskoj županiji prema podacima ARKOD-a prostire se na 84.128,65 ha ili 58% od ukupne površine Županije, a 8% Republike Hrvatske. Povoljna klima i nizinsko-

brežuljkasti prostor omogućava visoke urode poljoprivrednih kultura poput (posebno) žitarica, industrijskog i aromatičnog bilja, uljarica, povrća, voća i grožđa.

U strukturi korištenih obradivih površina najveći udjel imaju oranice i vrtovi s više od 92,71% to je posljedica prirodnih i agroekoloških uvjeta iz čega se vidi da je u Županiji najzastupljenija proizvodnja ratarskih kultura, dok se na ostalih 7,29% koriste slijedeće poljoprivredne površine prema ARKOD-u staklenici na oranici (0,12%), livada (2,30%), pašnjak (1,80%), vinogradi (0,54%), iskrčeni vinogradi (0,01%), voćne vrste (2,38%), kultura kratkih ophodnji (0,04%), rasadnik (0,02%), miješani trajni nasadi (0,01%) i na ostale vrste korištenja (0,07%).

Najveći udio obradivih poljoprivrednih površina (prema ARKOD-u 2019. godine) imaju Općina Sopje (10%), Općina Pitomača, (10%), Općina Gradina (10%), te Općina Suhopolje (9%).

Površina koja se trenutno navodnjava u Virovitičko-podravskoj županiji iznosi oko 850 hektara što predstavlja svega oko 1% ukupnog poljoprivrednog zemljišta.

Županija kontinuirano ulaže u izgradnju sustava za navodnjavanje, a cilj je u idućih 5 godina dostići cca 8.000 ha navodnjavanih površina poljoprivrednog zemljišta. Ovaj se cilj planira ostvariti kroz realizaciju sljedećih projekata:

- SN Kapinci – Vaška 2.000 ha – do kraja 2020. je priključeno 50 poljoprivrednih gospodarstava
- SN Novi Gradac – Detkovac 750 ha – do kraja 2020. je potpisano 30 predugovora o priključivanju
- SN Đolta- I. faza 200 ha (Đolta – II faza – 200 ha)
- SN Lukač- i. faza 500 ha (Lukač II. faza 500 ha)
- Novi zahtjevi korisnika i izrada novih predinvesticijskih studija za navodnjavanje dodatnih površina (4.000 ha)

Površina od 84.128,65 ha poljoprivrednog zemljišta rascjepkano je na 55.817 parcela. Prevelika usitnjenost parcella predstavlja veliki problem i ograničavajući je čimbenik razvitka poljoprivrede. Nešto je bolja situacija kada se analiziraju samo površine koje su upisane u ARKOD. Prema podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, **prosječna veličina poljoprivrednog gospodarstva upisanog u ARKOD u županiji iznosi 13,4 hektara, a nacionalni prosjek iznosi 7 hektara**, što pokazuje kako Županija u pogledu veličine zemljišta ima bolju situaciju od prosjeka RH.

Poljoprivrednu proizvodnju, kao ključnu djelatnost županije sa svim postojećim preduvjetima za razvoj (reljef, klima) treba unaprijediti okrupnjivanjem poljoprivrednih površina. Komasacija je jedna od tehničkih mjera kojom se povećavaju obradive površine, omogućuje suvremena obrada zemlje, a to dovodi do povećanja prinosa. Glavna korist koja bi proizlazila iz postupka komasacije bilo bi povećanje poljoprivredne proizvodnje, izgradnja objekata od javnog interesa, hidromelioracijski zahvati te rješavanje imovinsko-pravnih odnosa.

S ciljem održivosti i povećanja vrijednosti poljoprivredne proizvodnje, potrebno je dosadašnjim korisnicima, zakupcima, proizvođačima koji proizvode, redovno plaćaju zakupe, zapošjavaju, plaćaju poreze i doprinose te investiraju, dati podršku i omogućiti daljnje bavljenje poljoprivrednom proizvodnjom te pomoći im pri stvaranju preduvjeta za daljnje povećanje njezine vrijednosti. Osim toga, istom cilju će doprinijeti i krčenje zapuštenog i obraslog poljoprivrednog zemljišta, koje je potrebno čim prije dati na raspolaganje zainteresiranim zakupcima, koji imaju prethodnog iskustva u privođenju takvog zemljišta svrsi.

Tablica 29. Broj gospodarstava u Virovitičko-podravskoj županiji prema tipu

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	Promjena 2015./2019. (%)
Obiteljsko gospodarstvo	6.891	6.711	6.269	6.314	6.287	-9,12
Obrt	99	91	96	96	101	0,98
Trgovačko društvo	113	116	108	115	122	9,26
Zadruga	22	21	16	16	14	-63,63
Ostali	23	23	21	20	20	-8,69
UKUPNO	7.148	6.962	6.510	6.561	6.544	-9,15

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR)

Poljoprivredna proizvodnja Županije bazirana je na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (OPG). Od ukupnog broja gospodarstava u 2019. godini 96,08% čine obiteljska poljoprivredna gospodarstva, 1,54% obrti, 1,86% trgovački obrti, zadruge 0,22% te 0,30% ostala poljoprivredna gospodarstva. U 2019. godini ukupan broj gospodarstava u Virovitičko-podravskoj županiji je 6.544, što je za 9,15% manje u odnosu na 2015. godinu kada je bilo ukupno 7.148 gospodarstava. **Posebno je zabrinjavajuće što broj zadruga, koje bi trebale biti nositelji zajedničke proizvodnje i plasmana poljoprivrednih proizvoda, i dalje pada, a istovremeno proces uspostave novih proizvođačkih organizacija teče jako sporo.**

Kao i kod većine drugih županije, površine pod ekološkom proizvodnjom se sve više povećavaju. Prema podacima DZS-a ekološki korištenost poljoprivredno zemljište je povećano sa 9.325 ha u 2017. na 10.659 ha u 2019., odnosno za 14,3%. Posljedično, udio površina pod ekološkom proizvodnjom u ukupnoj poljoprivrednoj površini sve više raste pa je tako u 2019. iznosio 12,7%.

I dalje je primjetan nedostatak logističko-distribucijskih kapaciteta na području županije i posredništva u komunikaciji sa trgovačkim centrima koji bi pomogli u izravnom povezivanju proizvođača s kupcima (posebno onim u urbanim centrima) putem napredne logističke infrastrukture i usluga hladnog lanca, prije svega kad je riječ o svježim/kvarljivim proizvodima.

Stvaranje i prijenos znanja i tehnologija među sudionicima u poljoprivredi su vrlo ograničeni, što rezultira niskom razinom konkurentnosti županijskih proizvođača u usporedbi s onima iz drugih država. Primjena digitalnih rješenja za poboljšanje konkurentnosti proizvodnje je još vrlo slabo raširena, posebno kod malih i srednjih proizvođača. Povezanost proizvođača sa znanstvenom zajednicom kroz zajedničke projekte, edukacije i druge oblike suradnje je i dalje vrlo slaba, što usporava modernizaciju poljoprivredne proizvodnje i njenu specijalizaciju prema dohodovnijim kulturama.

Voćarska i vinogradarska proizvodnja

Voćarstvo od ukupno obradive površine koja iznosi 84.128,65 ha, voćne vrste zauzimaju 1.867,85 ha tj. 2,22%. Najznačajnija kultura u uzgoju na 1.867,85 ha zauzima lijeska sa 720,28 ha, odnosno 38,6%. Ostale vrste koje se uzgajaju na poljoprivrednim površinama Županije su: orah 375,41 ha, jabuka 201,76 ha, višnja 164,76 ha, šljiva 146,04 ha, kupina 66 5,64 ha, breskva 66,21 ha, aronija 30,43 ha, zatim trešnja 20,82 ha, kruška 14,19 ha, nektarina 5,95 ha, borovnica 3,73 ha, dunja 0,64 ha kao tradicionalno najznačajnija voćna vrsta u uzgoju trenutno nije najzastupljenija što je rezultat dosta neuređenog tržišta i niske otkupne cijene, kesten 1,48 ha, malina 2,81 ha, ribiz 1,68 ha, šipak 0,87 ha.

Virovitičko-podravska županija proizvede 10.700 hl vina, a u Vinogradarski registar je upisano 450 fizičkih osoba. Vinogradi zauzimaju ukupno 416,53 ha (0,5% ukupne površine).

Dobra primjer suradnje županije, poljoprivrednih proizvođača i znanstvene zajednice jest analiza pogodnosti poljoprivrednog zemljišta za voćarstvo po pojedinim voćnim vrstama koju su izradili

stručnjaci Agronomskog fakulteta iz Zagreba, a što bi trebala biti podloga za daljnje planiranje ulaganja u voćarstvo na području županije.

Proizvodnja povrća

Povrtlarska kultura u ukupnoj proizvodnji na obradivim površinama u Virovitičko-podravskoj županije iznosi 1,82%, ukupan broj površina zasijanih povrtlarskim kulturama iznosi 1.531,68 ha. Postoji prostora za napredak posebno zbog sustava navodnjavanja Kapinci-Vaška koji je u upotrebi, također postoje sustavi navodnjavanja u izgradnji Đolta, Novi Gradac-Detkovac, Lukač s tim sustavima navodnjavanja broj zasijanih površina povrtlarskim kulturama mogao bi znatno porasti zbog dostupnosti vode koja ne neophodna u povrtlarskoj proizvodnji.

Paprika obuhvaća najveći broj hektara pod povrtlarskim kulturama i njen obujam proizvodnje je 40% ili 615,12ha, zastupljena je i proizvodnja rajčice, cikle, cvjetače, patlidžana, kelja i luka.

Proizvodnja duhana

Na području županije ostvaruje se 85% ukupne proizvodnje duhana u RH, a u njegovu proizvodnju je uključeno oko 500-ak obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Međutim, sama proizvodnja se od postupno smanjuje te je u 2019. proizvodnja bila gotovo upola manja u odnosu na 2010. godinu. Pritom se može očekivati da će se trend smanjenja nastaviti, obzirom na najavljeno ukidanje poticaja za proizvodnju duhana.

Stočarska proizvodnja

Govedarska proizvodnja je jedna od najvažnijih grana poljoprivrede i stočarske proizvodnje. Najznačajnije pasmine u uzgoju su simentalska, holstein, te pasmine koje se uzgajaju za meso u sustavu krava tele (Charolais, Herefordt, Limousin, Angus, Slavonsko-srijemski podolac).

Broj gospodarstava koja se bave uzgojem goveda na području županije u razdoblju 2013.-2019. bilježi smanjenje za 226,5 %, ali je porastao broj goveda u uzgoju 2019. godine u odnosu na 2013. godinu za 0,93%. Broj svinja u uzgoju je značajno porastao u sedmogodišnjem razdoblju, kao i broj gospodarstava koje se bave tom proizvodnjom. Tako se **broj svinja u uzgoju za razdoblje od 2013. godine do 2019. udvostručio**, odnosno povećao se broj svinja za 20.439, no iako se broj svinja u uzgoju značajno povećao, proizvodnja je još uvijek nedostatna, glavni razlog nedovoljne proizvodnje za vlastite potrebe je niska cijena uvoznog svinjskog mesa u trgovackim lancima, te se uslijed slabije kupovne moći kupci odlučuju za proizvod niže cijene neovisno o kvaliteti. Uzgoj ovaca na gospodarstvima bilježi pad u sedmogodišnjem razdoblju za 3.314 grla, kao i broj gospodarstava koja se bave tom proizvodnjom 89, te 2019. godine iznosi 782. Kozarstvo nije posebno zastupljeno, to su uglavnom gospodarstva s manjim brojem koza. Broj koza u uzgoju u 2019. godine bio je 1.458, a broj uzgajivača 166.

Realizacijom projekta gradnje Centra za istraživanje i razvoj u mljekarstvu do kraja 2020. trebao bi se znatno unaprijediti transfer znanja o proizvodnji mlijeka i mliječnih proizvoda, što bi trebalo pomoći boljoj konkurentnosti županijskih proizvođača.

Proizvodnja ljekovitog bilja

VPŽ je među najuspješnijim županijama prema razvijenosti proizvodnje ljekovitog bilja. Dominantno mjesto zauzima proizvodnja kamilice, a sve više raste proizvodnja industrijske konoplje. Prema podacima HGK, sedam najvećih proizvođača je u 2018. godini posadilo ljekovito bilje na površini od 3.630 ha.

Ribarstvo: akvakultura i ribolov

Proizvodnja slatkovodne ribe (akvakultura)

Uzgoj ribe (akvakultura) je strateška grana gospodarstva u Republici Hrvatskoj te je kao takva sastavni dio ostalih razvojnih strategija. Šaranski ribnjaci, kao vrijedni i bogati ekosustavi, imaju značajnu ulogu u očuvanju biološke i krajobrazne raznolikosti, a njihovo očuvanje i razvoj važno je i za širu društvenu zajednicu. Osim toga, važnu ulogu imaju i u obrani od poplava, kada pri dolasku vodnog vala zaprimaju i akumuliraju značajne količine vode iz kanalske mreže.

Županija je važan proizvođač slatkovodne ribe pa je potrebno osigurati sve preduvjete za razvoj i opstanak ovog sektora. Najviše se proizvodi šaran, a od ostale ribe amur, tolstolobik, som, štuka i smuđ. Od proizvođača je pojedinačno najvažniji PP Orahovica, koja prema podacima HGK godišnje proizvede eke preko 1.000 tona konzumne ribe i najveći je proizvođač u RH. Također, na području županije posluje i tvornica za preradu slatkovodne ribe.

Prosječna godišnja potrošnja ribe u EU kreće se na oko 23,3 kg/stanovnik/godišnje, dok je svjetska razina oko 17,8 kg/stanovnik/godišnje. RH bilježi oko 9 kg po glavi stanovnika godišnje što je vrlo niska razina potrošnje, a od toga je svega 1,5-2 kg slatkovodne ribe. Stoga je nužno pokrenuti aktivnosti za povećanje potrošnje.

Pčelarstvo

Virovitičko-podravska županija je lider u proizvodnji meda. Slavonski med je upisan registar zaštićenih oznaka izvornosti i zaštićenih oznaka zemljopisnog podrijetla na razini EU-a. Županija svake godine ima suficitarnu proizvodnju meda od oko 50%.

Na području naše županije aktivno djeluje pet pčelarskih udruga:

- Udruga pčelara Virovitica – 145 članova – 12.430 pčelinjih zajednica
- Pčelarska udruga "Lipa" Slatina – 70 članova – 3.970 pčelinjih zajednica
- Udruga pčelara Voćin – 55 članova – 2.846 pčelinjih zajednica
- Pčelarska udruga "Pčelica" Orahovica – 40 članova – 3.162 pčelinje zajednice
- Udruga pčelara "Bagrem" Pitomača – 26 članova – 3.727 pčelinjih zajednica

Turizam i ruralni razvoj

Kulturna baština, povijest i priroda Virovitičko – podravske županije spadaju u najveće turističke atrakcije županije. **Premda turistički promet polako raste, on je u hrvatskim okvirima i dalje zanemariv**, što nije nikakvo iznenadenje obzirom na nisku početnu poziciju županije. Obzirom na brojne aktivnosti koje su posljednjih godina poduzete u pogledu jačanja atraktivnosti turističke ponude županije, za očekivati je daljnji porast turističkog prometa nakon što se situacija s aktualnom zdravstvenom krizom uzrokovanim COVID-19 virus stabilizira.

Prema podacima DZS-a Županija je u 2019. zabilježila 44.744 noćenja, dok je u 2016. broj noćenja iznosio 30.840. Od toga se na strane goste odnosilo 29% noćenja, a 71% na domaće goste. Ovi podaci potvrđuju kako je atraktivnost županije za strane goste još uvek vrlo niska i da su trenutno domaći gosti ključni za turizam. U Tablici 30. su prikazani dolasci turista u razdoblju 2016.-2019.

Tablica 30. Dolasci stranih i domaćih gostiju u Virovitičko-podravsku županiju

	Turisti	Dolasci	Noćenja
2016.	Domaći	9.116	22.112
	Strani	3.673	8.728
	Ukupno	12.789	30.840
2017.	Domaći	9.846	23.615
	Strani	4.338	9.838
	Ukupno	14.184	33.453
2018.	Domaći	12.859	33.232
	Strani	5.164	13.067
	Ukupno	18.023	46.299
2019.	Domaći	11.843	31.776
	Strani	4.867	12.968
	Ukupno	16.710	44.744

Izvor: DZS

Prirodne vrijednosti glavni su potencijal za razvoj turizma u Županiji, osobito aktivnog turizma poput biciklizma, planinarenja, jahanja, plovlenja rijekom, ali i za odmor i uživanje u prirodi. Javna ustanova za upravljanje zaštićenim vrijednostima i ekološkom mrežom Virovitičko-podravske županije osnovala je Informativno edukativni centar-hostel Dravska priča, koji se nalazi u Regionalnom parku Mura-Drava te interpretira prirodne vrijednosti tog područja, a istovremeno je izvrstan primjer obrazovnog turizma za djecu i mlade gdje se provodi program škole u prirodi. Park prirode Papuk – UNESCO svjetski je geopark koji predstavlja geološki najraznolikije područje u ovom dijelu Hrvatske. Na istočnom dijelu županije smješten je grad Orahovica gdje se nalazi „Orahovačko jezero“ koje predstavlja vrijedan potencijal za razvoj turizma.

Na području županije postoji preko 30 lovišta i isto toliko udruga, a zahvaljujući bogatom fondu divljači, imaju najdužu tradiciju, ali i izrazitu perspektivu razvoja. Trenutna razina ugostiteljske ponude je skromna, međutim poneki ugostitelji i slični pružatelji usluga ističu se iznimno kvalitetnom ponudom utemeljenom na gastronomskoj tradiciji Slavonije i Podравine.

U okviru povijenih atrakcija ističu se nedavno obnovljeni dvorac poznate slavonske velikaške obitelji Pejačević u središtu Virovitice i dvorac Janković u Suhopolju, a među manifestacijama Viroexpo kao jedna od vodećih gospodarskih manifestacija u Hrvatskoj.

Najviše dolazaka i noćenja turista zabilježeno je u Virovitici. Broj smještajnih objekata i ležajeva se unazad sedam godina povećava. Povećao se broj hotela, kao i ostali oblici smještaja poput soba, apartmana, kuća za odmor, prenoćišta, hostela, odmarališta, domovi (lovački, planinarski). Međutim, ukupni smještajni kapaciteti su i dalje vrlo skromni.

Tablica 31. Broj i kapacitet smještajnih objekata i ležajeva u Virovitičko-podravskoj županiji

Godina	Hoteli	Ostalo	Ležajevi
2013.	3	23	473
2014.	3	25	496

2015.	3	24	479
2016.	4	28	549
2017.	5	53	835
2018.	5	49	661
2019.	5	49	661

Izvor: eVisitor, Turistička zajednica Virovitičko-podravske županije

Turističke zajednice u Virovitičko-podravskoj županiji uz županijsku su TZ grada Virovitice, TZ grada Slatine, TZ grada Orahovice te TZ općine Pitomača i TZ općine Čačinci. Prema Programu rada za 2019. godinu s planom prihoda TZ Virovitičko-podravske županije raspolaže s ukupno oko 1,4 milijuna kuna prihoda. U Županiji se trenutno provode značajne aktivnosti vezane uz razvojne projekte koje sufinancira EU kao što su 'Centar za posjetitelje - dvorac Janković', integrirani razvojni program '5 do 12 za Dvorac', dovršetak prekograničnog dijela rute EuroVelo13 između Dravatamasja i Virovitice, Posjetiteljski centar 'Dravska priča', uređenje TRC 'Jezero Hercegovac-Ružica grad' u Orahovici, 'Kuća čaja - oaza mira' u Špišić Bukovici te projekt 'Amazon of Europe Bike Trail'.

Tablica 32. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u poljoprivredi, ribarstvu i turizmu

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
Pozitivna <p>Poljoprivreda</p> <ul style="list-style-type: none"> - sve veći broj projekata gradnje sustava za navodnjavanje poljoprivrednog zemljišta - značajan i rastući udio površina pod ekološkom proizvodnjom - povećanje površina pod trajnim nasadima - povećanje proizvodnje u svinjogradstvu - snažno povećanje proizvodnje ljekovitog bilja - povećanje proizvodnje slatkodovne ribe i očuvanje bioraznolikosti - liderška pozicija u proizvodnji meda <p>Turizam</p> <ul style="list-style-type: none"> - bogata kulturna baština i prirodne ljepote - sve veća ulaganja u poboljšanje turističke ponude - blago povećanje broja dolazaka i noćenja <p>Negativna</p> <p>Poljoprivreda</p> <ul style="list-style-type: none"> - i dalje vrlo nizak udjel zemljišta koji se navodnjava - usitnjjenost zemljišta - broj zadruga i dalje pada - vrlo mali udjel površina pod povrtlarstvom - sve manji broj uzgajivača goveda i ovaca - sve izraženiji nedostatak vode za uzgoj ribe u ribnjacima <p>Turizam</p>	<p>Poljoprivreda</p> <ul style="list-style-type: none"> - značajan potencijal za razvoj povrtlarske proizvodnje, posebno slijedom ulaganja u sustave navodnjavanja - rastuće znanje i iskustvo u ekološkoj proizvodnji - osnivanje novih potpornih institucija poput Centra za istraživanje i razvoj u mljekarstvu - znatne mogućnosti za daljnji razvoj proizvodnje ljekovitog bilja - povećanje potrošnje slatkodovne ribe kao zdrave namirnice, posebno u obrazovnim i socijalnim institucijama <p>Turizam</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvoj eko-etno sela - razvoj malih seoskih imanja i ponuda izleta, vikend putovanja i noćenja u prirodi - razvoj turizma na slatkodovnim ribnjacima 	<p>Poljoprivreda</p> <ul style="list-style-type: none"> - nužna su daljnja ulaganja u sustave navodnjavanja i pronalaženja idejnih rješenja za navodnjavanje za nove površine - spriječiti daljnje usitnjavanje parcela te sustavno poticati komasaciju zemljišta. - kontinuirano razvijati i poboljšavati obrazovne programe za poljoprivrednike - sustavno poticati povezivanje proizvođača (npr. kroz uspostavu proizvođačkih organizacija) - razviti što intenzivniju suradnju znanstveno-istraživačkog sektora i poljoprivrednika - sustavno poticati širenje znanja i primjenu naprednih tehnologija, posebno u kontekstu digitalizacije poljoprivrede - istražiti mogućnosti osiguravanja potrebnih količina vode za šaranske ribnjake kroz spajanje kanala, uspostavu akumulacija, postavljanja pumpi i slično <p>Turizam</p> <ul style="list-style-type: none"> - poboljšati marketinško-promotivnu aktivnost - povećati smještajne kapacitete - povećati broj turističkih proizvoda - podići razinu kvalitete usluge u turizmu - bolje razumijevanja trendova u turizmu

<ul style="list-style-type: none">- i dalje nizak broj dolazaka i noćenja turista- nedovoljni smještajni kapaciteti- slabo organizirana turistička ponuda- slabe promotivne aktivnosti- nedostatak stručnog znanja i vještina za rad u turizmu- slaba prepoznatljivost turističke ponude		
---	--	--

NACRT

1.3. OKOLIŠ, INFRASTRUKTURA I PROMET

1.3.1. Kvaliteta okoliša, izloženost ekološkim i klimatskim rizicima

1.3.1.1. Onečišćenje tla i zemljišta

Prostor Virovitičko-podravske županije razvrstan je na šume, naselja sa građevinskim područjima, vodne površine i poljoprivredna tla. Kao glavni izvori onečišćenje tla i zemljišta na području Županije prepoznati su otpad, korištenje pesticida u poljoprivredi, nedovoljna pokrivenost mrežom odvodnje, eksploatacija nafte i plina te promet.

1.3.1.2. Onečišćenje zraka

Na području Županije ne postoje mjerne postaje državne ili lokalne mreže za redovito praćenje kvalitete zraka. Prema podacima prijavljenim u Registar onečišćenja okoliša (ROO)²⁰ na području Virovitičko-podravske županije nema velikih onečišćivača zraka koji bi znatnije utjecali na kvalitetu zraka, te je zrak I. kategorije.

Najveći udio u ukupnoj emisiji onečišćujućih tvari u zrak u Virovitičko-podravskoj županiji, prema podacima za 2018. godinu iz Registra onečišćavanja okoliša, odnosio se na ugljikov dioksid CO₂ (preko 40%), dok su se dušikov dioksid NO₂ (0,05%), ugljikov monoksid CO (0,05%), sumporov dioksid SO₂ (0,01%) te sitne lebdeće čestice (PM₁₀) emitirale u minimalnim količinama (0,02%). Prijavljene emisije onečišćujućih tvari u zrak u 2018. godini u najvećoj mjeri potječu od djelatnosti registriranih kao proizvodnja šećera, proizvodnja električne energije, proizvodnja ostalog namještaja, proizvodnja keramičkih pločica i ploča, ostala prerada i konzerviranje voća i povrća te djelatnosti bolnica.

Tablica 33. Količine ispuštanja onečišćujućih tvari u zrak (kg/god) u Virovitičko-podravskoj županiji za 2018. godinu

Šifra	Onečišćujuća tvar	Količina ispuštanja (kg/god)	Zastupljenost ispuštanja (%)
201	Oksidi sumpora izraženi kao sumporov dioksid (SO ₂)	12.168,89	0,01
202	Oksidi dušika izraženi kao dušikov dioksid (NO ₂)	52.725,69	0,05
203	Ugljikov monoksid (CO)	61.284,39	0,05
204	Ugljikov dioksid (CO ₂)	46.849.616,16	40,74
501	Čestice (PM ₁₀)	17.736,33	0,02

Izvor: Izvješća o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2018. godinu²¹, MZOE, 2019., str.52

1.3.1.3. Onečišćenje voda

Prema Izvješću o stanju okoliša u RH za razdoblje 2013-2016. i podacima Hrvatskih voda na području podsliva Drave i Dunava bilo je u 2016. godini 11 slučajeva iznenadnih onečišćenja voda te je u 6 slučajeva trebalo poduzeti mjere za sprječavanje širenja i saniranja nastalog onečišćenja voda.

²⁰ Vlasnici i/ili korisnici nepokretnih izvora onečišćivanja zraka dužni su sukladno Pravilniku o registru onečišćavanja okoliša (NN 87/15) dostaviti podatke o emisijama onečišćujućih tvari u okoliš u Registar onečišćavanja okoliša.

²¹ Zadnji dostupni podaci. Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2019. još nije objavljeno.

Na Crpilištu Bikana Virovitica iz kojih se crpi voda za potrebe javne vodoopskrbe grada Virovitice te na Crpilištu Pitomača lokacije Lisičine iz kojega se crpi voda za potrebe javne vodoopskrbe Općine Pitomača kao i na području Grada Slatine monitoring izvorišta obavlja Zavod za javno zdravstvo. Prikupljeni uzorci vode na temelju ispitivanih kemijskih i mikrobioloških pokazatelja pokazuju da su svi sukladni Pravilniku o parametrima sukladnosti i metodama analize vode za ljudsku potrošnju. No, prema Izvješću Hrvatskih voda o stanju podzemnih voda u 2016. za podsliv rijeka Drave i Dunava, na vodocrpilištu Bikana uočen je uzlazni trend promjene prosječnih godišnjih koncentracija amonija na priljevnom području²². Dok je prema Izvješću Hrvatskih voda o stanju površinskih voda u 2018.²³ godini uočeno vrlo loše ekološko stanje na mjerenoj postaji Slatinska Čađavica te loše ekološko stanje na spojnom kanalu Profesor Bella (Vojlovica-Voćinka -Drava) i Županijskom kanalu, Vaška.

1.3.1.4. Zaštita od poplava

Rizik od poplava na prostoru Virovitičko-podravske županije je visok. Prema Glavnem provedbenom planu obrane od poplava, područje Županije nalazi se unutar sektora B - Dunav i Donja Drava, a obuhvaća Branjeno područje 18: Područje maloga sliva Županijski kanal, Branjeno područje 17: Područje maloga sliva Karašica-Vučica te Branjeno područje 34: Međudržavne rijeke Drava i Dunav na malim slivovima Baranja, Vuka, Karašica - Vučica i Županijski kanal. Za sva tri branjena područja izrađeni su provedbeni planovi obrane od poplava. Na slivnom području Županijskog kanala uređenom se smatra oko 1/3 ukupne duljine svih vodotoka. Na tom prostoru uzdužni padovi vodotoka su veliki i ne odgovaraju prirodnom sastavu tla kroz koje teku.

Na slivnom području Karašica-Vučica izgrađena je akumulacija Seginac, a uređenim se smatra samo vodotok Vojlovica-Voćinska-Drava, dok su ostali vodotoci nedovoljno uređeni. Slivna površina vodotoka Vojlovica-Voćinska-Drava je područje branjeno od poplava. Također su branjene s većim ili manjim stupnjem sigurnosti i površine uz Dravu. Ugroženo područje je uz sve glavne vodotoke (Slatinska Čađavica, Kozički potok, Vojlovica, Voćinka). Ugroženo poplavnim vodama je 4.094 ha, od čega je 3.172 ha branjeno, a 922 ha nebranjeno²⁴. U svrhu obrane od poplava nizinskog područja u podnožju brdskog dijela planirana je izgradnja niza akumulacija i retencija. Budući da je sustav za obranu od poplava brdskih voda samo djelomično izgrađen, dolazi do poplava u brdskom dijelu i gusto naseljenom pribredskom pojasu uz magistralnu cestu i željezničku prugu. Tijekom kišnih razdoblja vodotok Javorica nabuja i predstavlja neposrednu opasnost za grad Slatinu, stanovnike, stambene objekte i infrastrukturu. Isti slučaj je i sa vodotokom Čađavica koji uzvodno od ceste Virovitica-Slatina nakon obilnih oborina dosegne nivo vode kod kojeg se proglašavaju redovne i izvanredne mjere obrane od poplava.

U obrani od poplava, prema potrebi aktivno sudjeluju i slatkvodni ribnjaci u koje se akumuliraju viškovi vode iz kanalske mreže. Slatkovodne ribnjake potrebno je uključiti u Glavni provedbeni plan obrane od poplava, kako bi Hrvatske vode u svakom trenutku imale informaciju o mogućnostima zaprimanja vode na ribnjacima te je potrebno utvrditi i mogućnosti povećanja kapaciteta ribnjaka.

²² Prema Izvješću o stanju podzemnih voda u 2016. godini, Hrvatske vode, travanj 2020. str.34. njegovo podrijetlo je najvjerojatnije prirodno.

²³ Izvješće o stanju površinskih voda u 2018. godini, Hrvatske vode, travanj 2020.

²⁴ Prostorni plan Virovitičko-podravske županije, VI. izmjene i dopune, 2018.

1.3.1.5. Prirodna baština

Na području Virovitičko-podravske županije zaštićeno je 15 prirodnih vrijednosti, koje ukupno obuhvaćaju površinu od 20.088,79 ha. Zaštićenim područjima upravlja Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode i ekološkom mrežom Virovitičko-podravske županije, dok je Park prirode Papuk državna razina zaštite.

Tablica 34. Zaštićena područja na području Virovitičko-podravske županije

R.br.	Kategorija zaštite	Naziv zaštićenog područja
1.	Posebni rezervat	Dio šumskog odjela 34. G.J. Sekulinačke planine na Papuku (1966.)
2.	Park prirode	Papuk (1999.)
3.	Regionalni park	Mura – Drava (2011.)
4.	Spomenik prirode	Majdan Rupnica kod Voćina (1948.)
5.	Spomenik prirode	Hrastovi u Djedovici - Dva hrasta kitnjaka (2004.)
6.	Značajni krajobraz	Lokalitet Križnica (2001.)
7.	Značajni krajobraz	Lokalitet Jelkuš (2001.)
8.	Značajni krajobraz	Lokalitet Širinski otok (2001.)
9.	Značajni krajobraz	Lokalitet močvarno stanište Vir (2001.)
10.	Park šuma	Šuma Jankovac na Papuku (1955.)
11.	Spomenik parkovne arhitekture	Stari park oko dvorca u Virovitici (1967.)
12.	Spomenik parkovne arhitekture	Park u Slatini (1968.)
13.	Spomenik parkovne arhitekture	Stablo Mamutovca (sequoia) u Slatini (1967.)
14.	Spomenik parkovne arhitekture	Park u Suhopolju (1958.)
15.	Spomenik parkovne arhitekture	Skupina stabala u Noskovačkoj Dubravi (1969.)

Izvor: Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode i ekološkom mrežom Virovitičko-podravske županije

U 2012. godini UNESCO je proglašio prekogranični Rezervat biosfere Mura-Drava-Dunav, koji obuhvaća područje Mađarske i Hrvatske. Na području Hrvatske Regionalni park Mura-Drava proteže se na 87.680,52 ha kroz pet županija (Međimurska, Varaždinska, Koprivničko-križevačka, Virovitičko-podravska i Osječko-baranjska). Udio Virovitičko-podravske županije u površini Regionalnog parka Mura-Drava je 20,35%, odnosno 17.801,96 ha.

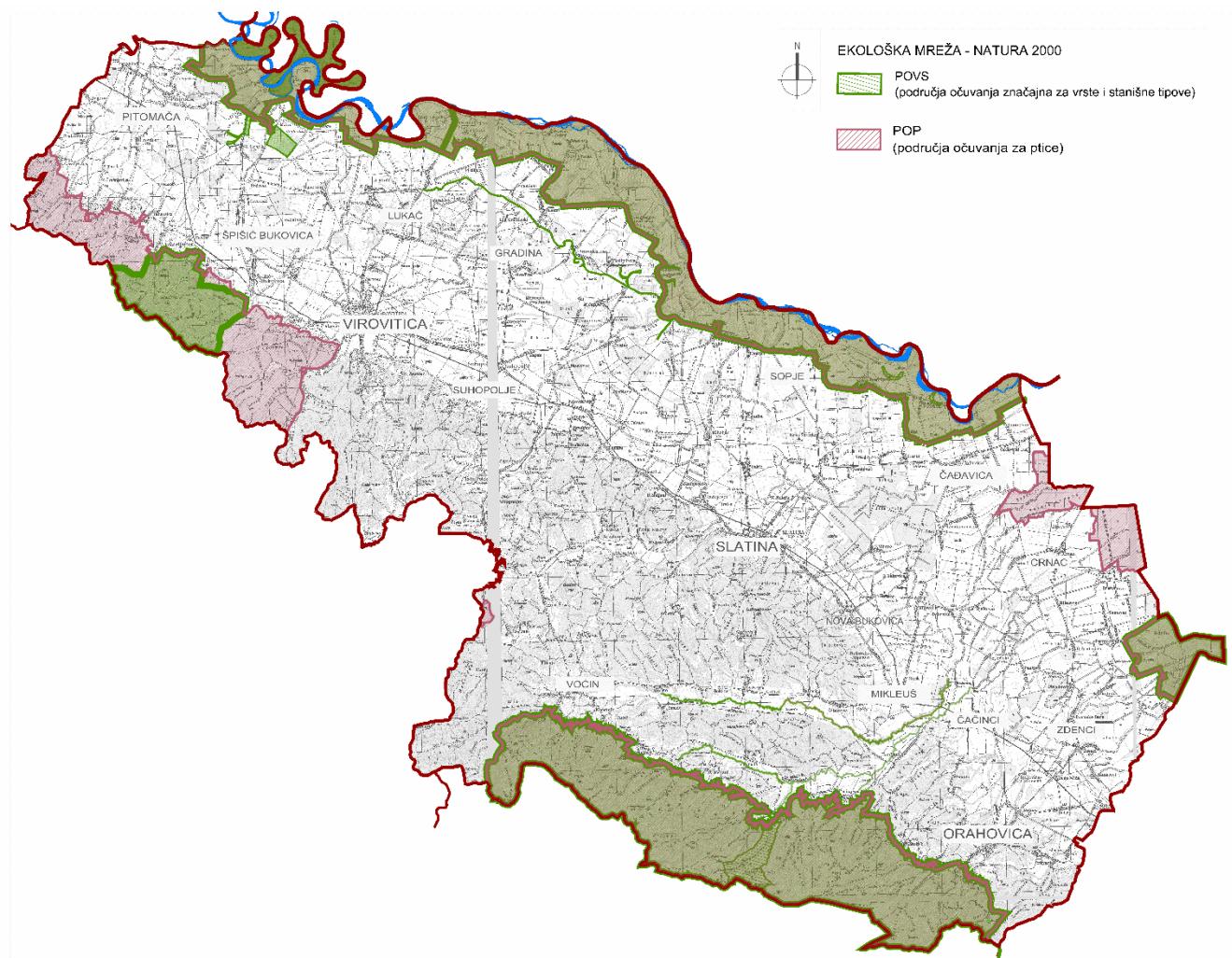
Na području Virovitičko-podravske županije još je niz prirodnih vrijednosti predviđenih za zaštitu²⁵: kao posebni rezervati Mrvi dol i Smudska brda, kao spomenik prirode Rustine, kao značajni krajobraz - močvarno područje uz Dravu, Potočna dolina Rakitovac, Dolina potoka Čeralinca i nastavno Vojlovica rijeke, područje oko Ružica grada, područje Manastira sv. Nikolaja, zaštićeni pojas grada Virovitice na obroncima Bilogore, Šuma Jasenaš, Vidikovac Macute, potočna dolina rijeke Čađavice, ribnjak Grudnjak, kao par šuma - šuma "Plandište" kod naselja Kozice, šumsko područje Djedovica, Lisičine te kao spomenici parkovne arhitekture - parkovi u Orahovici, Višnjici, Voćinu, Zdencima, šuma Albus, lokalitet Merkur kod Orahovice, te skupina stabala u Špišić Bukovici,drvored između Suhopolja i Cabune te skupina borova uz raskrije ceste Đuričić – Drenovac.

Ekološka mreža na području Virovitičko-podravske županije pokriva prostor od oko 43.727 ha (21,6% ukupne površine županije), a tri značajne reljefne cjeline - Papuk, Bilogora i rijeka Drava su sastavni dijelovi ekološke mreže NATURA 2000 od 2007. godine. Na području Virovitičko-podravske županije u

²⁵ Prema VI. Izmjenama i dopunama Prostornog plana Virovitičko-podravske županije.

sklopu ekološke mreže NATURA 2000 proglašeno je 6 područja²⁶ značajnih za ptice te 9 područja²⁷ značajnih za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja drugih divljih vrsta i njihovih staništa.

Slika 7. Ekološka mreža NATURA 2000 na području Virovitičko-podravske županije

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Virovitičko-podravske županije

1.3.1.6. Otpad

U Virovitičko-podravskoj županiji je 2018. godine organiziranim sakupljanjem otpada bilo obuhvaćeno 100% stanovništva²⁸, a sakupljanje i zbrinjavanje komunalnog otpada obavljalo je 6 komunalnih društava te 4 tvrtke koje prikupljaju posebne kategorije otpada²⁹.

²⁶ Popis područja očuvanja značajnih za ptice: Bilogora i Kalničko gorje, Ribnjaci Grudnjak i Našice, Taložnice Virovitičke šećerane, Gornji tok Drave (od Donje Dubrave do Terezinog polja), Srednji tok Drave, Papuk

²⁷ Popis područja očuvanja značajnih za vrste i stanišne tipove: Gornji tok Drave (od Donje Dubrave do Terezinog polja), Srednji tok Drave (od Terezinog polja do Donjeg Miholjca), Stari Gradac – Lendava, Starogradački Marof, Županijski kanal (Gornje Bazje – Zidina), Bilogora, Ribnjak Grudnjak s okolnim šumskim kompleksom, Potoci oko Papuka, Papuk.

²⁸ Izvješće o komunalnom otpadu za 2018.godinu, MZOE, 2019., str.23

²⁹ Izvješće o provedbi plana gospodarenja otpadom za područje Virovitičko-podravske županije u 2019.godini, str.8

Na području Županije su tri odlagališta komunalnog otpada (Gradsko odlagalište Virovitica u Virovitici, Radosavci u Slatini i Tuk u Orahovici) kojima upravljaju tri komunalna poduzeća. Donedavno je u funkciji bilo i odlagalište komunalnog otpada Klisa u Općini Pitomača koje je u postupku sanacije. Otpad prikupljen na područjima općina Čađavica, Mikleuš, Sopje i Voćin odvozi se izvan područja Županije na odlagališta u Osječko-baranjskoj županiji i Vukovarsko-srijemskoj županiji. Na tri gradska odlagališta u tijeku su postupci sanacije koje se provode temeljem izdanih građevinskih dozvola i u suradnji sa Fondom za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost.

Ukupno odložene količine svih vrsta otpada na odlagališta u Virovitičko-podravskoj županiji u 2019. godini iznosile su 19.133,84 tona³⁰. Ako se promatra razdoblje 2017.-2019.³¹ ukupno odložene količine svih vrsta otpada su se povećale, sa 18.236,99 tona 2017.godine na 19.133,84 tona u 2019. godini što ukazuje na nezadovoljavajuću dinamiku smanjenja odlaganja otpada.

Prema izvješćima Hrvatske agencije za okoliš i prirodu (HAOP) o komunalnom otpadu za 2017. i Ministarstva okoliša i energetike (MZOE) za 2018. godinu udio ostalih vrsta otpada u sakupljenom komunalnom otpadu Županije je rastao sa 5% u 2017. na 16% u 2018. godini. U odvojeno sakupljenom komunalnom otpadu najviše je bilo otpada od papira i plastike. Virovitičko-podravska županija je jedina županija u RH u kojoj se u promatranom razdoblju nije provodilo odvojeno sakupljanje komunalnog biootpada.

Na području Županije ne postoji Centar za gospodarenje otpadom. Sve jedinice lokalne samouprave sa područja Virovitičko-podravske županije koje imaju više od 3.000 stanovnika dužne su³² osigurati izgradnju reciklažnih dvorišta na svom području, dok one jedinice lokalne samouprave koje imaju manje od 3.000 stanovnika, dužne su osigurati funkcioniranje istog na svojem području posredstvom mobilne jedinice. U prostornim planovima svih jedinica lokalne samouprave na području Županije određene su lokacije građevina za gospodarenje otpadom od lokalnog značaja.

Gradovi Virovitica, Slatina i Orahovica imaju postojeća reciklažna dvorišta na odlagalištima komunalnog otpada, u Općinama Suhopolje, Pitomača i Špišić Bukovica su izgrađena reciklažna dvorišta. Trenutno u četiri općine postoje mobilna reciklažna dvorišta (Čađavica, Nova Bukovica, Zdenci i Mikleuš), a u još dvije općine se planira nabava mobilnog reciklažnog dvorišta (Crnac i Voćin).

Tablica 35. Ključna obilježja, razvojni potencijali i razvojne potrebe u području okoliša

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
Pozitivna <ul style="list-style-type: none"> - na području Županije nema velikih onečišćivača zraka koji bi znatnije utjecali na kvalitetu zraka, te je zrak I. kategorije - na slivnom području Karašića-Vučica izgrađena je akumulacija Seginac, čime je znatno smanjena opasnost od poplava - sudjelovanje ribnjaka u obrani od poplava - u prostornim planovima svih jedinica lokalne samouprave 	<ul style="list-style-type: none"> - zaštićena priroda - očuvana prirodna baština povezana sa bogatom kulturnom baštinom - resurs je za razvoj održivog turizma - poticanje na razvoj kružnog gospodarstva (odvojeno sakupljanje otpada, izgradnja Centra za gospodarenje otpadom) 	<ul style="list-style-type: none"> - uključiti slatkvodne ribnjake u Glavni provedbeni plan obrane od poplava uz utvrđivanje kapaciteta akumuliranja vode - povećanje odvojenog sakupljanja komunalnog otpada u JLS-ovima - osiguranje većeg stupnja zaštite tla, vode i vegetacije od onečišćenja - pojačane aktivnosti educiranja građana o postupanju sa miješanim komunalnim otpadom - saniranje divljih odlagališta

³⁰ izvješće o provedbi Plana gospodarenja otpadom za područje Virovitičko-podravske županije za 2019. godinu, Upravni odjel za graditeljstvo, zaštitu okoliša i imovinsko – pravne poslove Virovitičko-podravske županije

³¹ Tablica 42. u Prilogu Analize stanja

³² Prema odredbama članka 35. Zakona o održivom gospodarenju otpadom („Narodne novine“ broj 94/13., 73/17., 14/19. i 98/19.)

<p>na području Županije određene su lokacije reciklažnih dvorišta</p> <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> - na području Županije se ne provodi monitoring tla - sustav za obranu od poplava brdskih voda samo je djelomično izgrađen, pa je rizik od poplava visok - ukupno odložene količine svih vrsta otpada u Županiji se povećavaju - na području županije ne postoji Centar za gospodarenje otpadom - ne provodi se odvojeno sakupljanje komunalnog biootpada - neiskorištenje sirovine korisnog otpada na području Županije - postoje aktivna divlja odlagališta otpada 		<ul style="list-style-type: none"> - održivo upravljanje količinom otpada dalnjom prerađom odvojenog prikupljenog korisnog otpada na području Županije - izraditi studiju izvedivosti i prilagoditi kapacitet i sadržaje planiranog Centra ciljevima Plana gospodarenja otpadom na razini RH
--	--	--

1.3.2. Vodna i energetska infrastruktura

1.3.2.1. Vodoopskrba i odvodnja

Sustav javne vodoopskrbe

Na području Virovitičko-podravske županije u 2018. godini postoji sveukupno 5 sustava javne vodoopskrbe³³, te 4 javna isporučitelja vodnih usluga (vodovoda) čija djelatnost uključuje aktivnosti vodoopskrbe.

Tablica 36. Organizacija javne vodoopskrbe u Virovitičko-podravskoj županiji

Naziv javnih isporučitelja vodnih usluga	Grad/Općina
Virkom d.o.o. Virovitica	Virovitica, Gradina, Lukač, Suhopolje, Špišić Bukovica
Komrad d.o.o. Slatina	Slatina, Čađavica, Mikleuš, Nova Bukovica, Sopje, Voćin
Voda d.o.o. Orahovica	Orahovica, Crnac, Čačinci, Zdenci
Vodakom d.o.o. Pitomača	Pitomača

Izvor: Informacija o stanju komunalne infrastrukture na području Virovitičko-podravske županije za 2018. godinu, Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo, komunalne poslove i zaštitu okoliša Virovitičko-podravske županije

Vodoopskrbni sustav Virovitica pokriva Grad Viroviticu sa svim naseljima te sva naselja u općinama Špišić Bukovica, Lukač, Gradina i Suhopolje. Vodoopskrbni sustav Slatina opskrbljuju sva naselja Grada

³³ Veći vodoopskrbni sustavi su Virovitički, Slatinski i Orahovački, manji lokalni vodoopskrbni sustavi su Pitomača i Voćin.

Slatine, izuzev prigradskih naselja Ivanbrijeg, Golenić i Lukavac, te naselja općina Sopje, Čađavica, Mikleuš i Nove Bukovice, izuzev naselja Gornje Viljevo. Vodoopskrbni sustav Orahovica opskrbljuje naselja Grada Orahovice i naselja u općinama Zdenci, Čačinci i Crnac, pri čemu je vodovodna mreža izvedena u Gradu Orahovici, osim u naseljima Gornja Pištana i Kokočak, u svim naseljima Općine Crnac i općine Zdenci, te u naseljima Čačinci, Paušinci i Bukvik (Općina Čačinci) Vodoopskrbni sustav Pitomača pokriva vodovodnom mrežom sva naselja općine, osim naselja Križnica. Vodoopskrbni sustav Voćin obuhvaća vodovodnom mrežom sva naselja u općini osim naselja Dobrić, Đurićić, Hum, Gornji Meljani, Hum Varoš, Kuzma, Lisičine, Rijenci, Sekulinci, Smude i Popovac. Ostali vodoopskrbni sustavi lokalnog tipa postoje u Donjoj Pištani i Duzluku gdje je izvršena kaptaža gorskih izvora. Od ukupno 188 naselja, njih 172 je pokriveno vodoopskrbom.³⁴.

Tablica 37. Podaci o priključenosti stanovništva Virovitičko-podravske županije na javnu vodoopskrbu

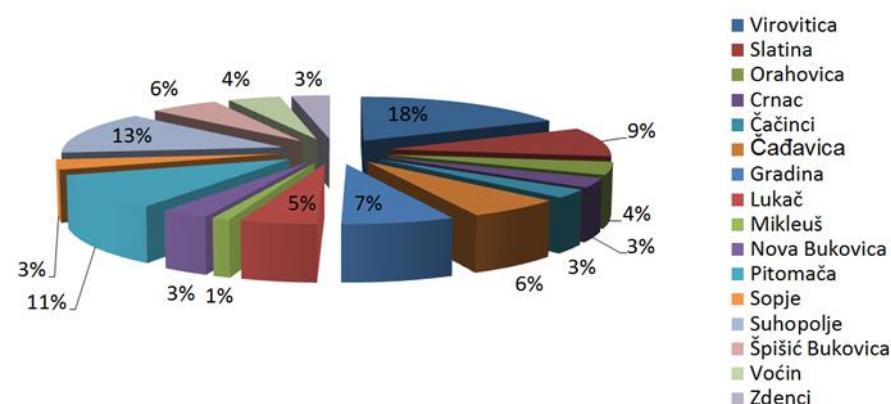
Godina	Broj stanovnika	Javna vodoopskrba		
		Broj vodovoda	Broj priključenih stanovnika	% priključenosti na javnu vodoopskrbu
2016.	84.836	4	61.236	72,2
2017.	84.836	4	61.236	72,2
2018.	84.836	4	73.009	86,1

Izvor: Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopisi 2016.- 2018.

Opskrbljenost stanovništva vodom na području Županije, u razdoblju od 2016. do 2018. godine se povećala, sa 72,2% u 2016. godini kada je broj priključenih stanovnika iznosio 61.236, na približno 86,1%, u 2018. godini kada je na sustav javne vodoopskrbe spojeno 120.061 stanovnika.

Podaci o priključenosti stanovništva Virovitičko-podravske županije na javnu vodoopskrbu po jedinicama lokalne samouprave u 2018. godini prikazani su u obliku postotaka na sljedećoj slici.

Slika 8. Priključenost stanovništva Virovitičko-podravske županije na javnu vodoopskrbu po jedinicama lokalne samouprave u 2018. godini

Izvor: Informacija o stanju komunalne infrastrukture na području Virovitičko-podravske županije za 2018. godinu, Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo, komunalne poslove i zaštitu okoliša Virovitičko-podravske županije

³⁴ Izvješće o stanju u prostoru Virovitičko-podravske županije za razdoblje 2013.-2018. godine, Zavod za prostorno-uređenje Virovitičko-podravske županije, lipanj 2019. godine.

Dužina mreže javne vodoopskrbe u 2018. godini na području Virovitičko-podravske županije iznosila je ukupno 1348,44 km³⁵. Dužina izgrađene mreže se u odnosu na 2017. godinu povećala u Slatini, Orahovici i Pitomači. Ukupan broj priključaka, prema podacima dostavljenim od strane trgovačkih društava koja obavljaju komunalne djelatnosti na području Virovitičko-podravske županije, rastao je sa 26.556 priključaka u 2017. godini, na 27.240 u 2018. godini.

Ovodnja i pročišćavanje otpadnih voda

Na području Virovitičko-podravske županije postoji 4 javna isporučitelja vodnih usluga čija djelatnost obuhvaća odvodnju otpadnih voda. Javna odvodnja postoji u gradovima Virovitici, Slatini, Orahovici te općinama Lukaču, Pitomači, Suhopolju, Špišić Bukovici, Voćinu i Zdencima. Pokrivenost stanovništva sustavom odvodnje otpadnih voda značajno varira među lokalnim jedinicama u Županiji. Javna odvodnja otpadnih voda je organizirana u gradovima i prigradskim naseljima, dok ruralni dijelovi i manja naselja uglavnom nemaju sustav javne odvodnje. Prema podacima iz 2018. godine u općinama Crnac, Mikleuš i Sopje ne postoje sustavi javne odvodnje, dok su započeti radovi na izgradnji sustava odvodnje na područjima općina Čačinci, Čađavica, Gradina i Nova Bukovica. Dužina mreže javne odvodnje na području Virovitičko-podravske županije u 2018. godini iznosila je ukupno 366,75 km.

Na području Županije izgrađeni su uređaji za pročišćavanje otpadnih voda (UPOV) u gradu Virovitici kapaciteta 25 000 ES, koji je izgrađen u sklopu Tvornice šećera Viro d.d. i gdje se provodi tretman biološkog pročišćavanja II. stupnja. Zatim u općini Lukač i naselju Gornje Bazje gdje se nalaze biljni uređaji za pročišćavanje otpadnih voda (kapaciteta 600 i 670 ES) te u naselju Suhopolje gdje je kapacitet uređaja za pročišćavanje otpadnih voda 9900 ES. Odvodni sustav naselja Pitomača sadrži pročistač otpadnih voda koji u svom sastavu ima samo mehanički dio, a nakon mehaničke obrade otpadna voda se ispušta u vodotok Vir. U sklopu odvodnog sustava grada Slatine uređaj za pročišćavanje nije izведен, tako da se otpadna i oborinska voda iz kolektora direktno upušta u vodotoke Javorica i Čađavica. No, projekt Poboljšanje vodnokomunalne infrastrukture aglomeracije Slatina je završio fazu projektiranja i odobravanja bespovratnih sredstava iz europskih fondova i ulazi u fazu realizacije, a uključuje rekonstrukciju postojećeg sustava odvodnje s priključenjem na jedan uređaj za pročišćavanje otpadnih voda kapaciteta 16.000 ES.

Posljednja faza realizacije pojedinačno najvrednijeg infrastrukturnog projekta koji se provodi na području Virovitičko-podravske županije (ukupna vrijednost: 147.246.575,00 kn) započela je 2019. godine, a radi se o projektu „Poboljšanja vodnokomunalne infrastrukture aglomeracije Virovitica“ u sklopu kojeg je potpisani Ugovor o izvođenju radova na izgradnji postrojenja za pročišćavanje otpadnih voda. Uz novi uređaj za pročišćavanje otpadnih voda, već izgrađenu kolektorsknu mrežu na području grada Virovitice, općine Špišić Bukovica, općine Lukač i nedavno nabavljenu novu opremu za održavanje sustava odvodnje otpadnih voda, projekt će znatno unaprijediti sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda aglomeracije Virovitica.

Prema podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2017. i 2018. godinu broj prijavljenih ispusta otpadnih voda u Virovitičko-podravskoj županiji, ispuštenih iz ispusta obveznika se u promatranim godinama smanjio (sa 48 u 2017. na 47 u 2018.) dok se broj ispusta komunalnih otpadnih voda iz sustava javnih odvodnji povećao (5 u 2017., 8 u 2018.). Isto tako se povećao i broj fizikalno –kemijskih postupaka kojima se voda tretirala (sa 1 na 4). Gledajući ukupne količine ispuštenih komunalnih

³⁵ Informacija o stanju komunalne infrastrukture na području Virovitičko-podravske županije za 2018. godinu, Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo, komunalne poslove i zaštitu okoliša Virovitičko-podravske županije

otpadnih voda u Virovitičko-podravskoj županiji u 2018. godini (2.470.980,41 m³/god) 82,57 % otpadnih voda je bilo tretirano fizikalno – kemijskim postupcima, dok je 17,42 % bilo ispušteno bez pročišćavanja.

1.3.3. Sustav energetske opskrbe

1.3.3.1. Elektroenergetika

Virovitičko-podravska županija za sada nema vlastite izvore energije - proizvodna postrojenja, nego samo prijenosna postrojenja - dalekovode. Prostорom Županije prolaze postojeći zračni 110 kV dalekovodi Našice – Slatina, Slatina – Virovitica i Daruvar – Virovitica sa transformatorskim postrojenjima TS 110/35/10 kV Virovitica 2 i TS 110/35/10 kV Slatina.

Županija ima elektroenergetski potencijal rijeke Drave, no zbog neizgrađenosti hidroelektrane, cjelokupne elektroenergetske potrebe podmiruju se iz elektroenergetske mreže HEP. Distribuciju električne energije na području Virovitičko-podravske županije obavljaju HEP ODS Elektra Virovitica, HEP ODS Elektra Koprivnica i HEP ODS Elektroslavonija Osijek. Postojeću distribucijsku mrežu na području Županije čine sljedeći dalekovodi: Dalekovod 35 kV Virje-Kladare-Špišić Bukovica-Virovitica, Dalekovod 35 kV Virovitica-Suhopolje, Dalekovod 35kV Virovitica - Rušani- Suhopolje, Dalekovod 35 kV Slatina-Čađavica-Donji Miholjac, Dalekovod 35 kV Slatina II-Vaška-crpana stanica, te trafostanice TS 35/10 kV Kladare, Špišić Bukovica, Virovitica (4x), Suhopolje, Slatina, Voćin, Čačinci i Orahovica. Distribucijskom mrežom razvod se vrši 35 kV dalekovodima i 10 kV vodovima do mjesnih 10/0,4 kV transformatorskih postrojenja od kojih se dalje vrši razvod po domaćinstvima.

Na području Županije, prema podacima iz Izvješća o stanju u prostoru Virovitičko-podravske županije 2013-2018. udio elektroopskrbnih vodova naponske razine 110kV je 4,42%, naponske razine 35kV je 7,31%, dok je najveći udio 88,27% elektroopskrbnih vodova naponske razine 10 kV. Distribucijska mreža obuhvaća sve distribucijske naponske razine i pokriva područje Županije, no prostorno-razvojna neravnoteža očituje se u izgrađenosti distribucijske mreže. Potrebe za električnom energijom svih naselja u sjevernim dijelovima Županije podmiruju se iz 10 kV i 35 kV mreže što ne zadovoljava u potpunosti isporuku kvalitetne električne energije³⁶.

Cjelokupni razvitak uz povećanje potrošnje električne energije u kućanstvima uvjetovat će i dogradnju distribucijske mreže na svim naponskim razinama. Zbog toga se na 35 kV naponskoj razini planira poboljšati opskrba dijela naselja uz rijeku Dravu izgradnjom 35/0,4 kV trafostanice u blizini Rušana napajane iz pravca Virovitice i pravca Suhopolja, a snagu postojećih 35/10 kV trafostanica povećavati prema nastalim potrebama. U razdoblju 2016.-2019. na teritoriju distribucijskog područja Elektre Virovitica izvedene su dvije kapitalne investicije: rekonstruirana je jedna trafostanica 35/10(20)kV te 35kV postrojenje u trafostanici 110/35kV te je rekonstruirano/izgrađeno ukupno 55km niskonaponske mreže, 35 kilometara srednjenačne mreže i 45 trafostanica 10(20)/0,4kV. U kategoriji planiranih elektroenergetskih sustava na području Virovitičko-podravske županije planirane su trase dalekovoda 2x110 kV TS Virje – TS Virovitica, 110 kV TS Virovitica – HE Barcs (R.Mađarska), 2x110 kV Slatina – Donji Miholjac, 2x400 kV RP Drava – RP Razbojište – TS Ernestinovo.

³⁶ VI. Izmjene i dopune Prostornog plana Virovitičko-podravske županije.

1.3.3.2. Plinoopskrba

Opskrba zemnim plinom na području Virovitičko-podravske županije planirana je na bazi prostornog razmještaja i potreba stanovništva, a na osnovu potrošnje. Osnovni kapaciteti su dimenzionirani tako da je omogućena opskrba naselja. Državna tvrtka Plinacro d.o.o. ima magistralnu plinsku mrežu na području Županije, a distribucijska plinska mreža u nadležnosti je HEP PLIN d.o.o. PU Slatina, PAPUK PLIN d.o.o. Orahovica i PLINCOM d.o.o. Pitomača.

Prema Izvješću o stanju u prostoru Virovitičko-podravske županije za razdoblje 2013-2018. plinoopskrbni sustav Županije se sastoji od magistralne i distribucijske plinske mreže, te 9 mjerno reduksijskih stanica (Pitomača, Đolta, Virovitica, Suhopolje, Sladojevci, Slatina, Čađavica, Čačinci, Orahovica). Od navedenih MRS-a one u Đolti i Sladojevcima izvedene su za priključenje velikih industrijskih potrošača direktno na magistralnu mrežu veledistributera, dok oko svih ostalih MRS-a postojeći razvod obuhvaća široku i javnu potrošnju.

Magistralni plinovodi koji prolaze prostorom Županije su: Budrovac-Donji Miholjac DN 450/50, Virovitica-Kutina DN 500/50, magistralni plinovod MRS Koprivnica- MRS Suhopolje, DN 250/50, dionica PČ Virovitica-MRS Suhopolje, Pepelana-Suhopolje DN 150/50, Đurđenovac – Čačinci DN 100/50. Spojni plinovodi na području Županije su spojni plinovod BIS Otrovanec-MRS Pitomača DN 80/50, spojni plinovod za MRS Đolta, spojni plinovod za MRS Viroviticu – zapadni DN 150/50, spojni plinovod za MRS Viroviticu – istočni DN 150/50, spojni plinovod za MRS Sladojevci, spojni plinovod za BIS Bakić – MRS Podravska Slatina DN 150/50, spojni plinovod za MRS Orahovica DN 100/50, priključni plinovod Obradovci I DN 80/50, priključni plinovod Obradovci III DN 80/50.

Zbog povećanih potreba planirana je izgradnja novih magistralnih plinovoda Budrovac-Donji Miholjac (75 bara), Sotin – Murško-Središće (100 bara). Dok su u tijeku aktivnosti oko realizacije magistralnog plinovoda Slatina-Velimirovac (50 bara). Nakon što se pristupilo usklađenju zahvata sa prostorno-planskom dokumentacijom, pokrenut je postupak ocjene o potrebi procjene utjecaja zahvata na okoliš, koji je trenutno u tijeku. Zbog strateškog položaja kroz Županiju planira se izgradnja plinovoda za međunarodni transport plina.

Zbog topografije terena nizinski dio Županije je vrlo pogodan za izgradnju plinske mreže od mjesta napajanja do najudaljenijih naselja, dok brdski dio, koji je nerazvijeniji karakterizira i mali broj potencijalnih korisnika, te će daljnji razvoj plinske mreže ovisiti o mogućnostima financiranja njene izvedbe, odnosno opravdanosti njenog izvođenja.

1.3.3.3. Naftni sustav

Na području Virovitičko-podravske županije nalaze se eksploatacijska polja ugljikovodika. Koncesionar za istraživanje i proizvodnju nafte i plina na proizvodnim poljima je INA d.d., Segment djelatnosti „Istraživanje i proizvodnja nafte i plina“. INA ima odobrenje za eksploatacijska polja nafte i plina: Kalinovac, Stari Gradac, Bilogora, Pepelana, Cabuna, Bokšić-Klokočevci, Crnac, Beničanci i Gakovo. Veliki potencijal je planirano eksploatacijsko polje Dravica-Zalata. Prihod od koncesije za eksploatacijska polja dio je prihoda Virovitičko-podravske županije. Duljina naftovoda u Županiji je 5,389 km³⁷.

³⁷ Prema podacima INA d.d. Zagreb, dostavljenim za Izvješće o stanju u prostoru Virovitičko-podravske županije za razdoblje 2013.-2018. godine, Zavod za prostorno-uređenje Virovitičko-podravske županije, lipanj 2019. godine.

1.3.3.4. Energetsko siromaštvo

Visoke cijene energije, niski dohoci i loše izolirani, vlažni i nezdravi stambeni prostori uzrok su viših stopa energetskog siromaštva. Cijena električne energije u Europi se tijekom proteklog desetljeća povećala, što u kombinaciji s lošom gospodarskom situacijom i lošom energetskom učinkovitošću stambene infrastrukture izaziva sve veću zabrinutost zbog energetskog siromaštva u Europi.³⁸

Kada govorimo o energetskom siromaštву u Hrvatskoj, u hrvatskom zakonodavstvu još uvijek nema jasne definicije ranjivih kupaca energije. Trenutno se energetska ranjivost definira samo socijalnim kriterijima što znači da su prema zakonu ranjivi kupci energije primatelji zajamčene minimalne naknade (socijalna skrb) i primatelji potpore osobne invalidnine. Nedostatak jasnih definicija rezultira nedostatkom podataka o broju i vrstama ranjivih kupaca energije i o tome koliko je njih u riziku da postanu energetski siromašni.³⁹

Prema podacima Godišnjeg statističkog izvješća o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mlađeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u republici hrvatskoj u 2019. godini, objavljenom u kolovozu 2020. godine od strane Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, na području Virovitičko-podravske županije isplaćeno je ukupno 1.263 zajamčenih minimalnih naknada, 831 osobna invalidnina te 1.251 naknada za troškove ogrijeva. Udjel broja korisnika zajamčene minimalne naknade u broju stanovnika u Virovitičko-podravskoj županiji je 2,9%. Veći postotak imaju Šibensko-kninska i Međimurska županija, obje s 3,1% dok je prosjek Hrvatske 1,5%.

Cijene električne energije za kućanstva posljednjih deset godina su u porastu. Prosječna cijena kilovat-sata električne energije u Hrvatskoj porasla je s 0,11 € u prvom polugodištu 2010. na 0,13 € u prvom polugodištu 2020⁴⁰ dok je prosječna cijena kilovat-sata prirodnog plina u Hrvatskoj ostala približno jednaka 0,03 €.⁴¹

1.3.3.5. Obnovljivi izvori

Virovitičko-podravska županija nastoji povećati proizvodnju električne energije obnovljivim izvorima. Tijekom 2017. godine u pogon su puštena dva bioplinska postrojenja u Poduzetničkoj zoni Kućanica-Medinci čiji je finalni proizvod osim električne energije i toplinska energija, a 2018. godine kogeneracijsko postrojenje u zoni Trnovača u Slatini. Na području Županije je krajem 2019. bilo u pogonu 48 elektrana ukupne snage 13.769 kW. Najveći udjel u snazi imaju bioplinske i elektrane nadrvnu sječku (6 elektrane ukupne snage 12MW) pretežito u istočnom dijelu Županije. Ostalo čine sunčane elektrane malih snaga (jedna elektrana je snage 500kW). Ukupno je iz obnovljivih izvora na distribucijskom području Elektre Virovitica isporučeno 55.955.369 kWh što čini ukupno 38% ukupne nabave električne energije u 2019. godini.

Geotermalni izvori

Na području Županije provodi se projekt *Istraživanje geotermalnog potencijala na području Virovitičko-podravske županije* financiran iz Razvojnog sporazuma za Slavoniju, Baranju i Srijem II. Istraživanje geotermalnog potencijala na području gradova Virovitice, Slatine i Orahovice, te općine Nova Bukovica provodi se kako bi se definirala područja na kojima je moguće iskorištenje tog izvora energije u ekonomski i društvene svrhe. Predloženi istražni prostori odabrani su

³⁸ Višerazinsko upravljanje i međusektorska suradnja u borbi protiv energetskog siromaštva, Europski odbor regija

³⁹ Perspective on energy poverty in the policy debate of Croatia, S. Robić i I. Rogulj, 2020.

⁴⁰ Eurostat - Electricity prices for household consumers - bi-annual data (from 2007 onwards)

⁴¹ Eurostat - Gas prices for household consumers - bi-annual data (from 2007 onwards)

kao najpogodniji za procjenu geotermalnog potencijala i samim time buduće mogućnosti korištenja geotermalne energije u energetske svrhe - moguća proizvodnja električne energije, toplinarstvo, korištenje energije u poljoprivredne svrhe kroz stakleničku i plasteničku proizvodnju te brojne druge svrhe.

Nakon što je Virovitičko-podravska županija izdala lokacijsku dozvolu, na području općine Čađavice, predviđena je gradnja geotermalne elektrane. Bit će to privatna investicija od 530 milijuna kuna koja uključuje izgradnju elektrane i svih rudarskih bušotina i rudarskog postrojenja, a radovi bi trebali krenuti u ljetu 2021. godine.

Županija na svom području potiče i projekte energetske učinkovitosti koji se najvećim dijelom odnose na energetsku obnovu zgrada javne namjene odnosno na poboljšanje energetske učinkovitosti u odgojno-obrazovnim i zdravstvenim ustanovama kojima je Županija vlasnik ili osnivač. Također, kontinuirano se radi na povećanju energetske učinkovitosti kroz projekte informativnog karaktera kojima se pokušava osvijestiti građane o važnosti spomenutog te potaknuti na primjenu mjera energetske učinkovitosti u njihovim domovima kroz različite programe i pripremne radnje (energetski pregledi i certificiranje i dr.), ali i kroz subvencije na ugradnju raznih uređaja i sustava⁴².

Tablica 38. Ključna obilježja, razvojni potencijali i razvojne potrebe u području vodne i energetske infrastrukture

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
Pozitivna <ul style="list-style-type: none"> - povećao se broj priključenih stanovnika na sustav javne vodoopskrbe (na 86,1%) Negativna <ul style="list-style-type: none"> - nedovoljna pokrivenost stanovništva sustavom odvodnje otpadnih voda - nedovoljan broj uređaja za pročišćavanje otpadnih voda i nezadovoljavajući stupanj pročišćavanja otpadnih voda - mala zastupljenost plinskih priključaka u domaćinstvima u drugoj i trećoj grupi naselja - neiskorišten elektroenergetski potencijal rijeke Drave - potrebe za električnom energijom svih naselja u sjevernim dijelovima županije podmiruju se iz 10 kW mreže i 35Kw mreže, što ne zadovoljava u potpunosti isporuku kvalitetne električne energije 	<ul style="list-style-type: none"> - istraživanja nalazišta nafte i prirodnog plina - izgradnja solarnih elektrana i bioplinskih elektrana i elektrana na drvnu sječku kako bi se povećalo korištenje obnovljivih izvora energije - poticanje mjera energetske učinkovitosti kako bi se smanjila potrošnja energije u javnim zgradama i domovima građana - postojanje geotermalnih izvora 	<ul style="list-style-type: none"> - proširenje vodovodne mreže - nadogradnja postojeće i izgradnja novih sustava odvodnje - izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda i postizanje višeg stupnja pročišćavanja na uređajima - povećati plinofikacijsku mrežu na području županije - izgradnja hidroelektrane - unaprjeđenje elektroprijenosne i distribucijske mreže

⁴² Akcijski plan energetske učinkovitosti Virovitičko-podravske županije za razdoblje 2016.-2018., Regionalna energetska agencija Sjeverozapadne Hrvatske, 2015.

1.3.4. Prometna povezanost i mobilnost

1.3.4.1. Cestovni promet

Cestovni promet je važna sastavnica ukupne prometne infrastrukture Virovitičko-podravske županije i njezinog boljeg integriranja u prometni sustav države. Područjem Županije ne prolazi niti jedna autocesta, niti brza cesta. Na prostoru Županije izgrađeno je ukupno 849,5 km cesta od čega je 188,2 km (22,15%) državnih cesta, 371,2 km (43,69%) županijskih cesta te 290,1 km (34,16%) lokalnih cesta. Virovitičko-podravska županija je na sjeveru preko cestovnih graničnih prijelaza Terezino Polje (međunarodni prijelaz I kategorije) i pogranični prijelaz Sopje povezana sa Mađarskom.

Stanje cestovne mreže u Županiji, kako u pogledu prometno-tehničkih elemenata, tako i u pogledu stanja kolničke konstrukcije je vrlo loše. Podaci o stanju kolnika županijskih i lokalnih cesta iz Prometnog Masterplana funkcionalne regije Istočna Hrvatska za 2018. godinu pokazuju da je na području Virovitičko-podravske županije 37 % cestovne mreže ocjenjeno ocjenama 3 do 5, gdje ocjena 5 predstavlja najlošiju kvalitetu. Stanje kolnika županijskih cesta pokazuje da je 29% cestovne mreže ima ocjenu 3 do 5 što je nešto bolje u odnosu na lokalne ceste, gdje je oko 49% cestovne mreže ocjenjeno ocjenama 3 do 5. Ocjenom 0, što predstavlja kolnike bez oštećenja, odnosno do 30% površine kolnika koji imaju lokalna oštećenja, ocjenjeno je samo 37% cestovne mreže što pokazuje da je većina kolnika cestovne mreže oštećena te je potrebna sanacija.

Razvoj cestovnih mreža na području Županije usmijeren je na modernizaciju postojeće cestovne mreže sa ciljem povećanja protočnosti i sigurnosti prometa, te na izgradnju novih brzih prometnica kojima bi se brže i kvalitetnije povezano područje Županije sa ostalim dijelovima Hrvatske. Izgradnjom obilaznica oko gradova Virovitica i Slatine rasterećena su gradska središta, a prioriteti na području Županije su izgradnja brze ceste DC12 čvoriste Vrbovec (DC10) – Bjelovar – Virovitica – GP Terezino Polje (granica Mađarska), brze ceste DC2 Ormož – Otok Virje – Varaždin – Virovitica – Osijek – GP Ilok (granica R.Srbija) i DC5 Virovitica – Veliki Zdenci – G.P. Stara Gradiška (granica BiH) i priključni pravac Veliki Zdenci – Daruvar – Kutina.

Proведен je postupak ocjene o potrebi procjene utjecaja na okoliš za projekt izgradnje brze ceste DC12: čvoriste Vrbovec 2 (DC10) – Bjelovar – Virovitica – GP Terezino Polje, dionica: Bjelovar – Virovitica – čvor Terezino Polje (DC5). Trenutno su dovršeni samo čvoriste Vrbovec 2 i (zapadna) dionica državne ceste DC10. U 2019. pušten je u promet poddionica od čvora Vrbovec 2 do Farkaševca. U tijeku je natječaj za izgradnju dionice brze ceste Bjelovar – Granični prijelaz Terezino Polje, etapa 3, čvor Špišić Bukovica – čvor Virovitica.

Na području Županije registrirana su tri autobusna prijevoznika: Čačinci trans d.o.o., Panturist d.o.o. i Čazmatrans promet d.o.o.. Kvaliteta prometne povezanosti općina i gradova na području Županije autobusnim linijama nije zadovoljavajuća s obzirom na učestalost linija, a javni prijevoz nije integriran. Županija sufinancira troškove javnog prijevoza za redovite učenike osnovnih i srednjih škola, no nužna je uspostava javnog prijevoza putnika sukladno potrebama. Autotaksi prijevoz na području Županije je organiziran.

1.3.4.2. Željeznički promet

Željeznički promet je tradicionalno prisutan na području Virovitičko-podravske županije. Dominantan željeznički smjer je istok-zapad kojim prolazi trasa željezničke pruge R202 od značaja za regionalni promet pravac Varaždin – Koprivnica – Virovitica – Osijek – Dalj i transverzalni smjer trasa željezničke

pruge L205 od značaja za lokalni promet⁴³. Ukupna duljina pruga u Županiji je 92,206 km, dok gustoća željezničke mreže iznosi 0,046.

Koncepcija razvoja željezničkog prometa zasnovana je na postojećoj mreži željezničkih pruga uz zahvate na modernizaciji sa ciljem povećanja propusne moći i sigurnosti prometa. Osiguranje pruga i kolodvora signalno-sigurnosnim uređajima je ili tehnološki zastarjelo ili ga uopće nema, dok su cestovni putni prijelazi u razini (CPR) poseban problem na prugama i cestama sjeverozapadne Hrvatske. Trenutno je u tijeku veliki infrastrukturni projekt modernizacije željezničke pruge Virovitica-Pitomača. Uz obnovu pruge, zamjenu tračnica te starih drvenih pragova onim betonskim, u tijeku su i rekonstrukcije pružnih prijelaza na cijeloj dionici, a nakon toga slijedi i izgradnja nekoliko novih stajališta.

1.3.4.3. Riječni promet

Virovitičko-podravskom županijom na sjeveru prolazi rijeka Drava koja predstavlja granicu Županije i međudržavnu granicu između Republike Hrvatske i Republike Mađarske. Na prostoru Županije plovidba na rijeci Dravi je u međudržavnom režimu plovidbe, a plovni put na rijeci Dravi u uvjetima prirodnog protoka svrstan je u tri plovidbene klase. Dužina plovnog puta na prostoru Županije iznosi 75 km, a svrstava se u I klasu plovnog puta (u sklopu dionice D. Miholjac – Ždalice). Postojeća riječna pristaništa na rijeci Dravi su pristanište za šljunak u Kapincima, i pristanište u Terezinom Polju.

1.3.4.4. Zračni promet

Na području Županije postoji 12 poljoprivrednih letjelišta. Raspadom velikih poljoprivrednih kombinata daljnje korištenje letjelišta ovisit će o novom ustroju poljoprivrednih gospodarstava i njihovo potrebi da koristi zrakoplovstvo u obradi zemljišta. To se prvenstveno odnosi na Viroviticu gdje postoje dva uzletišta Korija i Lukač, te prostor između Koriće i Virovitice (na lijevoj strani iz pravca Virovitice) kao i uzletišta Banov Brod (općina Pitomača) i Kućanica (Grad Slatina). Potrebno je prostor između Koriće i Virovitice koji ispunjava prostorne i prirodne preduvjete osposobiti za športsku zračnu luku s travnatom uzletno-sletnom stazom i mogućnošću prihvata manjih putničkih zrakoplova (do 5.700 kg), dok je lokacija Banov Brod planirana za izgradnju športskog aerodroma.

1.3.4.5. Biciklistički i pješački promet

Na području Županije nedovoljno je razvijena biciklistička infrastruktura koja bi služila za potrebe lokalnog stanovništva i za potrebe turizma, unatoč planiranoj mreži sa popratnom turističkom infrastrukturom. U okviru provedbe nacionalnog Programa razvoja cikloturizma na kontinentu, Virovitičko-podravska županija je 2017. godine izradila Operativni plan cikloturizma na području Virovitičko-podravske županije 2017-2020. Planirano je da uz postojećih 700 km kilometara označenih biciklističkih staza, Županija dobije još dodatnih 300 kilometara označenih biciklističkih staza uz nove sadržaje, pa bi do kraja 2020. Županija imala oko 1.000 kilometara označenih biciklističkih staza na

⁴³ Pravac Banova Jaruga – Daruvar – Pčelić odvojnica (rasputnica) sa željezničkim kolodvorima Orahovica, Čačinci, Slatina, Cabuna, Suhopolje, Virovitica, Špišić Bukovica, Pitomača i željezničkim postajama Nova Bukovica, Sladojevci, Bistrica, Pčelić, Mikleuš, Virovitica-Grad, Vukosavljevica (pruga Dalj-Varaždin, dionica Feričanci-Kloštar), te Pivnica, Pepelana i Pčelić (pruga Banova Jaruga – Pčelić, dionica Pivnica-Pčelić).

sadržajno iznimno bogatom području od rijeke Drave do Papuka⁴⁴. Okosnicu cikloturizma u Županiji čine tri glavne rute, koje se mogu međusobno povezati kapilarnom mrežom staza i prometnica: Dravska biciklistička staza, Bilogora Trans te Papuk Trans. Kroz županiju prolazi i europska EuroVelo⁴⁵ ruta 13 - Ruta željezne zavjese, u Hrvatskoj Dravska ruta.

Pješački promet uz većinu prometnica, osim u gradskim, prigradskim i nekim većim naseljima, nije osiguran, što otežava promet vozila i sigurnost pješaka.

Infrastruktura za električna vozila

Prema prikupljenim podacima iz rujna 2020., na području Županije postoji četiri punionice za električna vozila, i to na 3 lokacije u Virovitici i jedna u Pitomači. U planu realizacije je punionica za električna vozila u Slatini.

1.3.4.6. Digitalna infrastruktura

Digitalna infrastruktura u Županiji zaostaje za ciljanim standardom koji predviđaju strateški dokumenti Republike Hrvatske u području digitalnog razvoja. Jedan od ključnih pokazatelja uspješnosti nacionalne strategije razvoja širokopojasnog pristupa u RH 2016.-2020. je do se kraja 2020. udjel priključaka širokopojasnog pristupa internetu putem nepokretne mreže velikih brzina⁴⁶ (≥ 30 Mbit/s) u ukupnom broju nepokretnih širokopojasnih priključaka poveća na 80% (sa 2,8% u 2015.). Ako se promatra broj priključaka širokopojasnog pristupa za 2019. godinu, podaci HAKOM-a otkrivaju da je broj priključaka za Virovitičko-podravsku županiju iznosio 16.680, što ju svrstava na 19. mjesto od svih hrvatskih županija. Prema gustoći korisnika podaci HAKOM-a za 2. kvartal 2020. pokazuju kako je gustoća korisnika širokopojasnih priključaka u Virovitičko-podravskoj županiji 51,3%, što Županiju smješta na nisko 14. mjesto među ostalim županijama i ukazuje na slabu dinamiku povećanja broja nepokretnih širokopojasnih priključaka velikih brzina.

Veći napredak bi se trebao ostvariti s početkom ulaganja u širokopojasnu infrastrukturu sufinanciranim putem EU fondova. U tu je svrhu u tijeku je provedba projekta korisnika Virovitičko-podravske županije Razvoj širokopojasnog interneta na području Općina Crnac, Čačinci, Čađavica, Mikleuš, Nova Bukovica, Sopje, Voćin i Zdenci, kojemu je prethodila izrada Studije izvodljivosti i Plana razvoja širokopojasne infrastrukture. S obzirom da napredna elektronička komunikacijska infrastruktura i mreže sljedeće generacije predstavljaju osnovni infrastrukturni preduvjet koji omogućuje povećanje intenziteta i kvalitete korištenja suvremenih usluga i aplikacija temeljenih na informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji na navedenom području, navedeni projekti ulaganja u širokopojasnu infrastrukturu su nužni. Jedno od pozitivnih obilježja digitalne infrastrukture u Županiji je djelovanje pružatelja internetskih usluga velikih brzina s područja Virovitičko-podravske županije (Pro-ping) koji za cilj ima postati jedan od neovisnih i modernih broadband telekoma u Hrvatskoj, sa najvećom pokrivenošću ruralnih sredina.

Tablica 39. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području prometa

⁴⁴ Iako je Ministarstvo turizma u veljači objavilo javni poziv za dodjelu potpora temeljem Programa razvoja cikloturizma na kontinentu u 2020. godini za koji je osigurano 5.000.000 kuna, namijenen jedinicama područne (regionalne) samouprave, javni poziv je zbog krize sa COVID-19 pandemijom krajem svibnja obustavljen.

⁴⁵ Sustav biciklističkih pravaca preko cijelog europskog kontinenta.

⁴⁶ Brzi (engl. fast), s brzinama između 30 i 100 Mbit/s i ultrabrzi (engl. ultrafast), s brzinama iznad 100 Mbit/s širokopojasni pristup internetu često se označavaju i zajedničkim terminom širokopojasnog pristupa velikih brzina.

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> - započeta modernizacija pruge Virovitica- Pitomača - izrađen Prometni Masterplan funkcionalne regije Istočna Hrvatska - potpisani ugovori za sufinanciranje provedbe projekata razvoja širokopojasne infrastrukture velikih brzina - pružatelj usluge interneta velikih brzina s područja VPŽ <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> - slaba povezanost Županije s glavnim prometnim prvcima - loše stanje prometnica na području Županije - nepostojeći javni prijevoz putnika - neodgovarajući uvjeti pješačkog prometa - loše stanje postojećih željezničkih pruga i popratne infrastrukture - slaba iskorištenost mogućnosti koje pruža riječni promet - neiskorištenost postojeće infrastrukture zračnog prometa - nedovoljno razvijena biciklistička infrastruktura - slaba dinamika povećanja broja nepokretnih širokopojasnih priključaka velikih brzina 	<ul style="list-style-type: none"> - uređenje cestovne infrastrukture - završetak projekta modernizacije pruge Virovitica- Pitomača otvara mogućnosti za povećanje prometa i poboljšanje prometne povezanosti Županije - uređenje riječnog plovног sustava - osmišljavanje novih biciklističkih ruta i uređenje postojećih sa popratnim sadržajima ulaganje u širokopojasnu infrastrukturu za digitalno društvo 	<ul style="list-style-type: none"> - razvoj cestovne i željezničke infrastrukture usmjeren na bolje povezivanje Županije s glavnim prometnim prvcima - povećati ulaganja u održavanje županijskih i lokalnih cesta - uspostava javnog prijevoza putnika sukladno potrebama - intenziviranje upotrebe željezničkog transporta u putničke i gospodarske svrhe - prenamjena infrastrukture zračnog prometa u nove svrhe - uložiti više sredstava u gradnju biciklističke infrastrukture - poticati veće korištenje bicikala kroz promotivne i druge aktivnosti - poboljšanje infrastrukture za pješake (izgradnja i sanacija postojećih nogostupa) - nastaviti razvoj mreže elektropunjачa na području Županije - povećati ulaganja u razvoj širokopojasne infrastrukture koja omogućuje brzine veće od 100Mbit/s
		

1.4. PROSTORNI RAZVOJ

1.4.1. Najznačajnija obilježja prostora Virovitičko-podravske županije

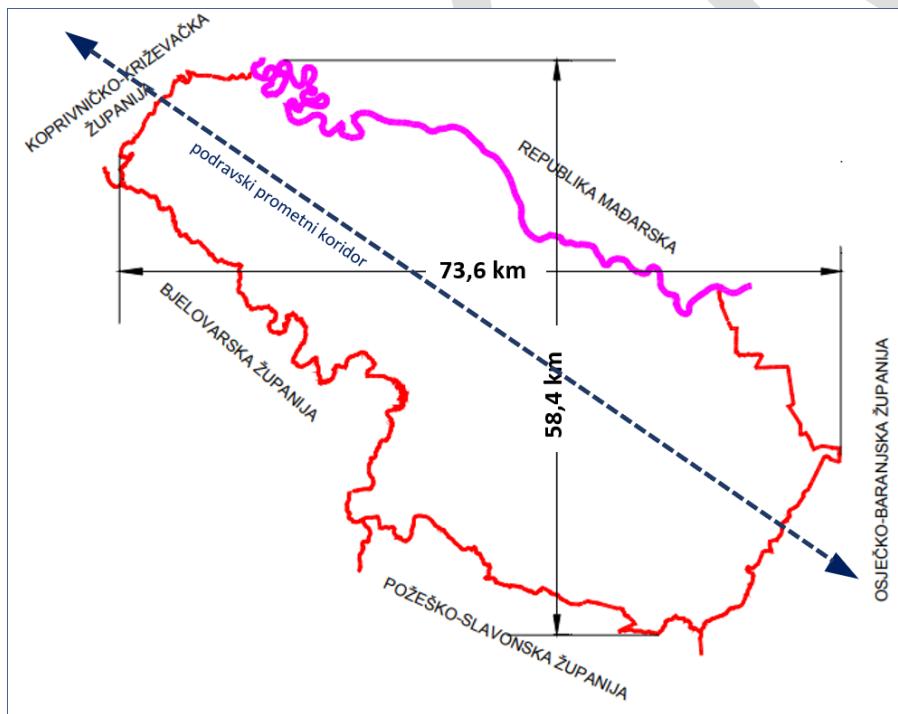
Prostor Virovitičko-podravske županije karakterizira izdužen oblik u pravcu sjeverozapad – jugoistok, a reljefno se razlikuje sjeverni prostor podravske nizine i južni brdsko-planinski prostor koji obuhvaća sjeverne padine Bilogore, Papuka i Krndije.

Prema prirodnogeografskim obilježjima zapadni dio Županije nalazi se na prostoru Bilogorske Podравine, a istočni dio Županije na prostoru Slavonske Podравine.

Na području Virovitičko-podravske županije nalazi se ukupno 188 naselja. Više od 1.000 stanovnika ima 10 naselja i to Virovitica, Slatina, Orahovica, Milanovac, Rezovac, Čačinci, Pitomača, Suhopolje, Špišić Bukovica i Voćin, sa ukupno 45.196 stanovnika ili 53,27% ukupnog stanovništva Županije. Od ukupno 84.836 stanovnika Županije, u gradovima je nastanjeno 40.281 (47,48%), a u općinama 44.555 (52,52%).

Središnju i istočnu Hrvatsku povezuju dva ključna longitudinalna prometna koridora (posavski i podravski prometni koridor), a trasa sjevernije položenog podravskog prometnog koridora pruža se središnjim dijelom Županije i čini njezinu razvojnu os. Uz njega su se razvili najznačajniji urbani centri, dok su rubna područja uz Dravu i na obroncima Papuka i Bilogore stagnirala u razvoju.

Slika 9. Osnovna obilježja prostornog položaja Županije

Izvor: Izvješće o stanju u prostoru VPŽ za razdoblje 2013-2018., Zavod za prostorno-uređenje Virovitičko-podravske županije

S druge strane, periferne dijelove Virovitičko-podravske županije, ravnice uz Dravu i brdsko-planinske predjеле (osobito Papuka) obilježavaju najveće prirodne vrijednosti koje su prepoznate i kao svjetska baština: na području Županije nalazi se dio UNESCO-ova Prekograničnog rezervata biosfere „Mura – Drava – Dunav“, te dio UNESCO-ova Svjetskog geoparka Papuk.

Osim Zakonom zaštićenih prirodnih vrijednosti, Prostornim planom Virovitičko-podravske županije predviđena su za zaštitu još 24 lokaliteta (najviše u kategoriji „značajnog krajobraza“ – 10), od kojih je 10 i formalno predloženo za zaštitu (poglavlje 1.3.1.5.).

Osim zaštićenih i planiranih za zaštitu prirodnih vrijednosti te raznolike kulturne baštine, dio atrakcijske osnove županije su i kultivirani krajolici, osobito vinogradi i voćnjaci te šume s obiljem životinjskog fonda.

1.4.2. Planiranje prostornog razvoja županije

Sustav prostornog uređenja u Republici Hrvatskoj uređen je Zakonom o prostornom uređenju⁴⁷ koji između ostalog utvrđuje obvezu donošenja prostornih planova državne, područne (regionalne) i lokalne razine. Prostorni planovi državne razine relevantni za Virovitičko-podravsku županiju su Državni plan prostornog razvoja (DPPR) i Prostorni plan Parka prirode Papuk, koji još nisu doneseni i njihova je izrada u tijeku.

Prostorni plan Virovitičko-podravske županije (PP VPŽ) donesen je u prosincu 2000. godine. Od tada do danas, PP VPŽ mijenjan je i dopunjavan 6 puta, uz argumentirane razloge povezane s razvojem gospodarstva, zaštitom okoliša, razvojem prometnog i infrastrukturnih sustava, obranom od poplava i dr.

Na lokalnoj razini, planiranje i upravljanje prostornim razvojem provodi se izradom i donošenjem prostornih planova lokalne razine:

- 13 prostornih planova uređenja općina: Crnac, Čačinci, Čađavica, Gradina, Lukač, Mikleuš, Nova Bukovica, Pitomača, Sopje, Suhopolje, Špišić Bukovica, Voćin, Zdenci;
- 3 prostorna plana uređenja gradova: Virovitica, Slatina, Orahovica;
- 1 generalni urbanistički plan: Virovitica;
- 28 urbanističkih planova uređenja;
- 12 detaljnijih planova uređenja izrađenih na temelju ranije važećeg Zakona o prostornom uređenju i gradnji.⁴⁸

Prostornim planovima uređenja općina i gradova utvrđena je obveza izrade još 59 urbanističkih planova uređenja koji se obvezno izrađuju za neuređene dijelove planiranih građevinskih područja, kao i za one izgrađene dijelove u kojima se planira urbana preobrazba ili sanacija, a njihova izrada i donošenje preduvjet je izdavanja akata kojima se odobrava građenje. Dinamika izrade urbanističkih planova uređenja ovisi o stvarnoj potrebi smještaja novih stanovnika, gospodarskih aktivnosti i sl. pa relativno veliki broj neizrađenih urbanističkih planova uređenja može ukazivati na racionalno korištenje prostora, ali i na razvojnu stagnaciju.

Opća je ocjena da se razvoj u prostoru Virovitičko-podravske županije odvija u skladu s prostorno-planskom dokumentacijom, te da nije došlo do značajnije devastacije prostora karakteristične za prostore snažne urbanizacije uslijed porasta stanovništva i gospodarskih aktivnosti, osobito turizma.

Za unapređivanje prostornog uređenja i razvoja, potrebno je razvojno planiranje, kontinuirano pribavljanje podataka i stručnih podloga, kao i posjedovanje ažurnih katastarskih izmjera. U tijeku je nova katastarska izmjera za pojedina područja županije koja će znatno poboljšati izradu prostornih planova. Za područje županije izrađen je Geografski i zemljavični informacijski sustav Virovitičko-podravske županije s višenamjenskim vrednovanjem zemljišta (Zavod za pedologiju Agronomskog fakulteta sveučilišta u Zagrebu 2003. god.), s primjenom u različitim područjima, a osobito za izmjene

⁴⁷ NN, br. 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19

⁴⁸ Izvor: <https://juzpuvpz.hr/prostorni-planovi-vpz/>, dana 22.10.2020.

i dopune prostornih planova. Tijekom budućeg razdoblja nužno je digitalno obraditi planski sadržaj svih prostornih planova na području Virovitičko-podravske županije (vektorski format).

PP VPŽ i planovi lokalne razine po potrebi prolaze postupke ažuriranja, odnosno izrade izmjena i dopuna plana, na temelju praćenja stanja u prostoru i utvrđenih razvojnih i drugih potreba. Zbog dugotrajnosti postupaka izrade i donošenja prostornih planova, izuzetno je značajno pravovremeno utvrditi stanje, detektirati potrebe te inicirati postupak izmjene i dopune plana.

Dugoročni izazov planiranja i upravljanja prostorom predstavljaju očekivane posljedice klimatskih promjena, jer je prostorno planiranje prepoznato kao kritični instrument proaktivnog pristupa adaptaciji klimatskim promjenama.

1.4.3. Procesi i pokazatelji stanja u prostoru

Prostor županije većim je dijelom dobro pokriven osnovnom infrastrukturom koja je preduvjet razvoja (pokrivenost područja elektroenergetskim objektima, objektima Hrvatske pošte sustavom pokretne telekomunikacijske infrastrukture, cestovnom i željezničkom mrežom, te plinoopskrbom i vodoopskrbom), a nešto slabije je razvijen sustav odvodnje.

Jedan od pokazatelja stanja u prostoru su površine planiranih građevinskih područja i njihova iskorištenost. Građevinsko područje je područje na kojem je izgrađeno naselje i na kojem se planira razvoj i proširenje naselja, a Zakon o prostornom uređenju razlikuje građevinsko područje naselja, izdvojeno građevinsko područje izvan naselja i izdvojeni dio građevinskog područja naselja.

Analizirajući površine građevinskih područja naselja (GPN) u županijama prema stanju u prostornim planovima uređenja gradova i općina važećim u rujnu 2017. godina, uočava se da udio površine GPN u ukupnoj površini županije varira od 2,24% u Ličko-senjskoj županiji, koja je ujedno najveća i najrjeđe naseljena, do više od 15% površine županije u Međimurskoj (15,57%) i Varaždinskoj županiji (15,87%,) te do čak 44,75% u Gradu Zagrebu. Za Virovitičko-podravsku županiju udio površine GPN ukupnoj površini županije iznosi 6,3%. Unutar same županije, ovaj udio varira od 2,06% površine jedinice lokalne samouprave (Općina Voćin) do 16,46% (Grad Virovitica).

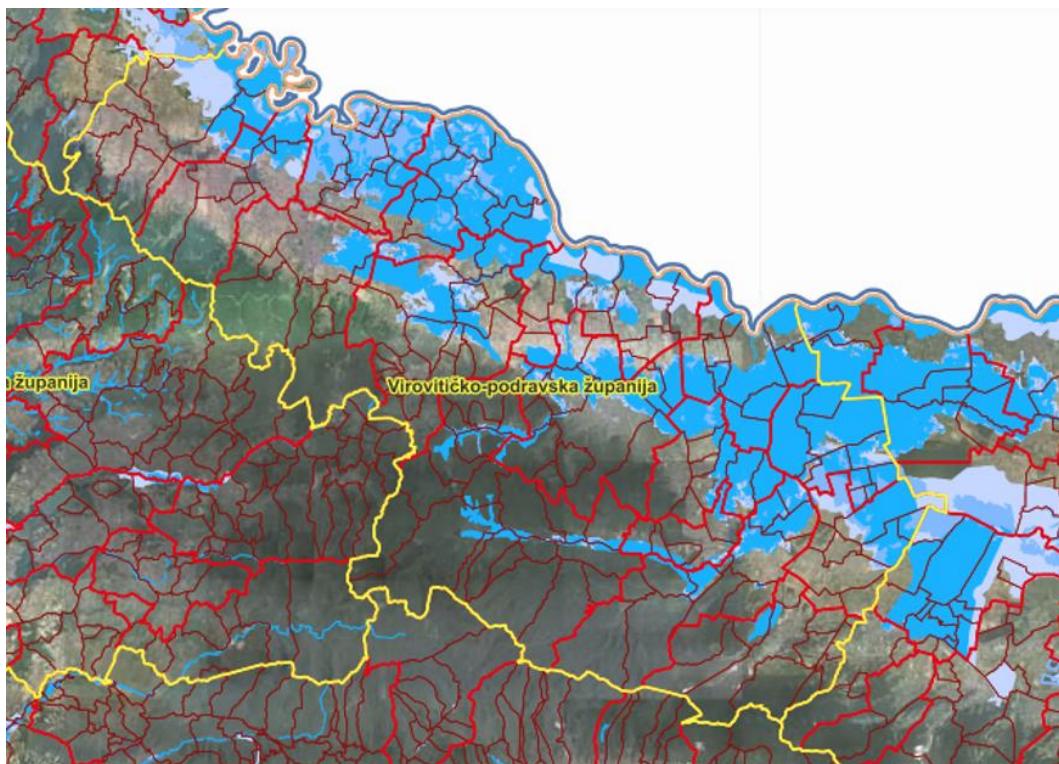
Prostorne pretpostavke za razvoj gospodarstva, obrtništva i malog poduzetništva osigurane su u gotovo svim većim naseljima županije. Zakonom je određeno da je izdvojeno građevinsko područje izvan naselja područje prostorna cjelina izvan građevinskog područja naselja planirana za sve namjene, osim za stambenu. Postotak površine pod građevinama u izdvojenim GP-ima izvan naselja gospodarske namjene (odnosno njihova iskorištenost) u Virovitičko-podravskoj županiji je nizak (1,91%). Planirana zona proizvodne namjene površine gotovo 400 ha na području Grada Virovitice, te još 13 manjih zona proizvodne i ugostiteljsko-turističke namjene u Gradu Virovitici i općinama Špišić Bukovica i Lukač ukupne površine oko 190 ha, što zajedno čini više od 40% površine svih izdvojenih GP izvan naselja gospodarske namjene županije, gotovo su u potpunosti neizgrađene.

Na području Virovitičko-podravske županije poljoprivreda je jedna od važnijih gospodarskih aktivnosti i temelji se na raspoloživim zemljишnim resursima, te povoljnim klimatskim uvjetima. Poljoprivredne površine, koje se prostiru u sjevernom nizinskom dijelu, zauzimaju na području Virovitičko-podravske županije 116.316,15 ha, što u odnosu na ukupnu površinu županije iznosi 57,52 %, a u odnosu na kopnenu površinu RH 2,06%. Reljefno viši dio županije prekriven je većim dijelom šumama i šumskim zemljишtem na 65.562,88 ha, koje u odnosu na ukupno šumsko područje Virovitičko-podravske županije iznosi 32,42 %, a u odnosu na kopnenu površinu RH 1,16%.

Područja potencijalnih prirodnih i drugih nesreća na području Virovitičko-podravske županije su klizišta na obroncima Bilogore i Papuka, a rizikom od poplava posebno su ugrožena područja u sjevernom dijelu županije. Vode s područja Županije pretežito gravitiraju u sliv Drave i Dunava, a samo manjim

dijelom u južnom području Županije preko Illove i Pakre u Savski sliv. I u jednom i u drugom slivu prisutne su pojave poplava i bujično-erozijskih djelovanja.

Slika 10. Opasnost od poplava prema vjerojatnosti pojavljivanja

Izvor: Geoportal Hrvatskih voda

1.4.4. Razvoj naselja i ruralnog prostora županije

Grad Virovitica, kao središte županije, jedno je od najznačajnijih gospodarskih središta sjevernog dijela Hrvatske. Prostorni razmještaj središnjih naselja – gradova Virovitice, Slatine i Orahovice te Općine Pitomača izuzetno je povoljan i omogućuje uravnoteženi razvoj cijelog prostora županije.

Najpogodnije prostorne mogućnosti razvijanja imaju naselja na pravcima povezivanja Virovitice kao središta županije sa Đurđevcom, Slatinom i Orahovicom, te sa Daruvarom i Barcsom, odnosno na pravcima glavnih državnih cesta D2 i D5 koje presijecaju prostor Grada Virovitice u pravcu sjever-jug i istok-zapad. Veća naseljavanja i urbanizacija događala se u ravničarskom dijelu županije, uz značajne prometne pravce, tako da su neka naselja spojena u neprekinuto izduženo građevinsko područje dužine i preko 10 km.

Bez obzira na povoljni razmještaj naselja većeg stupnja centraliteta, na području Virovitičko-podravske županije proces urbanizacije zaostaje za prosjekom u državi. Stoga je strateško pitanje poticati razvoj srednjih i manjih gradova, ali i razvoj drugih naselja i središta općina, među ostalim i podizanjem njihovih prostornih kvaliteta:

- izgradnjom prometne i komunalne infrastrukture i objekata društvenog standarda,
- obnovom i uređenjem povijesnih i drugih središta naselja, uređivanjem malih pješačkih zona odnosno zona umirenog prometa i sl.

Napuštanje ruralnih i pograničnih područja višegodišnja je realnost. Demografskom erozijom posebno su ugrožena ruralna područja, odnosno općine Suhopolje, Gradina, Voćin, Čađavica, Špišić Bukovica,

Pitomača, Sopje, Lukač, Čačinci, Crnac, Nova Bukovica i Mikleuš. S obzirom na usitnjenost i prostornu disperziju, upitna je mogućnost revitalizacije svih seoskih naselja u županiji.

Mogući oblici revitalizacije ruralnog prostora uključuju osiguravanje komunalne i društvene infrastrukture, primjenu suvremene tehnologije u poljoprivrednoj proizvodnji i preradi poljoprivrednih proizvoda i uvođenje nepoljodjelskih djelatnosti u seoske obitelji. Postizanje višeg standarda života na selu uz očuvanje zdravog okoliša najznačajnije su mjere za zadržavanje stanovništva u ruralnim područjima i osnova za poticanje doseljavanja mlađeg stanovništva.

Tablica 40. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području prostornog razvoja

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
<p>Pozitivna</p> <ul style="list-style-type: none"> - geoprometni položaj na križanju prometnih koridora: transverzalni koji je najkraća i najpogodnija veza srednjeg Podunavlja i Jadrana, i longitudinalni koji povezuje Republiku Hrvatsku sa zapadnim i istočnim susjedima - bogatstvo i raznolikost kulturne baštine - visok udjel prostora zaštićenog na temelju propisa iz područja zaštite prirode - kvaliteta kultiviranih krajolika - povoljan prostorni razmještaj središnjih naselja omogućuje uravnoteženi razvoj prostora županije - raspoloživost zemljишnog resursa i povoljni klimatski uvjeti za poljoprivredu - kvalitetan šumski resurs - nepostojanje značajnije devastacije prostora i razvoj u prostoru uskladen s prostorno-planskom dokumentacijom - prostorno-planskom dokumentacijom planirani su dovoljni prostorni kapaciteti za razvoj gospodarstva <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvojna stagnacija i demografska erozija ruralnih i pograničnih područja - slabiji razvitak cestovne mreže u rubnim i brdskim područjima - nedostatna društvena infrastruktura u ruralnim područjima - rizikom od poplava posebno su ugrožena područja u sjevernom dijelu županije - na obroncima Bilogore i Papuka postoje klizišta kao područja potencijalnih prirodnih i drugih nesreća 	<ul style="list-style-type: none"> - fokus na razvoju srednjih i malih gradova i općinskih središta i na upotpunjavanju dobro prostorno pozicionirane policentrične strukture - ruralna naselja kao prostori za kvalitetan život i održivo gospodarstvo - održivo korištenje prirodnih vrijednosti, raznolike kulturne baštine, kultiviranih krajolika i bogatstva životinjskog svijeta (lov, ribolov) kao turističke atrakcijske osnove županije - proaktivni stav prema klimatskim promjenama i ugradnja mjera prilagodbe u prostorne planove 	<ul style="list-style-type: none"> - poboljšanje prometne povezanosti, osobito cestovne prometne infrastrukture Županije, a posebno pograničnog područja - obnova i uređenje povijesnih središta gradova i ostalih naselja - unapređivanje prometne i komunalne infrastrukture - razvoj društvene infrastrukture, osobito dječjih vrtića, škola, objekata zdravstvene zaštite i socijalne skrbi te kulturnih i sportsko-rekreacijskih sadržaja - razvoj pametnih rješenja za osiguravanje dostupnosti društvenog standarda u ruralnom prostoru i udaljenijim naseljima - razvoj programa interpretacije baštine u ruralnom prostoru - održivo korištenje prostora i promicanje rješenja koja podupiru prirodu - praćenje stvarnog korištenja i planirane namjene zemljišta i kontrola urbanizacije - planiranje i primjena posebnih mjera za gradnju u povjesnim i/ili ruralnim naseljima radi očuvanja karaktera krajolika - edukacija djelatnika upravnih i stručnih tijela nadležnih za prostorno uređenje o mjerama prilagodbe klimatskim promjenama kroz prostorne planove - edukacija građana za aktivno i konstruktivno sudjelovanje u procesima prostornog planiranja - aktivnosti na zaštiti od štetnog djelovanja voda (obrana od poplava, erozije i bujice) - istraživanja i kartiranja nestabilnih padina

1.5. INSTITUCIONALNI RAZVOJ

1.5.1. Ključni dionici i kvaliteta upravljanja razvojem

Institucionalni okvir za upravljanje razvojem na području 3 grada i 13 općina čine sljedeće institucije i grupacije: Virovitičko-podravska županija; jedinice lokalne samouprave; HGK Županijska komora Virovitica; HOK Obrtnička komora Virovitičko-podravske županije; Partnersko vijeće za područje Virovitičko-podravske županije; VIDRA - Agencija za regionalni razvoj Virovitičko-podravske županije; Poduzetnički inkubator Virovitičko-podravske županije; Panonski drvni centar kompetencija; Razvojna agencija VTA; Gradska razvojna agencija Slatine; Draft d.o.o. za poticanje gospodarskog razvoja, savjetovanje, zastupanje i turistička agencija; Lokalno partnerstvo za zapošljavanje u Virovitičko-podravskoj županiji; Lokalne akacijske grupe – LAG: LAG Virovitički prsten (VIP), LAG „Marinianis“, LAG „Papuk“. Njihov je zadatak sudjelovanje u pripremi, izradi i praćenju razvojnih strateških dokumenata, osobito strategija razvoja.

Virovitičko-podravska županija kroz svoje upravne odjele sudjeluje u izradi svih strateških dokumenata te kontinuirano pruža podršku svim zainteresiranim za ulaganja, pokretanje poslovanja i ostale aktivnosti kojima se želi potaknuti održiv društveno-gospodarski razvoj ovog kraja. Županijska uprava sastoji se od sljedećih upravnih tijela: Služba za poslove župana i opće poslove, Služba za pravne poslove i lokalnu samoupravu, Upravni odjel za graditeljstvo, zaštitu okoliša i imovinsko-pravne poslove, Upravni odjel za gospodarstvo i poljoprivredu, Služba za javne financije, Služba za unutarnju reviziju, Upravni odjel za obrazovanje i demografiju, Upravni odjel za zdravstvo, branitelje i socijalnu skrb.

Virovitičko-podravska županija je u proteklom vremenu usvojila sljedeće strateške dokumente: Županijsku razvojnu strategiju Virovitičko-podravske županije za razdoblje do kraja 2020. godine te pripadajući Akcijski plan i Komunikacijsku strategiju, te je revidirana i usvojena postojeća Strategija razvoja ljudskih potencijala 2019. – 2023. Proces izrade strateških dokumenata temeljio se na participativnom pristupu kojim su uključeni svi relevantni formalni i neformalni akteri te su uvaženi njihovi razvojni interesi, usmjerenja i predloženi projekti.

Partnersko vijeće za područje Virovitičko-podravske županije važno je savjetodavno tijelo koje je nastalo u fazi pripreme Regionalnog operativnog programa. Organizacije civilnog društva (OCD) aktivno sudjeluju u radu Partnerskog vijeća i sektorskim radnim skupinama te je njihov potencijal prilikom upravljanja razvojem prepoznat kroz partnerstva na projektima socijalne tematike. Županija ostvaruje dobru suradnju s OCD-ovima u brojnim projektima i inicijativama te prati i potiče rad organizacija civilnog društva koje imaju kadrovske i organizacijske potencijale. Ipak, veći broj OCD-a ne raspolaže tim potencijalima te se oslanjaju na financiranje iz proračuna jedinica lokalne samouprave što nije dostatno za zahtjevnu pripremu dokumentacije i uključivanje u veće projekte financirane EU sredstvima.

Među posebno važnim dionicima procesa upravljanja razvojem je Razvojna agencija VIDRA koja izrađuje godišnja izvješća o provedbi Županijske razvojne strategije, prikupljujući podatke od svih relevantnih aktera o provedbi razvojnih programa i projekata tijekom referentne (izvještajne) godine. Također, sukladno Zakonu o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske, uspostavljen je i informacijski sustav za strateško planiranje i upravljanje razvojem kao informacijsko-komunikacijska platforma koja se koristi za prikupljanje, analizu i pohranu podataka i pokazatelja za izradu, praćenje i izvješćivanje o provedbi akata strateškog planiranja i razvojnih projekata koji su u pripremi. Također, Razvojna agencija VIDRA kroz savjetodavnu podršku osnažuje javne ustanove na

području Županije u pripremi i provedbi projekata važnih za regionalni razvoj te organizira radionice i predavanja za potencijalne korisnike EU sredstava. Županijska razvojna agencija kao i ostali nositelji razvoja na području Virovitičko-podravske županije kontinuirano ulaže u edukacije i usavršavanja zaposlenika tijela javne uprave, osobito za pripremu i provedbu EU i drugih razvojnih projekata te u edukaciju s područja javne nabave, kao jedne od relevantnih komponenti u provedbi razvojnih projekata.

Primjer projekta koji doprinosi kvaliteti upravljanja razvojem

Pomak u kvaliteti razvojnog upravljanja na razini ljudskih kapaciteta postignut je provedbom projekata Tehničke pomoći VIDRA-TEC (1.498.500,00 kn) i projektom VIDRA-TEC 2 (17.256.556,35 kn). Oba projekta su sufinancirana iz Europskog fonda za regionalni razvoj s ciljem pružanja savjetodavne podrške javnopravnim tijelima i javnim ustanovama s područja županije u pripremi i provedbi EU projekata te jačanja njihovih kapaciteta za pripremu i provedbu projekata. Razvojna agencija VIDRA, kao regionalni koordinator, poduzima aktivnosti vezane uz središnji elektronički registar razvojnih projekata te je zadužena za izradu plana razvoja i drugih strateških razvojnih dokumenata za područje županije te njihovih provedbenih dokumenata. Županijska razvojna agencija ujedno organizira radionice i predavanja za potencijalne korisnike EU sredstava koje održavaju njezini djelatnici, te kontinuirano educira vlastite djelatnike.

1.5.2. Suradnja županije s ostalim dionicima u upravljanju razvojem

1.5.2.1. Suradnja s tijelima središnje državne razine

Vertikalna suradnja s tijelima središnje državne razine je kvalitetna te je zastupljeno pravodobno i transparentno informiranje.

1.5.2.2. Suradnja s jedinicama lokalne samouprave

Suradnja županijske uprave, županijske razvojne agencije i jedinica lokalne samouprave na izradi strateških razvojnih dokumenata, razvojnih projekata i baze projekata temeljena je na kvalitetnoj i dvosmjernoj komunikaciji. U pojedinim jedinicama lokalne samouprave nedostaje proaktivni pristup razvojnim pitanjima i projektima, kao i specifična znanja u pripremi i provedbi strateških projekata te pravodobnost u dostavljanju izvještaja regionalnom koordinatoru o provedbi mjera i aktivnosti na razvojnim projektima. Također, Razvojna agencija VIDRA kao regionalni koordinator, osim spomenutog pružanja savjetodavne podrške u pripremi i provedbi projekata i brojnih edukacija, u sklopu tehničke pomoći pruža savjetodavnu podršku u pripremi i provedbi javne nabave s kojima se jedinice lokalne samouprave do sada nisu susretale. Potrebno je međutim osvijestiti donosioce odluka na lokalnoj razini o potrebi jačanja njihovih kapaciteta kako bi se osposobili za pripremu i provedbu razvojnih projekata financiranih kroz EU fondove. Suradnja županijske uprave, Razvojne agencije VIDRA i ostalih razvojnih agencija u proteklom je razdoblju bila vrlo uspješna, no potrebno je suradnju i dalje osnaživati a posebno prilikom planiranja projekata relevantnih za daljnji razvoj Županije. Suradnja je nužna i kod pravovremenog ažuriranja baze podataka, slijedom njenog značaja za planiranje regionalnog razvoja.

Središnji elektronički registar razvojnih projekata (SERRP) zbog migracije podataka na za to predviđenu platformu mjesecima nije bio u funkciji te je bio usporen i otežan unos razvojnih projekata. Međutim, valja naglasiti da pojedine jedinice lokalne samouprave nisu uvijek ažurne i aktivne u dijelu dostave/upisa podataka o njihovim razvojnim projektima u SERRP. Potrebno je što žurnije reagirati s

nacionalne razine jer se i dalje financiraju projekti koji se ne nalaze u registru projekata, što pojedinim jedinicama lokalne samouprave odgovara te ne percipiraju obvezu unošenja svojih projekata u bazu.

Primjer uspješne suradnje

Kvalitetna suradnja Virovitičko-podravske županije ostvarena je sa pet slavonskih županija kroz Projekt Slavonija, Baranja i Srijem čiji je cilj omogućiti opstanak i ostanak u Slavoniji kroz brojna sektorska ulaganja. Značajniji projekti su Centar za kulturu zdravlja – Dvorac Janković u Cabuni, Centar za istraživanje i razvoj u mljekarstvu u Virovitici, Kuća čaja – oaza mira u Špišić Bukovici, Multifunkcionalna građevina za poljoprivredne i gospodarske manifestacije u Virovitici (Viroexpo) te Uređenje Turističko-rekreativnog centra „Jezero – Hercegovac – Ružica Grad“ Orahovica. Suradnja je ostvarena i na projektu izrade Master plana prometa funkcionalne regije Istočna Hrvatska koji predstavlja temelj za integrirano i koordinirano planiranje održivog prometnog sustava na razini pet županija, a što će poboljšati prometnu dostupnost cijelog područja i otvoriti mogućnost za razvoj održivog gospodarstva u cjelini, posebice poljoprivrede i prehrambene industrije te razvoj turističkih potencijala i mogućnosti zapošljavanja.

1.5.3. Međunarodna suradnja

Virovitičko-podravska županija ima vrlo razvijenu međunarodnu suradnju, a među ključnim ističu se zajednički projekti s Mađarskom poput pretpriступnog CBC HU-HR Programa do sadašnjeg Programa suradnje Interreg V-A Hungary-Croatia koji je usmjeren na pametan i održiv razvoj u prekograničnom području, uz osnaživanje i proširenje postojećih mreža suradnje te doprinos uspostavljanju daljnje osnove za dugoročnu međugraničnu suradnju.⁴⁹

Županija je aktivna u sljedećim međuregionalnim i regionalnim organizacijama: Hrvatska zajednica županija, PANNON EGTC-Pannon European Grouping for Territorial Cooperation i Euroregionalna suradnja Dunav-Drava-Sava.

Tablica 41. Ključna obilježja, razvojni potencijali i potrebe u području kvalitete upravljanja i suradnje

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
Pozitivna <ul style="list-style-type: none">- ostvareno bogato iskustvo u pripremi i provedbi projekata- regionalni koordinator sa značajnim kapacitetima, ostvarenom suradnjom te realiziranim razvojnim projektima- komunikacija i suradnja županijskih tijela, razvojnih agencija i JLS-ova je kvalitetna- postoje općine koje samoinicijativno pripremaju projekte, traže dostupna sredstva financiranja te aktivno sudjeluju u svim fazama pripreme i provedbe razvojnih projekata- suradnja s tijelima središnje državne razine je kvalitetna	<ul style="list-style-type: none">- značajni prirodni resursi i osnova za zeleni razvoj i rast, razvoj zelenog gospodarstva te kontinentalnog turizma- znanje i doprinos OCD-ova u upravljanju razvojem i projektnoj suradnji- dobra povezanost regionalnog koordinatora sa županijskim tijelima- razvijena međunarodna suradnja – osnova za daljnju pripremu i provedbu relevantnih razvojnih projekata financiranih EU i drugim međunarodnim izvorima	<ul style="list-style-type: none">- poticati kod JLS-ova proaktivni pristup razvojnim pitanjima i projektima, stjecanje specifičnih znanja u pripremi i provedbi projekata i redovitost izvještavanja- nastaviti jačati blisku suradnju prilikom planiranja projekata i razvoja županije te razmjena podataka- osnaživati suradnju JLS-ova na osmišljavanju zajedničkih budućih projekata, posebno onih koji pokrivaju potrebe više JLS-ova

⁴⁹ Program potiče gospodarski rast pograničnog područja podržavanjem stvaranja i proširenja dodatnih kapaciteta za razvoj proizvoda i usluga malih i srednjih poduzetnika. Pridonosi i razvoju održivog turizma uspostavljanjem osnovne infrastrukture za snažnije iskorištavanje kulturnih i prirodnih dobara. Da bi se obnovila i održala ekološka raznolikost, previdene su aktivnosti koje potiču bolju koordinaciju i učinkovitije upravljanje zaštićenim područjima.

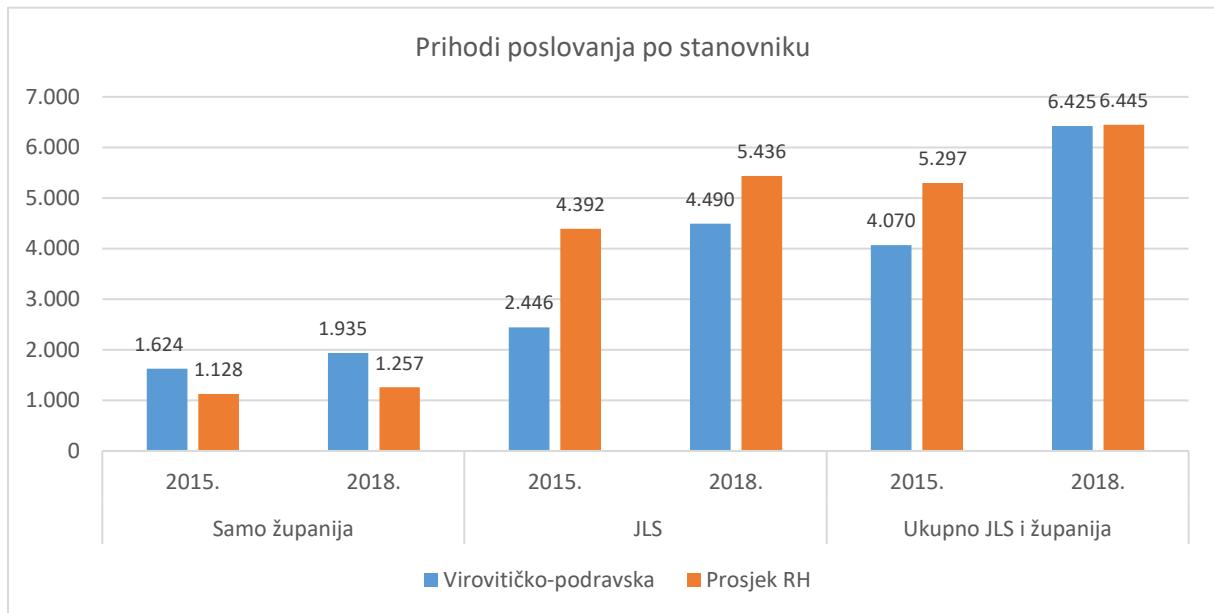
<ul style="list-style-type: none"> - projektna suradnja s drugim županijama je vrlo dobra - kontinuirano ulaganje u edukaciju i usavršavanje zaposlenika tijela javne uprave za pripremu i provedbu EU projekata na lokalnoj razini - proces izrade strateških dokumenata temelji se na participativnom pristupu <p>Negativna</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepreka kvalitetnoj i intenzivnoj suradnji je nedostatak specifičnih znanja u pripremi i provedbi razvojnih projekata i neredovito izvještavanje regionalnog koordinatora od strane pojedinih JLS-a o aktivnostima i projektima - kapaciteti OCD-a su nedostatni za uključivanje u veće projekte - nedovoljna suradnja JLS-ova na osmišljavanju zajedničkih budućih projekata 	<ul style="list-style-type: none"> - značajni rezultati realizirani na EU projektima osnova su za pripremu i realizaciju niza projekata od strateškog značaja za Virovitičko-podravsku županiju 	<ul style="list-style-type: none"> - poticati pravovremeno ažuriranje baze podataka relevantne za planiranje regionalnog razvoja - ojačati kadrovske i finansijske kapacitete OCD-a za uključivanje u veće projekte
--	--	---

1.5.4. Fiskalni kapaciteti i rezultati korištenja EU fondova

Proračunski prihodi lokalnih jedinica i Županije bilježe znatan rast posljednjih godina. Ukupni prihodi lokalnih jedinica i županije iznosili su u 2018. 483,5 milijuna kuna, što je povećanje za 57,9% u odnosu na 2015. Snažan porast ukupnih prihoda je prvenstveno posljedica znatnog povećanja prihoda poslovanja lokalnih jedinica (+83,6%), dok su prihodi županije rasli po znatno nižoj stopi (+19,2%). Gledano po strukturi prihoda, porastu prihoda je najviše pridonijelo povećanje prihoda od poreza na dohodak i prihoda od pomoći.

Ukupni fiskalni kapacitet lokalnih jedinica i županije mjerjen prihodima poslovanja po stanovniku je u razini nacionalnog prosjeka. To je odličan rezultat ako se uzme u obzir da svi pokazatelji razvijenosti županije govore o tome da Županija znatno zaostaje za nacionalnim prosjekom. Prema podacima ministarstva financija za 2018. ukupni prihodi poslovanja proračuna svih lokalnih jedinica i županije po stanovniku bili su u razini 99,7% od nacionalnog prosjeka. Glavni razlog za ovako dobar rezultat leži u prihodima poslovanja same županije. Kao što se može vidjeti na sljedećoj slici, prihodi županije po stanovniku su u 2018. bili 1935 kuna po stanovniku, dok je nacionalni prosjek iznosio 1257 kuna po stanovniku. Drugim riječima, **Županija je ostvarila 53,9% veći fiskalni kapacitet od nacionalnog prosjeka za županije.** S druge strane, prihodi po stanovniku jedinica lokalne samouprave s područja županije su bili 4.490 kuna po stanovniku, dok je nacionalni prosjek iznosio 5.436 kuna po stanovniku. To znači da su gradovi i općine na području županije ostvarivale u prosjeku 17,4% manje prihode po stanovniku od nacionalnog prosjeka za lokalne jedinice.

Slika 11. Usporedba prihoda poslovanja po stanovniku županije i lokalnih jedinica u 2015. i 2018. s nacionalnim prosjekom

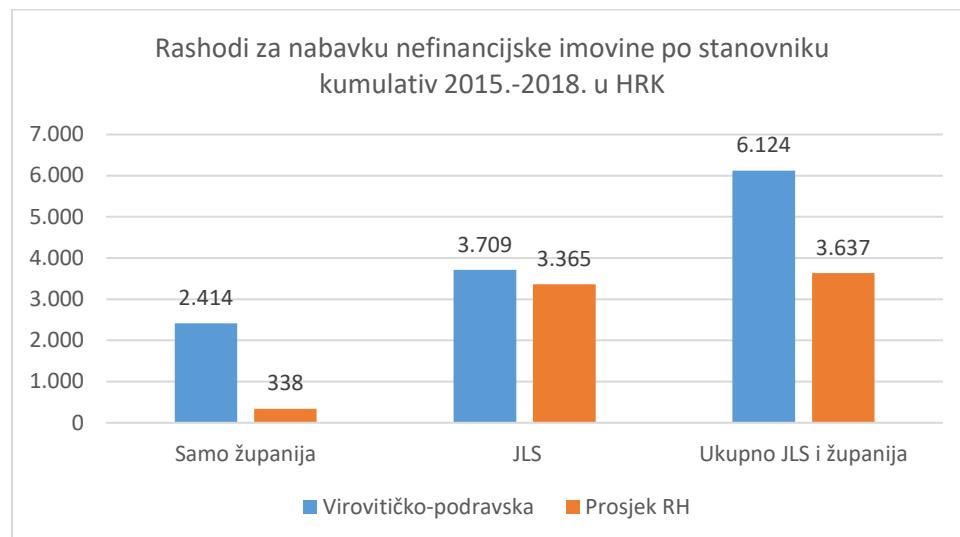

Izvor: obrada autora na temelju podataka Ministarstva finančnoga

Prihodi po stanovniku bili su veći čak i od najrazvijenije jadranske županije – Istarske i to za 9,1%, što je uglavnom posljedica većih prihoda po stanovniku od imovine i od pomoći. Veći fiskalni kapacitet otvara dodatne mogućnosti za ulaganje u razvojne projekte i mјere u funkciji provedbe lokalnih i županijskih strateških planova.

U kojoj mjeri se veći fiskalni kapaciteti preljevaju u ulaganja može se vidjeti na sljedećoj slici. Ukupno su u razdoblju 2015.-2018. lokalne jedinice sa područja Županije i sama Županija uložili 460,8 milijuna kuna u nabavku nefinancijske imovine, što se uglavnom odnosi na građevinske objekte. Relativno gledano, radi se o 6.124 kuna ulaganja po stanovniku. To je 68,3% veća razina ulaganja nego što je prosjek RH. Kao što se može vidjeti na slici glavni razlog za tako visoku razinu kapitalnih ulaganja jest sama Županija, koja je u spomenutom razdoblju ostvarila čak 7,1 puta veća kapitalna ulaganja od prosjeka za sve županije. **Može se zaključiti kako je Županija bila ključan čimbenik tako visoke razine kapitalnih ulaganja u proteklim godinama.**

Slika 12. Ukupna kapitalna ulaganja županije i lokalnih jedinica po stanovniku 2015.-2018., kumulativ

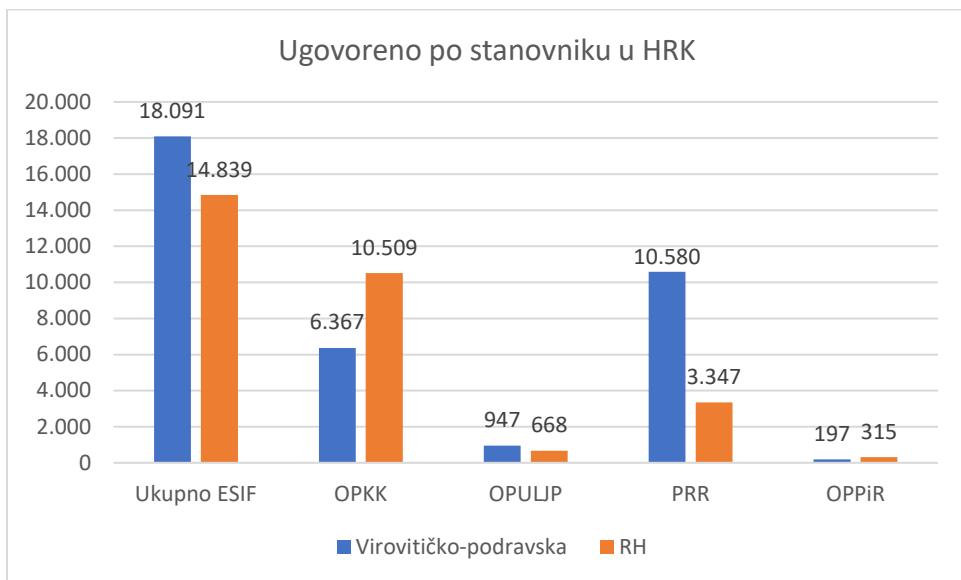

Izvor: Obrada autora temeljem podataka Ministarstvo financija

Kad je riječ o uspješnosti korištenja sredstava iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova, prema visini ugovorenih sredstava po stanovniku Virovitičko-podravska županija je na visokom četvrtom mjestu, odmah iza Dubrovačko-neretvanske, Ličko-senjske i Koprivničko-križevačke županije. Prema podacima MRRFEU-a ukupan iznos ugovorenih projekata sa područja Virovitičko-podravske županije financiranih kroz nacionalne operativne programe te Program ruralnog razvoja je do kraja 2019. iznosio 1,39 milijardi kuna, odnosno 18.091 kuna po stanovniku. Za usporedbu, prosjek RH iznosi 14.039 kuna po stanovniku

Ovaj odličan rezultat u pogledu iskorištenosti ESI fondova je tim vrjedniji jer je za razliku od nekih drugih županija ostvaren bez ugovaranja velikih nacionalnih infrastrukturnih projekata poput gradnje željezničke infrastrukture ili zračne luke. **Najbolji rezultati su ostvareni u pogledu korištenja EU sredstava putem Programa ruralnog razvoja (PRR)**, gdje ugovorena sredstava po stanovniku nadmašuju nacionalni prosjek za čak 3,2 puta. Također, natprosječne rezultate Županija bilježi i kod Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali (OPULJP), gdje je ostvarila 42% bolju razinu ugovorenosti od nacionalnog prosjeka. Tek u slučaju Operativnog programa Konkurentnost i kohezija Županija bilježi slabije rezultate, a što je velikim dijelom uvjetovano ranije spomenutim izostankom velikih državnih infrastrukturnih projekata.

Slika 13. Vrijednost ugovorenih projekata iz ESI fondova 2014.-2020. do kraja 2019.

Izvor: Obrada autora temeljem podataka Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU

Tablica 42. Ključna obilježja, razvojnih potencijala i potreba u području fiskalnih kapaciteta i korištenja EU fondova

Ključna obilježja	Razvojni potencijali	Razvojne potrebe
Pozitivna <ul style="list-style-type: none"> - proračunski prihodi županije i lokalnih jedinica značajno su porasli posljednjih godina, a posebno kod lokalnih jedinica zahvaljujući visokom porastu prihoda u razdoblju 2015.-2018. ukupni fiskalni kapacitet županije je u razini nacionalnog prosjeka - JLS i Županija natprosječno ulažu u infrastrukturne objekte. Pri tome se posebno ističe Županija, koja ostvaruje izrazito visoku razinu ulaganja. - Županija u cijelini ostvaruje natprosječnu vrijednost ulaganja iz ESI fondova u odnosu na nacionalni prosjek. Tome su posebno pridonijeli odlični rezultati u pogledu iskorištenosti PRR-a. 	<ul style="list-style-type: none"> - postoji značajan institucionalni kapacitet za pripremu i provedbu ulaganja, posebno uz pomoć EU fondova 	<ul style="list-style-type: none"> - kontinuirano poticati osmišljavanje budućih projekata za financiranje u idućoj finansijskoj perspektivi EU, a posebno onih koje pokrivaju potrebe više lokalnih jedinica

1.6. PREGLED NAJVAŽNIJIH AKTIVNOSTI NA PROVEDBI ŽUPANIJSKE RAZVOJNE STRATEGIJE VPŽ ZA RAZDOBLJE DO KRAJA 2020. GODINE

Na sjednici Županijske skupštine Virovitičko-podravske županije, održanoj 18. lipnja 2019. godine, usvojena je Županijska razvojna strategija Virovitičko-podravske županije za razdoblje do kraja 2020. godine, zajedno sa pripadajućim provedbenim dokumentima – Akcijskim planom Županijske razvojne strategije i Komunikacijskom strategijom za provedbu Županijske razvojne strategije. Također, iako je u ožujku 2019. godine Odlukom Županijske skupštine Virovitičko-podravske županije pokrenut proces izrade Plana razvoja Virovitičko-podravske županije za razdoblje do 2021. do 2027. godine (KLASA: 302-02/19-01/02; URBROJ: 2189/1-03/1-19-3 od 26. ožujka 2019. godine), zbog nedonošenja Nacionalne razvojne strategije 2030. godine te nemogućnosti donošenja Plana razvoja VPŽ u zakonskom roku od 6 mjeseci prije isteka važenja ŽRS VPŽ za razdoblje do kraja 2020. godine, Županijska skupština je u lipnju 2020. godine donijela Odluku o produljenju važenja ŽRS VPŽ za razdoblje do kraja 2020. godine do 31. prosinca 2021. godine (KLASA: 302-02/20-02/01, URBOROJ: 2189/1-03/4-20-2 od 10. lipnja 2020. godine).

Na temelju uputa za izradu i sadržaj izvještaja županija o provedbi ŽRS, Virovitičko-podravska županija je u suradnji s VIDRA – Agencijom za regionalni razvoj Virovitičko-podravske županije izradila izvještaj o provedbi razvojne strategije u 2019. godini. Izvješće je izrađeno s ciljem sumarnog prikazivanja provedenih razvojnih mjeru u 2019. godini pomoću kojih se žele postići strateški ciljevi i prioriteti razvoja utvrđenih u županijskoj razvojnoj strategiji i s ciljem izvještavanja o postignutim konkretnim rezultatima provedenih razvojnih mjeru pomoću pokazatelja rezultata, čime se dokazuje postizanje strateških ciljeva i prioriteta razvoja.

Strateški cilj 1 – Povećanje konkurentnosti gospodarstva Virovitičko-podravske županije

Najzastupljeniji razvojni projekti u cilju 1 su iz područja gospodarstva i poljoprivrede kao što su ulaganja u poljoprivrednu i poduzetničku infrastrukturu s naglaskom na povećanje navodnjavanih poljoprivrednih površina i naglaskom na unapređenje i proširenje poduzetničkih zona, ulaganja u centre za inovacije, istraživanja i modernizaciju, ulaganja u ljudske potencijale i tehnologije javnih dionika za potrebe izrade i provedbe projekata financiranih iz sredstava EU i nacionalnih sredstava te strateškog razvoja Županije i poticanje umrežavanja gospodarstvenika. Unutar cilja 1 izdvojena su sredstva i za subvencije poduzećima i obrtima.

Iznos ulaganja u strateški cilj 1. temeljem podataka iz godišnjeg izvještaja o provedbi Županijske razvojne strategija VPŽ:

2019: 65.495.866,74 kn

Strateški cilj 2 – Očuvanje okoliša i održivo upravljanje prostorom i resursima

U cilju 2 najzastupljeniji su razvojni projekti iz segmenta očuvanja okoliša i stvaranja uvjeta za razvoj održivih oblika turizma kao što su projekti zaštite prirode i okoliša te upravljanja obranom i zaštitom od elementarnih nepogoda i povećanje razine spremnosti na krizne događaje u obliku ulaganja u aglomeracije na području Županije. Unutar cilja finansirani su i projekti obnove i zaštite kulturne i

prirodne baštine te razvoj selektivnih oblika turizma s naglaskom na ciklo turizam i zaštićena područja u Županiji i u konačnici povećanje ukupnih turističkih kapaciteta ulaganjem u hotele baštine.

Iznos ulaganja u strateški cilj 2. temeljem podataka iz godišnjeg izvještaja o provedbi Županijske razvojne strategija VPŽ:

2019: 180.296.623,51 kn

Strateški cilj 3 – Unaprjeđenje kvalitete života i razvoj ljudskih resursa

Najveći dio sredstava u strateškom cilju 3 odnosi se na projekte unaprjeđenja infrastrukturnih sustava i jačanja društvenih djelatnosti. Najviše finansijskih sredstava izdvojeno je za izgradnju, obnovu i održavanje prometne infrastrukture, zatim na izgradnju, obnovu i održavanje sustava vodovoda i odvodnje. Osim toga, unutar cilja 3 financirala su se ulaganja u infrastrukturu gospodarenja otpadom, energetike i širokopojasnog pristupa internetu. Ulagalo se primarno u infrastrukturu unutar sustava odgoja i obrazovanja, zdravstvenog sustava i socijalne skrbi. Udrugama civilnog društva iz područja kulture, sporta i rekreacije i dr. dodijeljena su sredstva za obnovu infrastrukture i nabavu opreme za rad. Unutar cilja 3 financirali su se i projekti povećanja zapošljivosti.

Iznos ulaganja u strateški cilj 3. temeljem podataka iz godišnjeg izvještaja o provedbi Županijske razvojne strategija VPŽ:

2019: 123.285.309,05 kn

U periodu provedbe strategije realizirani su ili su u procesu realizacije projekti strateškog značaja za Županiju kao što su ulaganja u sustave navodnjavanja (Kapinci-Vaška, druga faza Kapinci-Vaška, Novi Gradac-Detkovac, Lukač), izgradnja Mreže poduzetničkih inkubatora Virovitičko-podravske županije, rekonstrukcija nadstrešnice u multifunkcionalnu građevinu za potrebe poljoprivrednih i gospodarskih manifestacija Viroexpo, obnova dvorca Pejačević i revitalizacija gradskog parka, rekonstrukcija dvorca Janković u Suhopolju, razvoj širokopojasnog pristupa internetu i izgradnja dječjih vrtića na području Županije.

NACPT

II. SWOT ANALIZA

SWOT - DEMOGRAFIJA, ZDRAVSTVO I SOCIJALNA UKLJUČENOST	
SNAGE	SLABOSTI
<p>Demografija</p> <ol style="list-style-type: none"> Doseljavanje stanovništva iz drugih županija i inozemstva 	<p>Demografija</p> <ol style="list-style-type: none"> Dvostruko manji udio visokoobrazovanih osoba (16%) u stanovništvu Županje u usporedbi sa prosjekom u RH Veliki postotak iseljavanja mlađih, radno sposobnih, visokoobrazovanih Kontinuirano smanjivanje broja stanovnika Županje Migriranje stanovništva iz ruralnih u urbana područja Negativan prirodni prirast stanovništva - vitalni indeks ispod nacionalne razine Negativni migracijski saldo
<p>Zdravstvo</p> <ol style="list-style-type: none"> Za hitnu medicinu ZHMVPŽ ima organiziran model za područje cijele Županije, uz nad standard kako bi usluga, dostupnost i skrb bila za sve jednaka Planirana izgradnja novog slavonskog Centra za kardiovaskularnu rehabilitaciju Za novu zgradu ZHMVPŽ izrađena cjelokupna projektna dokumentacija i ishođena građevinska dozvola Veća učinkovitost, kvaliteta i dostupnost zdravstvenih usluga ostvarena dogradnjom i novom opremom dnevnih bolnica OB Virovitica Godišnja zauzetost i iskorištenost postelja je u Županiji iznad hrvatskog prosjeka Smještajni kapaciteti zdravstvenih ustanova zadovoljavaju potrebe korisnika 	<p>Zdravstvo</p> <ol style="list-style-type: none"> Nepostojanje ustanove i nedostatak osoblja za zbrinjavanje palijativnih bolesnika u terminalnoj fazi Nedovoljan broj timova primarne zdravstvene zaštite, nemotiviranost mlađih liječnika za ostankom, opterećenost osoblja Nedovoljno razvijena specijalističko-konzilijsarna zdravstvena zaštita; nije dostupna u svim dijelovima Županije Dugačke liste čekanja za pregledе i dijagnostičke postupke Nedostatak liječnika specijalista, zastarjelost medicinsko-tehničke opreme i voznog parka Nema smjernica za zdravstveni sustav u slučaju produljenog trajanja pandemije COVID 19 ili pojave sličnog rizika Djelomično zadovoljavajući prostor Doma zdravlja VPŽ Manjak programa za podizanje svijesti o zdravim navikama i zdravom životu Ispodprosječan broj bolničkih postelja i broj liječnika na tisuću stanovnika
<p>Socijalna uključenost</p> <ol style="list-style-type: none"> Razvijena mreža izvaninstitucionalnih usluga za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom 	<p>Socijalna uključenost</p> <ol style="list-style-type: none"> Nedovoljna skrb za djecu s posebnim potrebama Po razini siromaštva Županija je skupini onih s najvišim postotkom

	<p>(30,8%)</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Nedovoljni smještajni kapacitet u udomiteljskim obiteljima za djecu 4. Nerazvijenost socijalnog poduzetništva, socijalnih inovacija i drugih modela zapošljavanja osoba s invaliditetom 5. Nedostatak kapaciteta za smještaj socijalno ugroženih starijih i nemoćnih (županijske ustanove i udomiteljske obitelji) 6. Nema smještajnih kapaciteta za beskućnike 7. Nedovoljna potpora za jačanje kapaciteta u Županiji za pripremu i provedbu razvojnih projekata socijalne uključenosti
PRILIKE	PRIJETNJE
<ol style="list-style-type: none"> 1. Korištenje iskustava i znanja drugih članica u EU u području demografske revitalizacije kroz međunarodnu suradnju 2. Mogućnosti EU fondova za ublažavanje negativnih demografskih trendova 3. Provedba javnih politika za porast i poboljšanje kvalitete življenja u ruralnim i drugim područjima 4. Provedba mjera koje motiviraju mlade obitelji da ostaju u RH 5. Provedba nacionalne populacijske politike koja uspješno odgovara na demografske trendove i posebnosti pojedinih dijelova Hrvatske 6. Mogućnosti EU fondova za poboljšanje kvalitete i dostupnosti zdravstvenih usluga, za bolje upravljanje zdravstvenim sustavom, za poboljšanje socijalne uključenosti i smanjenje siromaštva 7. Korištenje novih tehnologija i metoda u medicini, u upravljanju i organizaciji zdravstva 8. Provođenje reforme zdravstvenog sustava 9. Korištenje iskustava i znanja drugih članica u EU u razvoju zdravstva i unapređenja socijalne uključenosti kroz međunarodnu suradnju 10. Korištenje nacionalnih programa za poboljšanje socijalne uključenosti i smanjenja siromaštva 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bolji uvjeti rada i života, posebno za mlade i obrazovane, u zemljama članicama EU nego Hrvatskoj 2. Nedovoljno brzi oporavak i dovoljno jaka otpornost gospodarstva i društva nakon krize izazvane pandemijom virusa COVID 19 3. Spora, necjelovita i neučinkovita provedba javnih politika u području populacijske revitalizacije, zdravstva i socijalne uključenosti i smanjenja siromaštva 4. Zaostajanje ili nedovoljno brzi gospodarski i društveni razvoj Hrvatske u odnosu na druge članice EU 5. Pojave zdravstvenih ugroza na globalnoj razini poput pandemije virusa COVID 19 6. Manjak ili nedovoljno jačanje kapaciteta za korištenje EU sredstva u skladu s nacionalnim razvojnim prioritetima

SWOT - ODGOJ, OBRAZOVANJE, ZNANOST, KULTURA, SPORT I ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA	
SNAGE	SLABOSTI
<p>Odgovor i obrazovanje</p> <ol style="list-style-type: none"> Četiri centra izvrsnosti za provedbu redovitih strukovnih obrazovnih programa, stručno osposobljavanje i usavršavanje te uključivanje i rad s potencijalno darovitom djecom Četiri srednje strukovne škole su partneri regionalnim centrima kompetentnosti u strukovnom obrazovanju drugih županija Dječji vrtići zadovoljavaju propisane predškolske standarde Porast broja djece u vrtićima u zadnjih 5 godina Cjeloživotno obrazovanje se provodi u 5 ustanova u Virovitici i Slatini Energetski obnovljena većina matičnih i područnih škola Ostvarena planirana infrastrukturna ulaganja iz EU i nacionalnih sredstava Ostvarena značajna infrastrukturna ulaganja u vrtiće Predviđen početak rada šumarskog fakulteta i specijalističkog studija kardiopulmonalne rehabilitacije Stabilan trend u broju upisanih studenata i broju diplomiranih studenata u zadnjih 5 godina Županiji dobila European Talent Point 2019. i postala europska točka za darovite Uvode se produženi boravci u vrtićima zahvaljujući EU projektima <p>Sport i rekreacija</p> <ol style="list-style-type: none"> Projekti povezivanja sporta i turizma kao primjeri dobre prakse (djeca u prirodi, edukacija o prednosti uključivanja djece u univerzalnu sportsku školu od najranije dobi) Dovoljno sportskih dvorana i terena za održavanje velikih natjecanja Školske sportske dvorane uglavnom nove ili obnovljene Kontinuiran porast izdvajanja za promicanje sporta 	<p>Odgovor i obrazovanje</p> <ol style="list-style-type: none"> Manjak sustavne provedbe edukacije o korištenju informacijsko-komunikacijske opreme Razlike u opremljenosti vrtića Slaba tehnička opremljenost škola, nedostatna ulaganja u suvremenu školsku opremu Manjak dodatnih programa u vrtićima (npr. Montessori, Waldorf) Nedostatak mobilnog stručnog tima za pružanje podrške djeci, roditeljima i zaposlenicima u svim vrtićima Nedostatni smještajni kapaciteti u studenskom domu Nedostatno stručno usavršavanje djelatnika angažiranih u predškolskom odgoju i obrazovanju Nedovoljna modernizacija predškolskih ustanova Nedovoljna suradnja s gospodarstvom Nedovoljno obrazovnih programa usmjerjenih na prekvalifikaciju Smanjenje broja učenika u osnovnim i srednjim školama Nezadovoljavajuća realizacija cjeloživotnog učenja u županiji za potrebe osnaživanja društvenog i gospodarskog razvoja Nedostatan broj ustanova za cjeloživotno obrazovanje <p>Sport i rekreacija</p> <ol style="list-style-type: none"> Manjak žena u strukturama odlučivanja u sportu Nedostatna ponuda organiziranih aktivnosti slobodnog vremena za djecu predškolskog i školskog uzrasta Neadekvatna i nedostatna sportska infrastruktura, zapuštenost vanjskih sportskih terena Nedostatak velikog broja kvalificiranog stručnog kadra u sportu Nedovoljna provedba integriranog pristupa razvoju kroz povezivanje sporta, turizma i kulture Nema umreženog sustava o sportu i tjelesnoj aktivnosti u funkciji zdravlja

<p>Kultura</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kulturna ponuda kroz cijelu godinu 2. Kulturna raznolikost u smislu manjinskih kultura 3. Kulturne manifestacije s tradicijom 4. Njegovanje tradicije i povijesti kroz razne manifestacije 5. Obnovljena ključna baštinska infrastruktura koja privlači posjetitelje 6. Značajna graditeljska baština (dvorci i kurije) 7. Manifestacije važne za njegovanje identiteta lokalne zajednice i manjinskih kultura 8. Značajna posjećenost dvorca Pejačević 9. Značajno djelovanje kulturno-umjetničkih amaterskih društava <p>Organizacije civilnog društva (OCD)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Razvijen sustav transparentnog odlučivanja u županiji o pitanjima od javnog interesa omogućuje uključivanje OCD-a 2. Sustav volonterstva potiče se kroz različite županijske projekte i edukaciju 3. Dobri primjeri niza OCD-a koje uspješno djeluju u razvoju lokalnih zajednica i koriste sredstva EU 4. OCD prisutne u gotovo svim naseljima županije, a bave se raznim aktivnostima, od sportskih do prava manjina 	<ol style="list-style-type: none"> 7. Neprimjereni uvjeti za sportove u vodi i atletiku 8. Izdvojena proračunska sredstva su nedostatna za osnovno funkcioniranje saveza, a finansijska situacija ograničava rad klubova, trenera, sportskih škola te posebno organizaciju i provedbu sportskih manifestacija <p>Kultura</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Još uvijek nedovoljno očuvana kulturna baština (npr. nesređena zbirka arheoloških nalaza s Ružica grada) 2. Nedovoljna zainteresiranost mladih za kulturu 3. Slaba izdvajanja iz proračuna za kulturu mladih 4. Broj udruga u kulturi manji od hrvatskog prosjeka 5. Mali privatni sektor u kulturi (arhitektura, agencije za promidžbu, dizajn, fotografija i dr.) 6. Manjak atraktivnih kulturnih programa/projekata 7. Nedovoljna valorizacija i promocija kulture za razvoj turizma 8. Nedovoljno snažna promocija kulture 9. Proračun za kulturu nije razvojan, već socijalan 10. Smanjena izdvajanja za kulturu iz županijskog proračuna 11. Nedostaje pristup kulturi kao razvojnom potencijalu <p>Organizacije civilnog društva</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Manjak znanja i vještina, inovacija u poslovanju (npr. Crowdfunding) odgovarajućeg prostora, tehničke opreme 2. Nedostatak promocije u javnosti o značaju OCD za razvoj lokalne zajednice 3. Nedovoljna uključenost OECD-a u pripremu i provedbu EU i drugih razvojnih projekata u županiji 4. Manjak OCD-a koje se bave socijalnim inovacijama i socijalnim poduzetništvom, socijalnim pitanjima i participacijom građana upravljanju lokalnim razvojem 5. Broj registriranih OCD-a se smanjuje; županija je u grupi županija s najmanje OCD-a
---	--

PRILIKE	PRIJETNJE
<ol style="list-style-type: none"> 1. Daljnje korištenje EU fondova za očuvanje i održivo korištenje kulturne baštine 2. Mogućnosti korištenja EU fondova za razvoj obrazovanja, znanosti i istraživanja 3. Povećanje nacionalnih ulaganja u znanost i visoko obrazovanje 4. Provedba nacionalne obrazovne reforme 5. Jačanje prekogranične suradnje poticanjem učenja mađarskog jezika 6. Razvoj turizma i kreativnih industrija (KKI) u svijetu te i povećanje nacionalnih poticaja za razvoj domaće produkcije u KKI 7. Trendovi zelene tranzicije u području kulture i dostupnost EU financiranja 8. Ulaganja na nacionalnoj razini u infrastrukturu posebno za primjenu novih tehnologija u obrazovnom i istraživačkom sustavu 9. Ulaganja u daljnji razvoj centara kompetentnosti, za veću kvalitetu strukovnog obrazovanja 10. Mogućnosti razvoja i primjene novih metoda i tehnologija u odgoju i obrazovanju 11. Razvoj temeljen na liku i djelu Petra Preradovića (rođen u Grabrovniči gdje je i muzej) 12. Stalan rast prekogranične i međunarodne suradnje i korištenje mogućnosti za razvoj obrazovanja, znanosti kulture i sporta 13. Potencijali razvoja u području muzejske i arheološke baštine te likovne umjetnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - Institucionalne prepreke i manjak sredstava za ulaganje u obrazovnu i istraživačku infrastrukturu, osobito za nove tehnologije - Manjak institucionalnih kapaciteta za korištenje EU fondova u funkciji nacionalnih razvojnih prioriteta u znanosti i obrazovanju - Manjak poticaja na nacionalnoj razini za razvoj i primjenu novih metoda i tehnologija u odgoju i obrazovanju - Pojava zdravstvenih ugroza na globalnoj razini poput pandemije virusa COVID 19 - Spora i komplikirana provedba obrazovne reforme - Utjecaj COVID-19 pandemije na smanjenje broja posjetitelja kulturnim ustanovama i manifestacijama - Bolji uvjeti rada i života, posebno za mlade i obrazovane, u zemljama članicama EU nego Hrvatskoj - Manjak ili nedovoljno jačanje kapaciteta za korištenje EU sredstva u skladu s nacionalnim razvojnim prioritetima - Nedovoljno brzi oporavak i dovoljno jaka otpornost gospodarstva i društva nakon krize izazvane pandemijom virusa COVID 19 - Zaostajanje ili nedovoljno brzi gospodarski i društveni razvoj Hrvatske u odnosu na druge članice EU - Konkurentna kulturna događanja/turističke atrakcije u susjednim županijama - Nedovoljni poticaji i kapaciteti za aktivno uključivanje aktera s regionalne i lokalne razine u međunarodnu suradnju za razvoj obrazovanja, znanosti, kulture i sporta - Neučinkovite javne politike za provedbu održivog korištenja kulturne baštine - Sektorski pristup razvoju kulture, sporta i turizma koji onemogućuje sinergiju u stvaranju koristi, ograničava korištenje EU fondova i ne slijedi suvremen trendove

SWOT - GOSPODARSTVO I TRŽIŠTE RADA

SNAGE	SLABOSTI
<p>Gospodarstvo općenito</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kvalitetna mreža poduzetničkih zona i potpornih institucija na području županije 2. Kvalitetna osnovica za razvoj prehrambene i drvne industrije 3. Do krize 2020. ostvaren značajan rast profitabilnosti i prihoda poduzetnika 4. Gospodarstvo pripremljenije za novu krizu nego što je bilo 2008. godine 	<p>Gospodarstvo općenito</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Slaba povezanost gospodarstva i znanstveno-istraživačkog sektora 2. Niska razina ulaganja, posebno u modernizaciju proizvodnje 3. Vrlo mali udio poslovnih aktivnosti s visokom dodanom vrijednošću 4. Izraziti nedostatak srednje velikih i, posebno, velikih poduzeća 5. Manjak kvalitetnih i dobro plaćenih radnih mesta, osobito za visokoobrazovane osobe 6. Poduzetnici ne pridaju dovoljno pažnje digitalnoj i zelenoj tranziciji gospodarstva 7. Niska razina obrazovanja stanovništva 8. Slaba dinamika izvoza, u usporedbi sa RH usprkos boljim ukupnim rezultatima poslovanja poduzetnika 9. Zanemariva izravna inozemna ulaganja i vrlo slaba atraktivnost županije za inozemne ulagače 10. Nedostatak potpora koje bi značajnije utjecale na promjenu strukture gospodarstva 11. Gospodarstvo je dalje na začelju RH prema razini razvijenosti 12. Niska zastupljenost tvrtki koje se bave informacijsko-komunikacijskim djelatnostima kao i finansijskim uslugama 13. Značajan razlikujući između uspješnih i neuspješnih poduzetnika koji se sve više povećava 14. Sve veći pad broja obrta 15. Visoka stopa nezaposlenosti u odnosu na nacionalnu razinu
<p>Poljoprivreda, akvakultura i turizam</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Značajna ulaganja u sustave navodnjavanja 2. Raspoloživost zemljишnog resursa i povoljni klimatski i pedološki uvjeti za poljoprivredu (poljoprivredno zemljište čini 58% ukupne površine Županije) omogućava visoke urode poljoprivrednih kultura (žitarica, industrijskog i aromatičnog bilja, uljarica, povrća, voća i grožđa) 3. Snažna (u hrvatskim okvirima) i rastuća proizvodnja ljekovitog bilja 	<p>Poljoprivreda, akvakultura i turizam</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Manjak modernih logističkih kapaciteta za poljoprivredno-prehrambene proizvode 2. Navodnjava se svega 1% ukupnog poljoprivrednog zemljišta 3. Nedovoljna primjena modernih tehnologija u poljoprivrednoj proizvodnji 4. Nedovoljno praćenje i razumijevanja trendova u turizmu

<ol style="list-style-type: none"> 4. Vrlo razvijeno pčelarstvo i proizvodnja meda 5. Atraktivni prirodni resursi za razvoj aktivnog turizma (biciklizma, planinarenja, jahanja, plovlijenja rijekom, odmor i uživanje u prirodi, lovački turizam i dr.) 6. Niz uspješnih i inovativnih primjera turističke ponude (eko-etno sela, ponude malih seoskih imanja, izleti, vikend putovanja i noćenja u prirodi) 7. Sve veća ulaganja u turističku valorizaciju prirodne i kulturne baštine 8. Postojanje osnovnih preduvjeta za razvoj ribnjačarstva, uključujući i tradiciju proizvodnje te postojanje prerađbenih kapaciteta 9. Solidna veličina prosječnog poljoprivrednog gospodarstva 	<ol style="list-style-type: none"> 5. Slabe promotivno marketinške aktivnosti 6. Nezadovoljavajuća razina kvalitete usluge u turizmu 7. Nedostatak stručnog znanja i vještina za rad u turizmu 8. Slabo povezivanje proizvođača 9. Nedovoljan razvoj zdravstvenog turizma (wellness, termalni i rekreativski turizam) obzirom na mogućnosti 10. Sve lošiji hidrološki uvjeti za razvoj akvakulture 11. Nedovoljan broj i slabo organizirana turističkih proizvoda 12. Nedovoljni smještajni kapaciteti 13. Nedovoljna atraktivnost županije za inozemni posjetitelje, slaba prepoznatljivost turističke ponude
<p style="text-align: center;">PRILIKE</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mjere javnih politika za poticanje zelene i digitalne tranzicije u hrvatskom gospodarstvu 2. Mogućnosti korištenja sredstava iz fondova EU, VFO 2021.-2027. i Instrument EU sljedeće generacije 3. Orientacija na smanjenje uvoza poljoprivrednih proizvoda i hrane i povećanje nacionalne samodostatnosti 4. Ulaganja u razvoj gospodarstva kroz projekt Slavonija, Baranja i Srijem 5. Globalno uspješni primjeri pojedinih domaćih poduzeća u IT sektoru, prerađivačkoj industriji, poljoprivredi i proizvodnji hrane kao inspiracija za stvaranja drugih takvih poduzeća 6. Provedba Nacionalne strategije razvoja RH do 2030., Nacionalnog plana za oporavak i otpornost, Strategije razvoja poljoprivrede i akvakulture te drugih ključnih strateških dokumenata 7. Provedba strukturnih reformi - smanjenje poreznih opterećena i parafiskalnih nameta; provedba javnih politika za poboljšanje poduzetničke klime i stimuliranje rasta i razvoja malih i srednjih poduzeća posebno start up-ova, itd. 8. Donošenje kvalitetnog Zakona o raspolaganju državnim zemljištem 	<p style="text-align: center;">PRIJETNJE</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Manjak sposobnosti za korištenje mogućnosti i prednosti tržišta EU 2. Nedovoljna spremnost i brzina za promjene pravnog okvira za povećanje konkurenčnosti gospodarstva 3. Manjak radne snage u nekim gospodarskim sektorima 4. Nedovoljna i nepravodobna zaštita domaćih proizvoda od nelojalne konkurenkcije iz uvoza, posebno u poljoprivredi i proizvodnji hrane 5. Nedovoljna usmjerenost u korištenju EU fondova na ključne nacionalne razvojne prioritete koji osiguravaju brzi rast i održiv razvoj gospodarstva 6. Neusuglašenost i spor provođenje javnih politika za razvoj gospodarstva 7. Institucionalna i pravna nesigurnost za ulaganja, domaća i strana ulaganja 8. Pravna nesigurnost i deficiti u vladavini prava 9. Prevelika i suviše komplikirana regulativa za učinkovito i konkurentno poslovanje 10. Smanjenje konkurenčnosti gospodarstva zbog zaostajanja u korištenju i razvoju novih tehnologija 11. Poremećaji na tržištu rada i neadekvatne i nepravodobne mjere politike zapošljavanja 12. Preveliki utjecaj i intervencije države u gospodarstvu 13. Usklađivanje planova i zakona s interesima EU naučrb nacionalnog gospodarstva 14. Kriza i spori oporavak EU i svjetskog gospodarstva 15. Smanjenje kreditnog rejtinga Hrvatske

SWOT - OKOLIŠ, INFRASTRUKTURA I PROSTORNI RAZVOJ	
SNAGE	SLABOSTI
<p>Kvaliteta okoliša</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Voda na crpilištima za potrebe javne vodoopskrbe u gradovima dobre kvalitete 2. Kontinuirana ulaganja u razvoj sustava obrane od poplava 3. Bogata i raznovrsna prirodna baština (15 prirodnih vrijednosti, Regionalni park Mura-Drava, prekogranični Rezervat biosfere Mura-Drava-Dunav, UNESCO), Ekološka mreža 21,6% površine Županije, NATURA 2000 6 područja značajnih za ptice i 9 područja za očuvanje i drugih divljih vrsta i njihovih staništa) 4. Visoka kvaliteta kultiviranih krajolika 5. Na području Županije nema velikih onečišćivača zraka 1. kategorije 6. Visok udjel prostora zaštićenog na temelju propisa iz područja zaštite prirode 	<p>Kvaliteta okoliša</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Porast prosječnih godišnjih koncentracija amonija u podslivu rijeka Drave i Dunava i na vodocrpilištu Bikana 2. Sustav za obranu od poplava brdskih voda je djelomično izgrađen pa dolazi do poplava u brdskom dijelu i gusto naseljenom pribrdskom pojusu 3. Nedovoljna zaštite tla, vode i vegetacije od onečišćenja 4. Loše ekološko stanje površinskih voda na mjernoj postaji Slatinska Čađavica 5. Visok rizik od poplava na prostoru Županije 6. Nedovoljno/neorganizirano korištenje slatkovodnih ribnjaka u sustavu obrane od poplava 7. Ne provodi se monitoring tla na području Županije 8. Mjerne postaje državne ili lokalne mreže za praćenje kvalitete zraka ne postoje na području Županije
<p>Gospodarenje otpadom</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Organiziranim sakupljanjem otpada obuhvaćeno je 100% stanovništva Županije (2018) 2. Aktivna reciklažna dvorišta u većini gradova i općina 3. Porast ukupno odloženih količina svih vrsta otpada u Županiji 4. Dobra informiranost građana o važnosti i postupanju kod razvrstavanja miješanog komunalnog otpada 5. Porast odvojenog sakupljanja komunalnog otpada u JLS-ovima 	<p>Gospodarenje otpadom</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Postoje aktivna divlja odlagališta otpada 2. Centar za gospodarenje otpadom na području Županije ne postoji 3. Ne provodi se odvojeno sakupljanje komunalnog biootpada
<p>Vode i vodna infrastruktura</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Broj prijavljenih ispusta otpadnih voda u Županiji iz ispusta obveznika se smanjio dok se broj ispusta komunalnih otpadnih voda povećao (2017.-2018.) 2. Javna odvodnja otpadnih voda je organizirana u gradovima i prigradskim naseljima 3. Porast broja stanovnika priključenih na sustave javne vodoopskrbe (na 86,1%) 	<p>Vode i vodna infrastruktura</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nedovoljan broj uređaja za pročišćavanje otpadnih voda i nezadovoljavajući stupanj pročišćavanja otpadnih voda 2. Nedovoljna pokrivenost stanovništva sustavom odvodnje otpadnih voda u ruralnim dijelovima i manjim naseljima

<p>Energija</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dobra pokrivenost stanovništva i gospodarstva električnom energijom 2. Porast ulaganja u korištenje obnovljivih izvora proizvodnje električne energije (bioplinska postrojenja, elektrane na drvnu sječku i sunčane elektrane malih snaga) 3. Županija provodi projekte za osvještavanje građane o važnosti energetske učinkovitosti u kućanstvima 4. Nalazišta i eksploatacijska polja ugljikovodika 5. Poticanje projekata energetske učinkovitosti, najvećim dijelom u zgradama javne namjene 6. Pripremljena dokumentacija za izgradnju novih magistralnih plinovoda 7. Provodi se istraživanje i proizvodnju nafte i plina <p>Prometna povezanost i mobilnost</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Izrađen Prometni Masterplan funkcionalne regije Istočna Hrvatska koja uključuje Županiju 2. Planira se i provodi izgradnja obilaznica oko gradova 3. Započeta modernizacija pruge Virovitica - Pitomača 4. Poljoprivredna letjelišta (12 od nekadašnjih poljoprivrednih kombinata) pogodna osnova za razvoj sportske i poljoprivredne avijaciju 5. Poticanje razvoja mreže elektropunjača na županijskom području 6. Pripremljena dokumentacija za dodatnu izgradnju biciklističkih staza i pratećih sadržaja 7. Pripremljena dokumentacija za širenje mreže punionica za električna vozila <p>Digitalna infrastruktura</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pripremljena je dokumentacija za širokopojasni internet na području nekoliko općina (Studije izvodljivosti i Plan razvoja širokopojasne infrastrukture) 	<p>Energija</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Neiskorišten elektroenergetski potencijal rijeke Drave 2. U izgrađenosti distribucijske mreže postoji prostorno-razvojna neravnoteža (u sjevernim dijelovima Županije potrebe se podmiruju iz 10 kV i 35 kV mreže što ne zadovoljava u potpunosti isporuku kvalitetne električne energije) 3. Nezadovoljavajuća kvaliteta elektroprijenosne i distribucijske mreže 4. Izraženo energetsko siromaštvo kućanstava u Županiji <p>Prometna povezanost i mobilnost</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Slaba povezanost Županije na glavne prometne pravce u Hrvatskoj 2. Loše stanje postojećih željezničkih pruga i popratne infrastrukture 3. Nema autocesta i brzih cesta u Županiji 4. Nezadovoljavajući javni prijevoz putnika u odnosu na potrebe 5. Stanje cestovne mreže je vrlo loše 6. Nedovoljna iskorištenost mogućnosti za riječni promet Dravom 7. Neodgovarajuća infrastruktura i uvjeti za pješački promet 8. Nedovoljna ulaganja u održavanje županijskih i lokalnih cesta 9. Nedovoljno korištenje postojeće željezničke infrastrukture u putničke i gospodarske svrhe 10. Nedovoljna ulaganja u izgradnju biciklističke infrastrukture 11. Nedovoljno razvijena biciklistička infrastruktura 12. Neiskorištenost postojeće infrastrukture zračnog prometa 13. Nedovoljna promocija i poticanje većeg korištenja bicikala <p>Digitalna infrastruktura</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nedovoljna ulaganja u razvoj širokopojasne infrastrukture koja omogućuje brzine veće od 100Mbit/s 2. Sporo povećanje broja nepokretnih širokopojasnih priključaka velikih brzina 3. Digitalna infrastruktura u Županiji zaostaje za ciljanim standardom RH u području digitalnog razvoja (po broju priključaka širokopojasnog pristupa Županija je na 19. mjestu među županijama u 2019.)
--	--

<p>Prostorni razvoj</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Povoljan geoprometni položaj na križanju glavnih prometnih koridora 2. Prostorno-planskom dokumentacijom planirani su dovoljni prostorni kapaciteti za razvoj gospodarstva 3. Očuvane prostorne kvalitete i kultivirani krajolici, bez značajnijih devastacija u prostoru 4. Povoljan prostorni razmještaj središnjih naselja omogućuje uravnoteženi razvoj prostora PŽ 5. Raspoloživost šumskog i zemljishnog resursa 6. Nije došlo do značajnije devastacije prostora karakteristične za prostore snažne urbanizacije 7. Povoljan prostorni razmještaj središnjih naselja 8. Razvoj u prostoru VPŽ u skladu je s prostorno-planskom dokumentacijom 9. Zaštićena prirodna baština 10. Županija ima geografski i zemljiski informacijski sustav za izmjene i dopune prostornih planova 	<p>Prostorni razvoj</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Na obroncima Bilogore i Papuka postoje klizišta kao područja potencijalnih prirodnih i drugih nesreća 2. Razvojna stagnacija i demografska erozija ruralnih i pograničnih područja (područja uz Dravu i na obroncima Papuka i Bilogore) 3. Negativan migracijski saldo 4. Nedostaje digitalna obrada planskih sadržaja svih prostornih planova na području Županije (vektorski format) 5. Necjelovite i nedovoljne mjere za revitalizaciju ruralnog prostora 6. Nedovoljno proaktivni stav prema klimatskim promjenama i ugradnja mјera prilagodbe u prostorne planove 7. Nedovoljno razvijeni sustavi opskrbe vodom i plinom u brdskom području 8. Nezainteresiranost građana za sudjelovanje u postupku donošenja prostorno – planske dokumentacije, osim u slučaju kada su osobno zainteresirani zbog privatnih razloga 9. Manjak Istraživanja i kartiranja nestabilnih padina 10. Nedovoljna edukacija djelatnika upravnih i stručnih tijela nadležnih za prostorno uređenje o mjerama prilagodbe klimatskim promjenama 11. Slabije razvijena sekundarna cestovna mreža, osobito u rubnim i brdskim područjima 12. Nedostatna društvena infrastruktura u ruralnim područjima 13. Proces urbanizacije u Županiji zaostaje za nacionalnim prosjekom
<p>PRILIKE</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Korištenje EU fondova za provedbu zelene i digitalne tranzicije i za izgradnju prometne i okolišne infrastrukture 2. Korištenje EU fondova za unapređenje prostornog razvoja 3. Izgradnja infrastrukture u sklopu Programa Slavonija, Baranja i Srijem 4. Mogućnosti prekogranične suradnje u zaštiti okoliša 5. Nacionalno razvojno usmjerenje ka ravnomjernijem regionalnom razvoju i nove prilike za prostore razvojnih posebnosti 6. Nove, zelene tehnologije i metode upravljanja za učinkovito smanjene zagađenja i zaštitu okoliša 7. Korištenje dostupnih poticaja za razvoj poljoprivrede i unapređivanje ruralnih naselja kao prostora za kvalitetan život 	<p>PRIJETNJE</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nepogode izazvane klimatskim promjenama (suše, poplave, klizišta) 2. Neučinkovita nacionalna regulativa za revitalizaciju ruralnog prostora 3. Narušavanje ekosustava, odnosno prirodnih bogatstva Regionalnog parka Mura-Drava mogućom izgradnjom novih hidroelektrana 4. Rizik od poplava, posebno u sjevernom dijelu županije 5. Manjak sustavnog upravljanja prostorom na državnoj razini 6. Sektorski pristup zaštiti okoliša u javnim politikama umjesto interdisciplinarnog 7. Sporo i neučinkovito stvaranje institucionalnih uvjeta i poticaja za provedbu zelene i digitalne tranzicije na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini

<p>8. Korištenje programa energetske učinkovitosti</p> <p>9. Korištenje programa za prilagođavanje klimatskim promjenama</p> <p>10. Korištenje znanja i iskustva u zaštiti okoliša i prostornom razvoju od drugih regija EU kroz međunarodnu suradnju</p> <p>11. U suradnji sa Hrvatskim vodama istražiti mogućnosti preusmjeravanja određenih vodotokova u cilju poboljšanja ekološkog stanja površinskih voda</p> <p>12. Okolišna legislativa EU za bolje i učinkovitije upravljanje sustavom zaštite okoliša</p> <p>13. Programi modernizacije željeznice</p> <p>14. Razvoj održivih i pametnih gradova slijedom uspješnih primjera u okruženju</p>	<p>8. Neusklađenost regulative i nedovoljno učinkovito djelovanje državnih, regionalnih i lokalnih institucija za unapređenje očuvanja okoliša, promicanja i provedbe održivog razvoja</p>
--	--

SWOT - INSTITUCIONALNI KONTEKST I KLUČNI RIZICI BUDUĆEG RAZVOJA ŽUPANIJE

SNAGE	SLABOSTI
<p>1. Procesi strateškog planiranja pripreme i provedbe razvojnih projekta temelje se na participativnom pristupu</p> <p>2. Kontinuirano ulaganje u edukaciju i usavršavanje zaposlenika tijela javne uprave za pripremu i provedbu EU projekata na lokalnoj razini</p> <p>3. Korištenje EU fondova Županija je iznad nacionalnog prosjeka, posebno zbog iskorištenosti sredstava iz PRR-a</p> <p>4. Kvalitetna komunikacija i suradnja između županijskih tijela, razvojnih agencija i JLS-ova kao i s tijelima državne uprave</p> <p>5. Postoje općine koje samoinicijativno pripremaju projekte, traže dostupna sredstva financiranja te aktivno sudjeluju u svim fazama pripreme i provedbe razvojnih projekata</p> <p>6. Fiskalni kapacitet županije je u razini nacionalnog prosjeka (2015.-2018)</p> <p>7. Značajno iskustvo županijskih institucija u pripremi i provedbi razvojnih projekata, posebno ulaganja financirana iz EU fondova</p> <p>8. Dobra projektna suradnja s drugim županijama</p> <p>9. JLS i Županija natprosječno ulažu u infrastrukturne objekte</p> <p>10. Regionalni koordinator (Razvojna agencija VIDRA) ima značajne kapacitete i rezultate u izradi i provedbi županijskih strateških planova i razvojnih programa te projekata</p> <p>11. Razvijena je međunarodna suradnja u pokretanju i provedbi razvojnih projekata</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Manjak kadrovskih i finansijskih kapaciteta OCD-a za uključivanje u veće županijske i lokalne projekte - Manjak osviještenosti donosioca odluka na lokalnoj razini o potrebi jačanja kapaciteta za provedbu razvojnih projekata financiranih iz EU fondova - Nedostajanje proaktivnog pristupa nekih JLS-ova razvoju, u pripremi i realizaciji projekata - Nedostatna specifična znanja u pripremi i provedbi projekata te praćenju, izvještavanju ali i vrednovanju realizacije razvojnih programa - Nedovoljna suradnja JLS-ova na osmišljavanju zajedničkih budućih projekata, posebno onih koji pokrivaju potrebe više JLS-ova - Nedovoljna angažiranost JLS i ostalih javnih subjekata u pogledu procesa praćenja provedbe razvojne strategije VPŽ - Nedovoljno i nepravovremeno ažuriranje baza podataka relevantnih za planiranje regionalnog razvoja
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> - Mogućnosti za razmjenu znanja i iskustva u upravljanju razvojem kroz suradnju i povezivanje s drugim regijama u EU - Provedba funkcionalne i fiskalne decentralizacije u sklopu reforme javne uprave - Provedba reforme javne uprave - Korištenje EU fondova za poboljšavanje upravljanja i organizacije, za bolje razvojno i operativno upravljanje programima i projektima na regionalnoj i lokalnoj razini 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Spora i neučinkovita provedba reforme javne uprave 2. Preveliki fokus javnih politika za unapređenje javne uprave na racionalizaciju i teritorijalni preustroj, a ne na razvoj uprave, na upravljanje i organizaciju 3. Česte izmjene zakona i poreznog sustava 4. Nedovoljna zastupljenost razvojnih prioriteta regija u strateškim dokumentima (operativni programi za VFO i NPOO) zbog zanemarivanja pristupa <i>bottom-up</i> u strateškom planiranju

- Učinkovita i uspješna provedba i razvoj sustava za strateško planiranja na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini- Uključivanje regionalnih razvojnih prioriteta u operativne programe za VFO i u NPOO- Digitalizacija javne uprave- Snažnija suradnja sa drugim županijama na realizaciji velikih i kompleksnijih razvojnih projekata	5. Nepovoljne međunarodne okolnosti – gospodarska kriza i teškoće u funkcioniranju EU6. Neuspješna provedba NRS zbog donošenja neodgovarajućih i nepravovremenih javnih politika7. Produljeno djelovanje virusa COVID-19 ili ponavljanje istog ili sličnih rizika u budućnosti8. Spora i neadekvatna primjena novih tehnologije – digitalna transformacija, umjetna inteligencija- povećava rizik zaostajanja za EU9. Zakonski okvir koji ne obvezuje provedbu strategija i planova10. Neadekvatna pripremljenost Županije u slučaju pojave elementarnih nepogoda11. Neodgovarajuća spremnost na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini za uvođenje novih modela, načela i metoda upravljanja razvojem12. Nedostatak prekršajnih odredbi u okviru Zakona o regionalnom razvoju i Zakonu o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem13. Prevelika umjerenost u planiranju i programiranju razvoja uglavnom kroz korištenje fondova EU

III. ANALIZA POTENCIJALA I POTREBA

3.1. Demografija, socijalna uključenost i usluge socijalne skrbi, zdravstvo i civilno društvo

Potencijali

Županija usprkos iseljavanju mladih, posebno obrazovanih, te depopulaciji ruralnih područja, ima potencijal da uspori negativni demografski trend i time poboljša uvjete za gospodarski i društveni razvoj. Potencijal predstavlja sposobnost učinkovitog korištenja EU fondova i drugih izvora za otvaranje novih radnih mjesta kroz poticanje i razvoj poduzetništva i gospodarstva što je ključno za ostanak i povratak ljudi, doseljavanje stanovništva iz drugih županija i inozemstva. Uz to postoje primjeri dobre prakse pronatalitetne politike na lokalnoj razini koji se mogu primjenjivati na čitavu Županiju. Potencijal su i mogućnosti korištenja EU fondova za županijske javne politike za ublažavanje negativnih demografskih kretanja.

U području socijalne uključenosti i usluga socijalne skrbi potencijali su u razvijenoj mreži izvaninstitucionalnih usluga za djecu s teškoćama u razvoju i za osobe s invaliditetom, u razvoju socijalnih inovacija i socijalnog poduzetništva te u sposobnosti korištenja EU fondova za pripremu i provedbu projekata jačanja socijalne uključenosti i smanjenja siromaštva.

Za razvoj županijskog zdravstva važni su smještajni kapaciteti i ekipiranost medicinskim kadrom. Smještajni kapaciteti zdravstvenih ustanova zadovoljavaju potrebe korisnika, godišnja zauzetost i iskorištenost postelja iznad je hrvatskog prosjeka, a tu je i realizacija dogradnje i opremanje dnevnih bolnica Opće bolnice Virovitica. Neke se ustanove ekipiraju zdravstvenim djelatnicima (na pr. Centar za kardiovaskularnu rehabilitaciju). Pored toga značajnu ulogu ima i jačanje svijesti i znanja u javnosti, a poglavito kod mladih, o zdravim životnim navikama te podizanje kvalitete življjenja u Županiji kroz kombinirane aktivnosti obrazovanja, edukacije i sporta. Potencijal za razvoj je i sposobnost i iskustvo u korištenju EU fondova za poboljšanje kvalitete i dostupnosti zdravstvenih usluga.

U području OCD-a posebnu ulogu ima dosadašnji uspješan rad udruga i primjeri dobre prakse njihove uloge u sudjelovanju u lokalnom razvoju. Sposobnosti i iskustvo OCD-a te volonterstvo mogu predstavljati značajan potencijal u slučaju produljenog trajanja pandemije COVID 19 ili pojave sličnih značajnijih ugroza, a isto tako su i dobra osnova za budući razvoj.

Potrebe

Srž potreba u području demografije su mjere javnih politika Županije usmjerene na smanjivanje i zaustavljanje iseljavanja pri čemu je ključno povećati standard obitelji aktivnim zapošljavanjem, provoditi pronatalitetnu politiku i ulagati u gospodarski i društveni razvoj ruralnih i pograničnih područja te poboljšavati kvalitetu življjenja.

U području socijalne uključenosti i usluga socijalne skrbi, osobito zbog starenja stanovništva i odlaska mladih, potrebno je povećati županijske kapacitete za smještaj starih i nemoćnih osoba, smještajne kapacitete u udomiteljskim obiteljima za djecu te razvijati izvaninstitucionalnu skrb za starije, nemoćne i osobe s invaliditetom. Pored toga treba razvijati skrb za djecu s posebnim potrebama i uspostaviti sklonište za beskućnike i žrtve obiteljskog nasilja. Također, za razvoj je važno osnaživati kapacitete u Županiji za projekte iz područja socijalne uključenost, poticati socijalne inovacije, socijalno poduzetništvo i nove modele zapošljavanja osoba s invaliditetom.

Među značajnijim potrebama u zdravstvu je modernizacija i daljnje povećanje prostornih kapaciteta, zatim nabavka suvremene opreme i vozog parka za zdravstvene ustanove te povećanje broja liječnika specijalista kao i broja timova u mreži primarne zdravstvene zaštite. S time je povezano i motiviranje mladih liječnika da dolaze i ostanu u Županiji. Potrebno je i poboljšanje dostupnosti specijalističko-konzilijarne zdravstvene zaštite kao i dostupnost građana ljevkarničkim ustanovama u svim dijelovima Županije. Također, treba smanjiti liste čekanja za dijagnostičke preglede. Na području Županije potrebno je osigurati palijativnu skrb za **terminalne** bolesnike. Nužno je i povećati sredstva za preventivne aktivnosti (primjerice, za sprječavanje ovisnosti; mentalno zdravlje stanovništva). Pojava i trajanje pandemije COVID 19 ukazali su na potrebu izrade smjernica za zdravstveni sustav u slučaju njezinog produljenog trajanja kao i za slučaj pojave mogućih sličnih ugroza.

Glavne potrebe OCD-a su radni prostor i oprema, zatim edukacija članova, posebno jačanje znanja i vještina za pripremu i provedbu EU i drugih projekata. Jedna od važnih potreba je i poticanje OCD-a za sudjelovanje u projektima socijalnih inovacija i poduzetništva, socijalne pravde, participacije građana te novih načina financiranja (npr. crowdfunding). Nadale, potrebno je u javnosti značanije promicati ulogu i značaj djelovanja OCD-a u razvoju lokalne zajednice. Za daljnji razvoj OCD-a važno bi bilo osnovati krovnu (regionalnu) udrugu OCD-a.

3.2. Odgoj, obrazovanje, znanost, kultura i sport

Potencijali

Odgoj, obrazovanje i znanost pripadaju skupini ključnih čimbenika županijskog gospodarskog i društvenog razvoja. Stoga je važno s kakvim razvojnim potencijalima u odgoju obrazovanju i znanosti raspolaže Županija. Glavni potencijali u ovom području su modernizacija i informatizacija obrazovnog sustava, suradnja obrazovnih ustanova i gospodarstva u praćenju promjena i potreba za radnom snagom te ostvarena značajna infrastrukturna ulaganja u odgojne i obrazovne ustanove. U području odgoja prisutan je višegodišnji porast djece u vrtićima i uključivanje još od vrtićke dobi djece s poteškoćama u razvoju u obrazovni sustav. U srednjem obrazovanju potencijal je jačanje obrazovanja za obrtnička zanimanjima zasnovano na razvoju suradnje i partnerstva strukovnih škola i regionalnih centara kompetentnosti te na promociji strukovnog obrazovanja. U visokom obrazovanju i znanosti važan potencijal predstavlja rad i razvoj ustanova za studijske programe stručnog studija i specijalističkog diplomskog stručnog studija (programi za menadžment u turizmu i informatici, programi šumarskog fakulteta i specijalistički studij rehabilitacija). Potencijal predstavlja i stabilan višegodišnji trend broja upisanih studenata i diplomiranih studenata kao i poticanje mladih ljudi da se nakon diplomiranja vrate/ostanu u Županiji. Ne manje važan potencijal je i sposobnost korištenja EU fondova za razvoj sustava odgoja i obrazovanja te cjeloživotnog obrazovanja.

Ulaganja u kulturu, materijalnu i nematerijalnu baštinu, infrastrukturu, brojne kulturne manifestacije i ponuda kulturnih događaja kroz cijelu godinu, uz bogatstvo i raznolikost kulturne baštine, glavni su potencijali u Županiji. Osim za daljnji razvoj kulture, ti potencijali su ujedno važni i za njegovanje identiteta lokalnih zajednica, za razvoj kulturnog i turizma uopće te za razvoj kulturnih i kreativnih industrija.

U Županiji su potencijali za sport i rekreaciju vidljivi ponajprije u dijelu infrastrukture, školskim sportskim dvoranama koje su većinom nove i obnovljene, u raspoloživim sportskim dvoranama i terenima za održavanje velikih natjecanja, zatim u sposobnosti organiziranja sportskih aktivnosti te u promociji i provedbi programa zdravog življenja kroz snažnije uključivanje svih generacija. U razvoju sporta i rekreacije potencijal na koji također treba računati je i povezivanje sporta, turizma i kulture, za što Županija ima dobre prirodne i kulturne resurse.

Potrebe

Među glavne potrebe u području odgoja spada povećanje smještajnih kapaciteta i modernizacija predškolski ustanova, zatim povećanje uključenosti djece u institucionalni oblik predškolskog odgoja, stručno usavršavanje zaposlenih i pružanje stručne pomoći za predškolsku djecu, roditelje i zaposlenike. U osnovnim školama potrebno je osigurati ulaganja u suvremenu opremu i omogućiti što većem broju učenika produženi dnevni boravak. Kod srednjih škola treba sustavno provoditi edukaciju o korištenju informatičke tehnologije i ulagati u informatičku opremu. Također, potrebno je nastaviti promovirati obrazovanje u strukovnim zanimanjima. Postoji i potreba za poboljšanje učeničkog i studentskog standarda (izgradnja domova). Za razvoj cjeloživotnog obrazovanja u Županiji nužno je povećati broj ustanova i uvesti nove i inovativne programe.

Razvoj kulture i kulturne baštine potrebno je sagledavati kao potencijal u županijskoj razvojnoj politici. Potrebno je jačati turističku valorizaciju kulture i kulturne baštine, razvijati atraktivne kulturne programe/projekte, promicati kulturu, čuvati i održivo koristiti kulturnu baštinu i povećati finansijska izdvajanja za kulturu. Također, treba poticati i podržavati razvoj kulturnih i kreativnih industrija. Posebno treba podržavati stvaranje i razvoj publike, posebno mladih i njihovom sudjelovanju u kulturi.

Potrebe u području sporta i rekreacije usmjerenе su na poboljšanje i izgradnju sportske infrastrukture i nabavku nove opreme za sportske objekte (vanjske terene i prateće objekte, uvjete za vodene sportove i atletiku), zatim na edukaciju, i profesionalno usavršavanje i zapošljavanje trenera, veću uključenost žena u odlučivanja u sportu i povećanju sredstava iz proračuna za daljnji rad saveza, klubova, trenera te za održavanje sportskih događanja. Važna je i potreba razvoja sustava skrbi o sportu i tjelesnoj aktivnosti u funkciji zdravlja, osobito kod djece od najranije dobi (na pr. inicijativa „Djeca u prirodi“).

3.3. Gospodarstvo

Potencijali

Za prerađivačku industriju jedan od potencijala je i njezin rast kao i kvalitetna resursna osnova za razvoj, osobito za prehrambenu i drvnu industriju. Također, potencijal su i dobre poduzetničke potporne institucije koje su ključne za napredak poduzetništva i gospodarstva te kvalitetna mreža poduzetničkih zona u Županiji. Uz to gospodarstvo može, temeljem sposobnosti, iskustva i učinkovitosti županijskih institucija, računati na korištenje EU fondova i drugih izvora za daljnji razvoj poduzetništva i povećanje konkretnosti županijskog gospodarstva.

U poljoprivredi Županija ima značajne potencijale, prije svega temeljem bogatih prirodnih resursa. Međutim, značajan razvojni potencijal predstavlja ubrzani razvoj sustava navodnjavanja, zatim znanje i iskustvo u poljoprivrednoj proizvodnji, te sve veća usmjerenost poljoprivrednika prema ekološkoj poljoprivredi, površtarstvu i proizvodnji ljekovitog bilja. Važan potencijal, posebno u području primjene novih znanja i tehnologija predstavljaju razvojno/potporne institucije poput Centra za istraživanje i razvoj u mljekarstvu. Slatkovodno ribarstvo ima znatan potencijal daljnog razvoja zbog svojih dosadašnjih postignuća i povećanja potrošnje slatkvodne ribe. Još valja istaknuti da važan potencijal za budući razvoj poljoprivrede predstavljaju kapaciteti Županije i lokalnih jedinica te samih poljoprivrednika u korištenju EU fondova.

Potencijali za razvoj turizma su bogata kulturna baština i prirodne atrakcije, osobito za neke oblike kao što je atraktivni, seoski, sportski, gastro-eno i dr. turizam, te povećanje ulaganja i postignuti napredak u poboljšanju turističke ponude. O potencijalu razvoja turizma govore i uspješni primjeri razvoja i poslovanja eko-etno sela, razvoja seoskog turizma kroz mala seoska imanja s ponudom izleta, vikend putovanja i noćenja u prirodi, te razvoj turizma na slatkvodnim ribnjacima.

Potrebe

U gospodarstvu glavne potrebe tiču se smanjivanja stope nezaposlenosti, osobito mladih i visokoobrazovnih, poboljšanja strukture gospodarstva i povećanja udjela bolje plaćenih poslova, gospodarskih aktivnosti s visokom dodanom vrijednošću. Dalje, potrebo je osigurati dodatne potpore za male i srednje tvrtke te za obrtništvo u proizvodnom segmentu te ojačati poticaje osobito za tvrtke u IKT sektoru. Također treba nastaviti ulaganja u podizanje kvalitete poduzetničke potporne infrastrukture. Jednako je važna i potreba da se osnaži i poboljša privlačenje investitora, posebno u izravna strana ulaganja u Županiju. S obzirom na manjak optimizma u gospodarstvu Županije, valja poboljšati poduzetničku klimu i podupirati stvaranje pozitivnog poslovnog okružja. Imajući u vidu prioritete sa nacionalne razine i EU prioritete u novoj finansijskoj perspektivi, nužno je intenzivno poticati aktivnosti za pripremu i provedbu digitalne i zelene tranzicije županijskog gospodarstva.

U razvoju poljoprivrede glavne potrebe odnose se na povećanje površine navodnjavanog zemljišta, poticanje i provedba komasacije zemljišta, potpore većoj primjeni znanja i naprednih tehnologija putem snažnije suradnje znanstveno-istraživačkog sektora i poljoprivrednih proizvođača kao i provedba digitalizaciju u poslovanju u poljoprivredi. S time je povezana potreba poboljšanja obrazovanja poljoprivrednika i njihovo i veće sudjelovanje u korištenju novih znanja i tehnologija. Radi poboljšanja položaja na tržištu ali i u poslovanju, potrebno je podupirati povezivanje i udruživanje proizvođača. Za daljnji razvoj ribarstva treba osigurati potrebne vodne resurse.

Potrebe za daljnji razvoj turizma obuhvaćaju poboljšanje prepoznatljivosti turističke ponude Županije, povećanje smještajnih kapaciteta i broja turističkih proizvoda, poboljšanje stručnog znanja i vještina zaposlenika u turizmu te podizanje razine kvalitete usluga u turizmu kao i bolje praćenje i brže i učinkovitije prilagođavanje županijske ponude trendovima u turizmu.

3.4. Okoliš, infrastruktura, promet i prostorni razvoj

Potencijali

Županija ima znatne potencijale za zaštitu, očuvanje i unapređenje okoliša. Ostvarena je visoka razina zaštite prirode, provode se aktivnosti na očuvanju prirodne baštine, podizanju kvalitete kultiviranih krajolika i očuvanju bogatstva životinjskog svijeta.

Stanovništvo na području cijele Županije obuhvaćeno je organiziranim sakupljanjem otpada, te se potiče njegovo odvojeno prikupljanje. U tijeku je izgradnja Centra za gospodarenje otpadom, a postoje i reciklažna dvorišta na području cijele Županije.

Sigurnost od poplava postignuta je za dio Županije dok su za ostale dijelove planirani ili su u toku projekti. Među potencijalima vodne infrastrukture su vodnikomunalni projekti uključivo i pročišćavanje otpadnih voda.

Provode se istraživanja nalazišta nafte i prirodnog plina, mogućnosti korištenja geotermalne energije te se potiče povećanje korištenja obnovljivih izvora energije (solarnih, bioplinskih i elektrana nadrvnu sječku). Važnu ulogu ima daljnja provedba mjera energetske učinkovitosti u Županiji.

U području prometa razvojni potencijal predstavlja modernizacija željezničke pruge Virovitica – Pitomača, planiranje i provedba izgradnje obilaznica oko gradova, daljnje uređenje cestovne infrastrukture te uređenje riječnog plovnog sustava Drave. Potencijal su i nove biciklističke rute te uređenje postojećih kao i poboljšanje pješačke infrastrukture. Značajan potencijal razvoja je ulaganje u širokopojasnu infrastrukturu i djelovanje pružatelja usluga interneta velikih brzina.

Prostorni razvoj kao potencijal u Županiji temelji se na visokom udjelu prostora zaštićenog temeljem propisa za zaštitu prirode, geoprometnom položaju te prostorno pozicioniranim policentričnim strukturama (ruralno i urbano područje) koji su temelj za uravnoteženi razvoj prostora Županije. Važan potencijal predstavlja usklađenost prostornog planiranja s održivim korištenjem prirodnih vrijednosti, proaktivni stav prema klimatskim promjenama i ugradnja mjera prilagodbe tim promjenama u prostorne planove. Tome valja dodati i uspostavljen geografski i zemljini informacijski sustav za izmjene i dopune prostornih planova u Županiji.

Potrebe

U području zaštite okoliša potrebno je osigurati višu razinu zaštite tla, vode i vegetacije od onečišćenja te dovršiti sustav za obranu od poplava brdskih voda. U plan zaštite od poplava potrebno je uključiti ribnjake. Treba nastaviti aktivnosti na odvojenom sakupljanju komunalnog otpada, intenzivnije upoznavati građane o postupanju s miješanim komunalnim otpadom te sanirati divlja odlagališta. Nužno je i poboljšanje upravljanja preradom odvojenog korisnog otpada kao i cjelovita operacionalizacija Centra za gospodarenje otpadom.

Glavne potrebe u području vodne infrastrukture su proširenje vodovodne mreže i nadogradnja sustava odvodnje te izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda.

Potrebno je povećati plinifikacijsku mrežu u Županiji te unaprijediti elektroprijenosne i distribucijske mreže. Moguća je i potreba izgradnje naftovoda i hidroelektrane na Dravi.

Od potreba u području prometa ističe se poboljšanje cestovne i željezničke infrastrukture za bolje povezivanje Županije s glavnim prometnim prvcima u RH, povećanje ulaganja u održavanje županijskih i lokalnih cesta, unapređenje javnog prijevoza te povećanje željezničkog putničkog i teretnog transporta. Potrebno je pripremiti lokalnu infrastrukturu za razvoj zračnog prometa i za razvoj biciklizma. Osobito važnu ulogu za budući razvoj ima potreba za ulaganjem u širokopojasnu infrastrukturu te povećanje broja nepokretnih širokopojasnih priključaka velikih brzina.

Potrebe za poboljšanjem u prostornom razvoju Županije, osim bolje prometne povezanosti, prometne, komunalne i društvene infrastrukture, posebno ruralnog i pograničnog područja, obuhvaćaju i daljnju provedbu održivog korištenja prostora, praćenje korištenja planirane namjene zemljišta i kontrolu urbanizacije, primjenu posebnih mjer za gradnju u povijesnim i/ili ruralnim naseljima, edukaciju djelatnika tijela nadležnih za prostorno uređenje o mjerama prilagodbe klimatskim promjenama, edukaciju građana za sudjelovanje u prostornom planiranju te digitalizaciju planskih sadržaja svih prostornih planova.

3.5. Institucionalni razvoj

Potencijali

Među važnijim potencijalima institucija za upravljanje razvojem Županije su stečeno znanje, vještine, organizacija i rezultati regionalnog koordinatora i drugih dionika u planiranju, pripremi i provedbi razvojnih projekta kao i ostvareni značajni rezultati u realizaciji programa i projekata iz fondova EU i drugih izvora. Značajan potencijal vidljivi je i u dobroj povezanosti i suradnji sa županijskim i državnim tijelima i drugim dionicima, razvijenoj međunarodnoj suradnji u pripremi i provedbi razvojnih projekata, te u budućem snažnijem doprinosu OCD-a upravljanju razvojem na županijskoj i lokalnoj razini.

Potencijali su također i nastavak rasta fiskalnog kapaciteta Županije i JLS, sposobnost županijske uprave za korištenje fiskalne i funkcionalne decentralizacije javne uprave te sposobnosti i iskustvo za pripremu i provedbu projekata financiranih iz EU fondova i drugih izvora.

Potrebe

Potrebe ponajprije obuhvaćaju poticanje i provođenje proaktivnog pristupa JLS-ova lokalnom razvoju, poboljšanje znanja i vještina za planiranje i provedbu projekata te za redovito izvještavanje. Daljnje potrebe se odnose na provedbu digitalizacije županijske i lokalne uprave, posebno za podatke i procese relevantne za planiranje i provedbu županijskog i lokalnog razvoja te unapređenje upravljanja i organizacije u upravama Županije i JLS-ova radi učinkovitijeg pružanja kvalitetnih usluga građanima i poduzetnicima.

Potrebno je također jačati finansijske kapacitete Županije, JLS-a i OCD-a za uključivanje u programe i projekte financirane iz EU, projekte iz programa Slavonija, Baranja i Srijem i iz drugih izvora te osobito poticati i podupirati osmišljavanje budućih projekata (poglavito onih većih) za financiranje iz programa VFO i POO EU. U tom smislu je naglašena i potreba osnaživanja suradnje JLS-ova na osmišljavanju zajedničkih budućih projekata, posebno onih koji pokrivaju potrebe više JLS-ova.

LITERATURA (nadopunjuje se)

Akcijski plan energetske učinkovitosti Virovitičko-podravske županije za razdoblje 2016.-2018., Regionalna energetska agencija Sjeverozapadne Hrvatske, Zagreb, studeni 2015. Dostupno na: http://vpz-hr.s3-eu-west-1.amazonaws.com/wp-content/uploads/2015/12/14133715/18-Akcijski-plan-EnU_VPZ.pdf

Izvješće o komunalnom otpadu za 2017. godinu, HAOP – Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, prosinac 2018. Dostupno na: http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/021_otpad/Izvjesca/komunalni/OTP_Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20komunalnom%20otpadu_2017.pdf

Izvješće o komunalnom otpadu za 2018. godinu, Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, Zavod za zaštitu okoliša i prirode, prosinac 2019. Dostupno na: https://mzoe.gov.hr/UserDocsImages/Pristup%20informacijama/OTP_Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20komunalnom%20otpadu_2018.pdf

Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2017. godinu, HAOP, prosinac 2018. Dostupno na:

http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/022_reg_oneciscivaca/Izvjesca/Izvjesce_ROO_2017.pdf

Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2018. godinu, Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, prosinac 2019. Dostupno na: http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/dokumenti/022_reg_oneciscivaca/Izvjesca/Izvje%C5%A1%C4%87e%20ROO_2018_final.pdf

Izvješće o stanju u prostoru Virovitičko-podravske županije za razdoblje 2013-2018. godine, Zavod za prostorno-uređenje Virovitičko-podravske županije, Virovitica, lipanj 2019. godine. Dostupno na: https://juzpvpz.hr/wp-content/uploads/2020/02/Izvjesce_o_stanju_u_prostoru_2018.pdf

Operativni plan razvoja cikloturizma Virovitičko-podravske županije 2017. - 2020., Virovitica, rujan 2018. Dostupno na: <https://cikloturizam.hr/wp-content/uploads/2018/02/OP-cikloturizam-Viroviticko-podravska.pdf>

Prometni Master plan funkcionalne regije Istočna Hrvatska (nacrt), svibanj 2020. Dostupno na: <http://www.vpz.hr/masterplan-funkcionalne-regije-istocna-hrvatska/>

Prostorni plan Virovitičko-podravske županije, VI. Izmjene i dopune, Zavod za prostorno-uređenje Virovitičko-podravske županije, Virovitica 2018. Dostupno na: <http://www.vpz.hr/prostorni-planovi/>

Županijska razvojna strategija Virovitičko-podravske županije za razdoblje do kraja 2020. godine, Virovitičko-podravska županija, Virovitica, travanj 2019. Dostupna na: <http://vpz-hr.s3-eu-west-1.amazonaws.com/wp-content/uploads/2012/11/14133113/ZRS-VPZ-do-kraja-2020.pdf>

Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2019. godinu

Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2015. godinu

Rad bolnica u Hrvatskoj, Izvješće za 2019., HZZJZ

Nacionalna strategija razvoja zdravstva 2012.-2020. („Narodne novine“, broj 116/12)

Izvješće o provedbi „Strategije socijalne skrbi za starije osobe u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2017.do 2020.godine“ za 2018.godinu, 2019. godina

Hrvatska - Ocjena siromaštva za mala područja temeljem potrošnje (Karte siromaštva), 2016., Svjetska banka

Državni zavod za statistiku

Registar udruga Republike Hrvatske

Virovitičko-podravska županija, rujan 2020, podaci prikupljeni upitnicima

Višerazinsko upravljanje i međusektorska suradnja u borbi protiv energetskog siromaštva, Europski odbor regija

Perspective on energy poverty in the policy debate of Croatia, S. Robić i I. Rogulj, 2020.

Eurostat - Electricity prices for household consumers - bi-annual data (from 2007 onwards)

Eurostat - Gas prices for household consumers - bi-annual data (from 2007 onwards)

PRILOG

Tablica 43. Ukupno odložene količine otpada na odlagališta u 2017., 2018. i 2019. godini

Naziv odlagališta	JLS	Upravitelj	Ukupno odloženo količina svog otpada u 2017. (t)	Ukupno odloženo količina svog otpada u 2018. (t)	Ukupno odloženo količina svog otpada u 2019. (t)
GO Virovitica	Virovitica	Flora VTC d.o.o.	11.163,65	12.363,30	14.565,68
Klisa	Pitomača	Komunalno Pitomača d.o.o.	2.000,00 Odlagalište nije u funkciji od sredine rujna 2017.	Odlagalište nije u funkciji	Odlagalište nije u funkciji
Radosavci	Slatina	Slatina kom d.o.o.	3.550,34	3.485,48	2.818,04
Tuk	Orahovica	Papuk d.o.o.	1.523,00	1.907,40	1750,12
Ukupno (sva odlagališta)			18.236,99	17.756,18	19.133,84

Izvor: Izvješća o provedbi Plana gospodarenja otpadom na području Virovitičko-podravske županije 2017., 2018., 2019., baza Registara onečišćavanja okoliša (ROO)

Tablica 44. Količine pojedinih vrsta odvojeno sakupljenog komunalnog otpada u Virovitičko-podravskoj županiji u 2017. i 2018. godini

Naziv otpada	Količina otpada (t)	
	2017.	2018.
Papir (t)	307	2.013
Plastika (t)	65	396
Metal (t)	3	3
Staklo (t)	45	91
Glomazni otpad (t)	59	97
Tekstil (t)	9	15
Biootpad (t)		

Izvor: HAOP Izvješće o komunalnom otpadu za 2017. i MZOE za 2018. godinu

Tablica 45. Broj prijavljenih ispusta otpadnih voda u Virovitičko-podravske županije, te broj ispusta komunalnih otpadnih voda prema načinu pročišćavanja za 2017. i 2018. godinu

Županija	Broj ispusta otpadnih voda s lokacije obveznika		Broj ispusta komunalnih otpadnih voda	
	2017.	2018.	2017.	2018.
Virovitičko-podravska	48	47	Bez pročišćavanja	4
			Kombinirano fizikalno-kemijskim postupcima	1
			Ukupan broj ispusta po županiji	5
				8

Izvor: Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2017. i 2018. godinu, str.89. i str. 81

Tablica 46. Pregled prijavljenih stupnjeva pročišćavanja i količina ispuštenih otpadnih voda (m³/god) iz sustava javne odvodnje u Virovitičko-podravskoj županiji za 2018. godinu

Aglomeracija	Operater	Lokacija isputa	Stupanj pročišćavanja	Količine ispuštene otpadne vode (m ³ /god)
Gornje Bazje	Virkom d.o.o.	Gornje Bazje	Drugi (II) stupanj	12.175,50
Lukač	Virkom d.o.o	Lukač	Drugi (II) stupanj	12.958,30
Slatina	Komrad d.o.o.	Kanal Javorica	Bez pročišćavanja	126.437,74
Slatina	Komrad d.o.o.	Kanal Javorica	Prethodni stupanj pročišćavanja	131.170,50
Slatina	Komrad d.o.o.	Kanal Kurjakuša	Prethodni stupanj pročišćavanja	155.235,62
Slatina	Komrad d.o.o.	Kanal Javorica	Bez pročišćavanja	304.231,09
Suhopolje	Virkom d.o.o	Suhopolje	Drugi (II) stupanj	86.104,66
Virovitica	Virkom d.o.o	Brezik	Drugi (II) stupanj	1.642.667,00
Bez pročišćavanja				430.668,83
Kombinirano fizičko – kemijski postupci				2.040.311,58
Ukupno ispušteno u županiji				2.470.980,41

Izvor: Izvješće o podacima iz Registra onečišćavanja okoliša za 2018. godinu, str.98